

onca

Quadern de debat

Número 74 - febrer 2000 - 600 pta - 3,61 euros

▶▶ Les urnes, els partits
i altres formes
de participació

▶ La construcció fa bullir l'economia

JA SOM A L'ERA DE LA TECNOLOGIA I LES TELECOMUNICACIONS. Una nova era sense distàncies ni fronteres, una època que ens plantejarà canvis i nous reptes. Però hi ha coses que no canviaran mai, com és **el foment a l'esport**, perquè a "**SA NOSTRA**" duim més d'un segle impulsant el futur de la gent de Balears, sa nostra raó de ser.

GENT DE CONFIANÇA

**"SA
NOS
TRA"**

CAIXA DE BALEARS

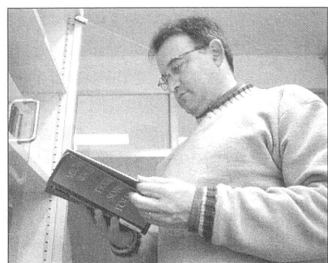
4 hemeroteca i editorial

5 informe

La construcció fa bullir l'economia.
Per Sebastià Verd.

6

La immigració creix i els habitatges pugen de preu.
per Sebastià Verd.

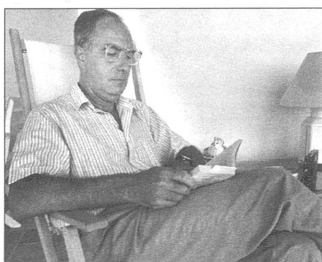
11

participació

"És prest per al funeral de les ideologies".
Entrevista a Bernat Riutort, per Constanza Forteza.

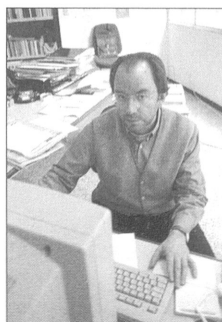
16

Modernitzar els partits.
Entrevista a Fèlix Pons, per Antoni Oliver.

22

Les utopies s'esvaïren.
Entrevista a Miquel Payeras, per Maria Ferrer.

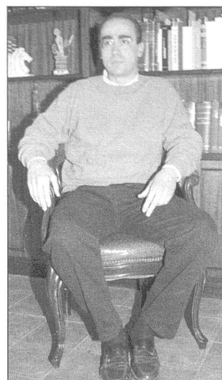
28

Veus o vots.

Taula rodona amb Francina Armengol, Jesús Luis, Bartomeu Martí i Fernando Monar, per Magdalena F. Mulet.

34

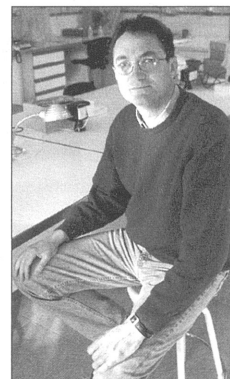
"La democràcia digital és més democràcia".
Entrevista a Josep Ma. Llauredó, per Gina Garcías.

40

Participar en verd.

Entrevista a Joan Rita Larrucea, per Jordi Calleja.

45 la clau d'ONA

ona Quadern de debat

n. 74, febrer 2000

Edita: Fundesba, S.L.

Directora gerent: Sinfo García Gómez.

Director: Sebastià Verd.

Consell assessor: Mateu Carrió (arquitecte), Bartomeu Bennassar (teòleg), Antoni Fleixes (economista) Jaume Garau (psicòleg), Sinfo García (dir. gerent Fundesba), Pere Mascaró (economista), Francesc Obrador (tècnic turístic), Empar Rocabrúna (economista).

Secretària de redacció: Magdalena F. Mulet.

Redacció i col·laboradors: Jordi Calleja, Gina Garcías, Maria Ferrer, Constanza Forteza, Miquel Massuti, Antoni Oliver, Joana M. Roque i Antoni Rosselló.

Disseny i muntatge: Eparrutx, tel. 971 42 09 66 - Palma

Impressió: Imp. Homar. Tel. 971 43 08 61 - Palma

Administració i Publicitat:

Fundesba, S.L. c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b.
Tel. 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94. 07003-Palma de Mallorca.

Dipòsit legal: PM-608-1992

Preu: 600 pessetes (3,61 euros) - Subscripció: 5.000 pta. (30,60 euros) per any (10 números)

(Miquel Massuti és l'autor de totes les fotografies no signades)

Tarja de subscripció

En .....

Adreça .....

Ciutat ..... Tel .....

C/c. Banc o Caixa d'Estalvis .....

Signatura:

Per a subscripcions, copiau aquesta tarja i adreçau-la a **Fundesba, S.L.**
c. Francesc de Borja Moll, 10, entresòl b. 07003-Palma de Mallorca, o
telefonau al 971 71 16 61 - Fax 971 71 91 94 - e mail: fundesba@jet.es

Les urnes, els partits i altres formes de participació

El pròxim dia 12 de març els ciutadans de l'Estat espanyol haurem de comparèixer de bell nou davant les urnes per elegir el Parlament del qual sorgirà el president i l'executiu que han de governar fins al 2004. Des d'aquí, doncs, cal fer una crida als ciutadans de les Illes Balears perquè participin activament en aquesta consulta, de la qual depenen les polítiques a seguir en els pròxims anys. Cert és que avui les competències estan molt difoses. Per una part hi ha la descentralització que ha posat en mans de les autonomies, fins i tot de les anomenades de via lenta, importants parcel·les de poder i per l'altra, la cada vegada més poderosa Unió Europea que, malgrat els seus déficits democràtics, imposa la seva llei en matèria econòmica. Cert és que el procés de globalització que viu el món deixa poc marge de maniobra, però la consulta és imprescindible i no n'hi ha prou amb el 50% o el 60% de participació. Les enquestes, el desànim, el permanent desencant d'aquells que han vist frustrades les seves expectatives, fan pensar que enguany, un cop més, la participació a les urnes serà una vegada més inferior a la que seria desitjable. Què passa?

Encara que a les societats actuals ningú no nega els valors dels partits polítics com a eixos articuladors del sistema democràtic, el cert és que en els darrers anys -en un fenomen que ultrapassa fronteres- assistim a una crisi, els efectes de la qual no es poden predir. Les enquestes, i sobretot les urnes, reflecteixen un allunyament polític per part de la ciutadania, especialment dels joves. La participació electoral tendeix a minvar a molts de països, al mateix temps que creixen opcions que hom pot considerar antisistema, bé siguin d'ultradreta, bé populistes. No hi ha dubte que la proliferació d'escàndols o d'enfrontaments personalistes treuen legitimitat als partits, però en el fons, aquests no són sinó un reflex de tot allò que succeeix a la societat, enfrontada, en el seu conjunt, a una gran crisi ideològica. Per sort, com a contrapès a la seva debilitat, assistim al creixement d'un moviment, dins de l'anomenada societat civil, que sense pretendre ocupar el paper dels partits actuen com a consciència crítica d'una societat que, molt sovint, sembla perdre el rumb. La conclusió és clara: els partits són insubstituïbles en democràcia, però no poden ser uns ens estàtics sinó que han d'evolucionar juntament amb la societat. I la societat requereix, avui, alguna cosa més que comparèixer periòdicament davant les urnes.

En el segle XXI els partits polítics no poden romandre mans plegades davant els reptes de la revolució tecnològica, de la mundialització de l'economia i dels mitjans de comunicació, o de l'aparició de nous corrents participatius, com els que es relacionen amb la solidaritat, el medi ambient, a través de nombrosíssimes ONG. No poden ser una simple màquina de poder que s'utilitza només quan hi ha eleccions, sinó que haurien de ser l'instrument de comunicació permanent entre la societat i els governants a través, precisament, de les múltiples formes de participació que proporciona la societat contemporània. Cal tenir en compte, sobretot a les societats avançades, com pot ser la nostra, que hi ha problemes difícils de resoldre des d'una concepció clàssica, o classista, dels partits. Hi ha problemes que afecten tothom, com els mediambientals o els culturals. A les Illes Balears, per exemple, hem de fer front a un doble fenomen migratori, el residencial i el de mà d'obra, absolutament diferents l'un de l'altre, però que tenen molts de punts en comú. És només un exemple. Hem de fer front a un repte cultural tan important com és la preservació de la nostra pròpia identitat. Les darreres eleccions autonòmiques permeteren un canvi, proporcionaren a la societat balear l'ocasió d'estructurar un nou sistema de participació política, i situaren l'executiu a un nivell diferent dels partits polítics. Encara és prest per fer-ne el balanç.

En aquest número d'ONA hem volgut sortir al pas d'aquest debat. La societat de les Illes Balears és de les menys participatives de tot l'Estat. L'impacte de la immigració pot ser-ne un element explicatiu, però insuficient. El model econòmic que ha vigat durant els darrers vint anys, molt en la línia del neoliberalisme, en pot ser un altre, però tampoc no ofereix una solució a l'enigma. El problema de fons és, entenen, una manca de cohesió social. Animar a la participació, de cara a les properes eleccions general, és una conseqüència lògica d'un disseny: introduir els elements d'articulació que facin falta perquè aquesta cohesió social sigui real i això vol dir obrir de pinte en ample les portes del poder a la societat i que aquest no sigui exclusiu dels partits.

EL PRIMER CONVENI AGRARI INCLOU DRETS RELIGIOSOS

El primer conveni que afecta el sector agrari de les Balears inclou drets religiosos que es concreten en la celebració de dues festes islàmiques i jornades especials perquè els treballadors musulmans puguin complir el ramadà. Tal com destacava *Diario de Mallorca* en aquesta informació "La firma del conveni ja és prou important perquè el treball a fora vila mai no s'havia regulat a través de conveni, però endemés mostra una situació que a molts encara pot sorprendre: més del 80% dels treballadors, si consideram com a tals els que fan feina per altri, són immigrants".

vehicles més, amb un increment del 15% respecte de l'any anterior. L'any 1993, quan la darrera crisi tocà fons, només se'n matricularen 28.000 i de llavors ençà cada any s'ha incrementat en una mitjana de deu mil més. La conseqüència és l'augment de la sinistralitat i la saturació de les carreteres.

DEIÀ PENJA EL COMPLET

Ho ha avisat el batle de Deià, Francesc Salas: en tot el terme municipal ja no queda sòl rústic on es pugui construir. Totes i cadascuna de les parcel·les que es permeten amb les Normes Subsidiàries, la Llei d'espais naturals i la de costes a la mà ja estan construïdes o tenen llicència. Això és diu, segons el *Diari de Balears* "arribar al límit". Què se n'ha fet del paisatge idíl·lic dels anys cinquanta i seixanta que captivà els estrangers?, es demana el periòdic. Què passarà a partir d'ara?

Primer Plano

El campo balear tendrá el primer convenio que incluye derechos religiosos del Islam

El salario del peón será de 79.000 pesetas y se regula el alojamiento de temporeros

El convenio de este sector agrícola, el primero en su tipo en España, afecta a los cultivos de cítricos y a los de hortalizas. El convenio, firmado por el Sindicato Agrario de Trabajadores de las Islas (SATI) y la Asociación de Agricultores de las Islas (AAI), establece un salario mínimo de 79.000 pesetas al mes para los peones temporeros, un aumento del 15% respecto al año anterior. También se regula el alojamiento de los temporeros, que deberá ser adecuado y seguro. El convenio también incluye la celebración de las fiestas islámicas y la observación del Ramadán. El convenio será firmado por el SATI y la AAI, y se aplicará a los cultivos de cítricos y hortalizas.

MÉS COTXES QUE MAI

La bonança econòmica i l'increment demogràfic ha fet que les Balears registrassin un nou rècord de matriculació de vehicles. Com llegim a *Última Hora*, el 1999 finalitzà amb 73.980 nous

DEIÀ Urbanisme

El sòl rústic de Deià ja està tot construït

En aquests moments queden 4 llicències per aplicar i no se'n pot donar cap més

Ambar al límit. Un dels últims propietaris de sòl rústic a Deià, Francesc Salas, que ja ha construït la seva casa, explica que el terme municipal ja no té més sòl rústic disponible per a noves construccions. Salas, que ha construït la seva casa, explica que el terme municipal ja no té més sòl rústic disponible per a noves construccions. Salas, que ha construït la seva casa, explica que el terme municipal ja no té més sòl rústic disponible per a noves construccions.

Medi Ambient crea un inventari de lugares contaminados

Identifica en las islas 85 vertederos y 861 zonas potencialmente afectadas

Vertederos existentes en las islas

Islandia	Vertederos	Superficie (ha)	Estado
Baleares	57	30	2
Canarias	4	2	1
Cataluña	1	1	1
Extremadura	2	2	1

Restauración del suelo

El programa de restauración del suelo, iniciado por el Gobierno de España, se aplicará a las zonas contaminadas por residuos sólidos. El programa se aplicará a las zonas contaminadas por residuos sólidos, y se aplicará a las zonas contaminadas por residuos sólidos.

LES ILLES CONTAMINADES

El problema dels residus continua essent un dels més greus que pateixen les Illes. Això ho demostra la mateixa Conselleria de Medi Ambient en aquesta informació que destaca *El Mundo*, segons la qual hi ha localitzats 85 abocadors, dels quals més de la meitat són incontrolats, i altres 861 zones potencialment afectades. La Conselleria du a terme un inventari i analitza la situació de contaminació existent a cadascuna de les illes per aplicar-hi solucions.

La construcció fa bullir l'economia

per Sebastià Verd

Les darreres dades econòmiques fetes a conèixer pel Govern de les Illes Balears demostren allò que ja s'havia anunciat: el sector de la construcció ha provocat que l'economia bulli i, com a conseqüència, que provoqui una crisi, encara sostinguda, la solució de la

qual passa per aplicar mesures de contenció i, simultàniament, polítiques socials que afectin, sobretot, la immigració i el preu de l'habitatge. La situació és preocupant i, sens dubte, marcarà l'inici del segle XXI com un dels problemes cabdals de la societat balear.

Les dades ja eren conegudes, les havia fet conèixer la Caixa d'Estalvis de les Balears, la patronal CAEB i la Cambra de Comerç de Mallorca, Eivissa i Formentera: el 1999 ha estat l'any en què un llarg cicle expansiu de l'economia de les Illes Balears ha arribat al cim, a dalt de tot d'una cresta que fa pocs anys era considerada com el paradigma de la insostenibilitat. I no obstant això, la major part dels informes econòmics aporten una forta dosi de voluntarisme en destacar els aspectes positius de la conjuntura. El creixement del producte interior brut garanteix la presència de milers de milions en un mercat petit i, per tant, el moviment suficient del consum com per garantir que tant enguany com els anys que vendran també seran positius. Però ja "Sa Nostra", i el mateix Govern, advertien que la prosperitat econòmica no anava tota sola o que, si més no, al costat dels aspectes més venturosos calia tenir present una realitat més amarga, com és l'existència (vegeu ONA, 72) d'importants bosses de marginació o la incertesa d'un futur que es fonamenta en un creixement continuat en un territori que, com s'ha dit tantíssimes vegades, té uns límits molt marcats.

El braç armat d'aquest expansionisme és la construcció. I ja no només la construcció turística, que protagonitza els successius booms des de la dècada dels seixanta, sinó la construcció en tots els sentits. Així ho va dir el conseller d'Hisenda quan presentava els resultats econòmics del 1999 i feia conèixer les previsions per al 2000. Segons Joan Mesquida, els serveis continuen sent la locomotora de l'expansió econò-

mica, però el darrer any cal destacar la construcció que, amb un creixement de l'11'4%, apleix dalt de totes les estadístiques. De cara a enguany s'espera un alentiment, la qual cosa fa que les previsions del Govern se situïn en un 8'4% (sobre un PIB del 4'7%) la qual cosa demostra que, malgrat tot, aquesta moderació és molt relativa i que, per tant, es continuarà per sobre dels límits de sostenibilitat. Les conseqüències, com es veurà més endavant, són més negatives que positives, tot i que socialment l'equilibri sigui inestable, una circumstància que dificulta notablement la presa de decisions.

REFREDAMENT SOTA SOSPITA

En aquest sentit, respecte de la política seguir, el conseller confia que les circumstàncies hagin canviat. L'any passat el consum de ciment

a les Balears es va incrementar un 21% (aspecte negatiu) mentre que la mà d'obra que feia feina en el sector augmentava un 15% (aspecte positiu). Per a enguany aquest ritme de creixement que semblava imparable es pot reduir, encara continuarà la forta demanda d'habitatges, però finalitzarà bona part de l'obra pública prevista en el Pla Mirall de l'anterior govern i, sobretot, el mercat registrarà les limitacions imposades des de l'executiu del Pacte de Progrés que ha reduït la disponibilitat de sòl urbanitzable. Hi ha, d'altra banda, una creixent consciència mediambiental que ha arribat als sectors empresarials i que per tant fa pensar en un replantejament general de l'activitat econòmica. Però ningú no pot assegurar res, ni el mateix Govern, la ingenuïtat del qual pot ser perdonable a causa de ser la primera vegada que posa les sigles progressistes en un document de pre-

visions. En els darrers anys ja s'havien anunciat moderacions en el creixement que després es varen traduir en nous moviments expansius.

I és que, segons les dades del Govern, el creixement de l'economia balear va ser durant el 1999 el més alt de totes les comunitats autònomes d'Espanya (un 6'3%), quasi quatre vegades superior a la mitjana de la Unió Europea i el doble del dels Estats Units, economies que en aquests moments són enfora de la crisi. No hi haurà per tant recessió ni canvi de sentit en el món que envolta l'economia de les Illes. És possible pensar, doncs, en una disminució de l'acti-

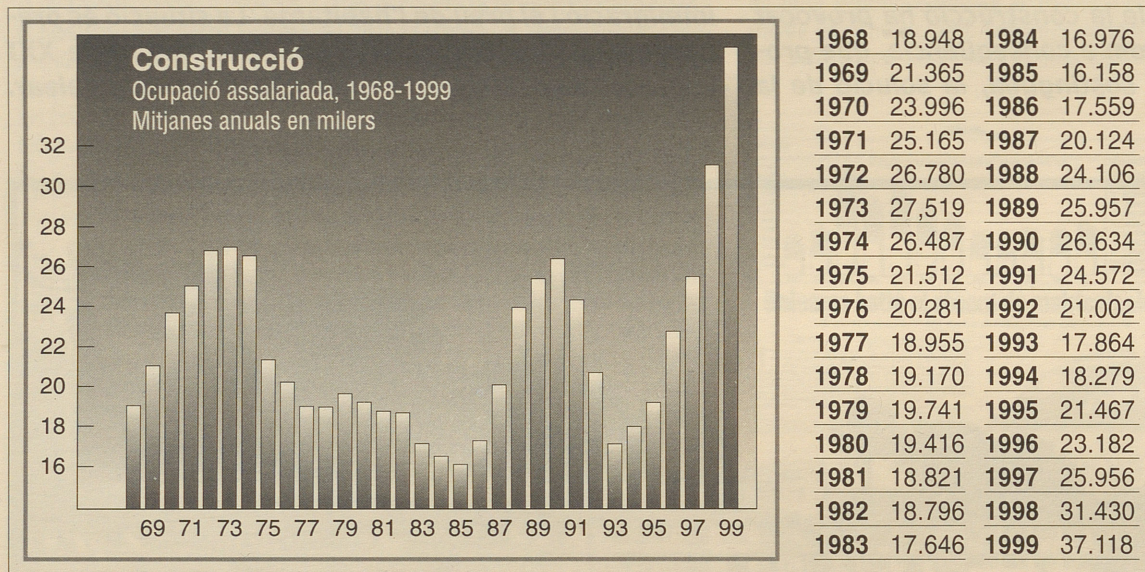
de 185.000 milions de pessetes. El creixement és espectacular: els projectes visats pel Col·legi d'Arquitectes s'han situat per sobre dels tres milions i mig de metres quadrats, dels quals quatre cinques parts corresponen a habitatges residencials i la resta, devers set-cents mil metres, a turisme, comerç o indústria. En els darrers tres anys s'ha construït més que durant tota la dècada anterior, la qual cosa ha fet que es consumís més territori del que, teòricament, era admissible per les Directrius d'Ordenació que, finalment, varen ser aprovades en el darrer mandat del Partit Popular i que, posteriorment, han

mer boom (a l'any 1973) i 20.000 més que el 1993, any en què la darrera crisi va tocar fons.

La barreja de totes aquestes dades ens fa veure que som davant un sector enormement especulatiu o, per utilitzar un qualificatiu manco pejoratiu, davant un sector extraordinàriament conjuntural, que es mou a mercè del mercat i sense que, fins ara, les limitacions naturals no hagin significat per a ell cap element catalitzador, ans tot el contrari. L'afany especulatiu ha forçat a pitjar l'accelerador cada pic que les circumstàncies semblaven favorables o s'anunciaven restriccions. Els gràfics elaborats per la CAEB

són prou demostratius. En el primer (gràfic 2) s'observa com la construcció és per sobre de la resta de sectors i com la perspectiva de cara a enguany continua sent favorable. El sector continua a un ritme molt intens, segons la patronal, amb un nombre d'ocupats que s'ha incrementat en un 21% -cal dir que la CAEB situa la xifra encara molt més alta que "Sa Nostra"- amb una mitjana de prop de 47.500 persones, mentre que l'atur ha caigut en un 20% i els contractes de feina han pujat un 18%. El resultat és l'altre gràfic (gràfic 3) on altres indicadors, com és ara el consum de ciment, que en tres anys ha crescut més d'un 50%, o les hipoteques, constitueixen altres

tantes radiografies de l'escalfadíssima realitat.

Font: Informe de "SA NOSTRA"

(gràfic 1)

vitat en un sector, el de la construcció, que se situa en les fites més altes de rendibilitat de tota la seva història. Per molta consciència mediambiental que existeixi i per molta limitació que s'imposi sobre l'ordenament territorial, la pressió continuarà. La construcció continuarà fent que l'economia bulli i que els desequilibris socials s'accentuin, tal com reconeixia el director general d'Economia, Antoni Montserrat, quan assegurà, en el mateix acte de presentació de les dades de conjuntura, que són necessaris 17.000 immigrants anuals per poder cobrir les necessitats de mà d'obra que genera l'actual boom econòmic que, sobretot, és un boom de la construcció.

CREIXEMENTS CADA PIC MÉS ESPECTACULARS

En efecte, els serveis continuen sent el motor essencial, però la construcció empeny l'expansió. El creixement del PIB, que el Govern ha situat en el 6'3%, ha suposat que la producció econòmica global de les Illes hagi sobrepassat els 2'6 bilions de pessetes, dels quals 2'1 corresponen al sector serveis. Però percentualment i, d'una manera especial en creació de llocs de feina, les dades que més destaquen són les de la construcció. Aquest sector aporta més del 7% del producte interior brut, amb un total estimat

estat parcialment i restrictiva revisades per l'executiu de progrés.

CONSEQÜÈNCIES CONTRADICTÒRIES

Les conseqüències, tal com ja s'ha dit, són dobles i aparentment contradictòries. Per una part hi ha el guany dels empresaris que fa que aquests hagin volgut rendibilitzar una conjuntura molt favorable que seguia, precisament, la crisi amb la qual havia començat la dècada dels noranta. En qualsevol cas, l'any passat s'hauran registrat xifres rècords de beneficis que es corresponen a la facturació també rècord. Hom ha calculat, per exemple, un volum de negoci per sobre dels 370.000 milions de pessetes, amb un 10% o un 11% de creixement respecte de l'any anterior. Això ha determinat que la contractació de mà d'obra s'hagi disparat per poder atendre la gran demanda que es produïa en el mercat. Així, el gràfic de l'avanç econòmic del 1999 fet a conèixer per "Sa Nostra" és molt il·lustratiu (gràfic 1). N'hi ha prou a observar les corbes d'ocupació que ha generat la construcció en els darrers trenta anys per adonar-se de la situació actual que, si més no, significa una capgirada radical. A finals del 1999 hi havia ocupats 37.000 treballadors, la xifra més alta de la història, 10.000 més que en el moment més àlgid del pri-

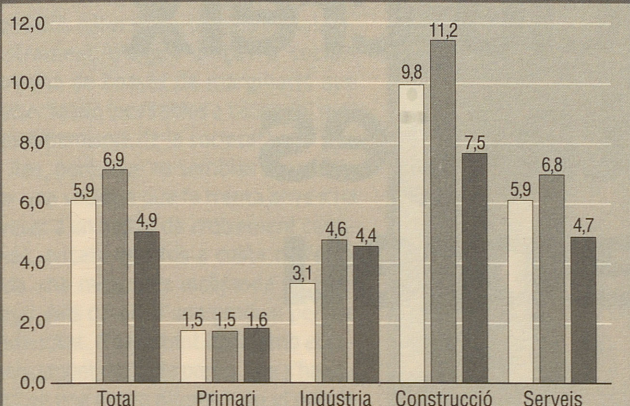
EXPECTATIVES QUE NO MINVEN

Tot plegat ha disparat les expectatives. De fet les Illes Balears registraven el passat mes d'agost, en plena temporada alta, la xifra més alta d'empreses de tota la seva història, la qual cosa també ha provocat el nombre més elevat de llocs de feina i, per contra, una de les taxes d'atur més baixes de l'Estat a pesar de la precarietat i de la qualificació de les ocupacions. I enmig d'aquest desplegament, la construcció torna a ser la indiscutible estrella. En només un any, d'agost del 1998 a agost del 1999, ha incrementat en un 14% el nombre de societats i ha passat de 4.779 empreses a 5.450. L'activitat econòmica és exagerada i, a pesar d'això, els índexs de morositat són reduïts, la qual cosa fa que a l'hora de programar les inversions pesi més la confiança en el futur que no la perspectiva d'una nova crisi que, de produir-se, tendria efectes molt pitjors que la del 1993 i no només per al sector de la construcció, sinó per a tot el cos social.

Però de moment, aquest fantasma sembla llunyà. L'increment demogràfic que registren les Balears a causa, precisament, del nou boom econòmic, garanteix una demanda d'habitatges que, endemés, coincideix amb la plena incorporació

Creixement del PIB a Balears per sectors (%)

Dades comparatives, segons la CAEB.

(gràfic 2)

al mercat laboral i per tant a la intenció econòmica de la generació del *baby-boom* dels anys seixanta i principi dels setanta. L'economista Miquel Alenyà informà no fa gaire que, fins i tot, la demanda d'habitatges era superior a l'oferta, per molt escalfada que fos, i que es registrava en aquest moment una llarga llista d'espera per a les promocions de cases el preu de les quals no sobrepassi els catorze milions de pessetes. I, per afegit, la inversió estrangera lluny de minvar creix cada vegada més a l'empara de la bonança europea i de la pròxima entrada en circulació de la moneda única. Segons una enquesta feta per la Universitat de les Illes Balears per encàrrec de la Conselleria de Turisme, més de mig milió d'alemanys desitjarien poder comprar una casa a Mallorca. Lògicament és impossible que tal nombre de possibles compradors es converteixi en un fet real, però la dada demostra que hi ha un mercat potencial molt ampli i que mentre duri aquesta perspectiva, la venda de cases i de terra als estrangers continuarà condicionant l'evolució de la construcció i, per extensió, el sector immobiliari.

ALARMES ENCESES

Fet i fet, les alarmes s'han encès per tot arreu. A Calvià s'intenta la quasi quadratura del cercle: fer que el creixement sigui sostenible. Per això s'ha desqualificat la major part de sòl urbanitzable i s'intenta actuar en el sòl urbà, sobretot a través de l'establiment de *numerus clausus* en la concessió de llicències. Altres ajuntaments, com Esporles, també han establert limitacions rebaixant la possibilitat de construcció per solar. A Manacor s'han suspès llicències per preservar la costa, o a Deià, per citar un altre exemple, on el batle ja ha fet saber que s'havien esgotat totes les possibilitats de construcció a sòl rústic. Per si no n'hi havia prou, els ecologistes han avisat que, malgrat les restriccions governamentals dels darrers anys, les Illes registren una desbocada activitat. La dinàmica fa que la realitat superi les bones intencions i que, en molt de casos, aquestes acabin en rotunds fracassos. La situació exigeix un esforç de conjunt de totes les institucions i, sobretot, una

manera diferent de fer negocis per part de la iniciativa privada, la qual cosa és encara bastant lluny de fer-se realitat.

POLÍTIQUES RESTRICTIVES

Aquesta situació d'alarma és evident a la costa, on a pesar de les Directrius Territorials, la Llei de sòl rústic o el Pla d'ordenació de l'oferta turística, "es construeix com mai no s'havia construït", segons assegura el GOB, que ha demanat al Govern del president Antich una decidida passa cap a la limitació del nombre de turistes i de segones residències per a estrangers. La qüestió, però, és que el sòl rústic viu la mateixa o semblant pressió constructora. L'any passat, per exemple, es varen sol·licitar més de mil llicències d'obra, quan fins el 1995 mai no s'havien sobrepassat les tres-centes. Disortadament sembla que el creixement de la demanda ha estat paral·lel als anuncis de restriccions, com va passar el 1996 amb la Llei de sòl rústic que amb caràcter general establia la necessitat de dues quarterades per poder construir. Llavors es varen registrar 815 peticions de llicència, altres 663 el 1997 i 311 el 1998 per tornar a pujar l'any passat després que el Consell de Mallorca primer, i el Govern de Progrés després, anunciassin un major control. Ara per ara, el mateix Consell estima que a pesar de totes les restriccions encara és possible construir 67.000 nous habitatges a sòl rústic, la qual cosa equival a una població de 235.000 persones. Al llarg dels darrers anys s'ha rebaixat la xifra des de les 600.000 persones a poc més de 400.000 que permetia la Llei de sòl rústic que, finalment, el nou govern rebaixà mitjançant la supressió de les excepcions inferiors a 14.000 metres quadrats o la prohibició total de construir en àrees d'especial interès (ANEI).

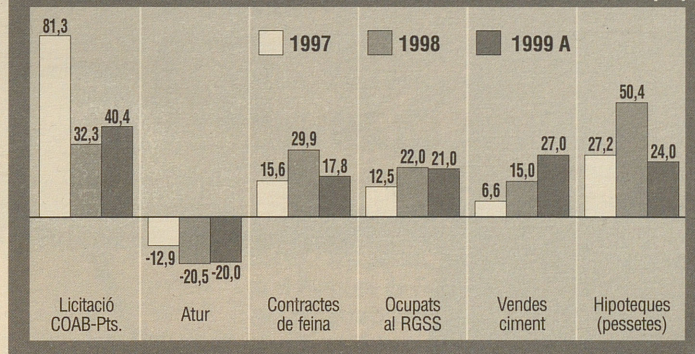
La voluntat hi és, però la inèrcia és massa pesada per poder aturar el creixement de la nit al dia. Això, en el cas que socialment fos possible. Per aquesta causa el Govern ha demanat un pacte amb els municipis per poder entrar en l'ordenació del sòl urbà de les Illes, que és encara la gran assignatura pendent en matèria urbanística. Des del mateix Govern ja s'han llançat missatges encoratjadors cap a un canvi de model. El president Antich, en el darrer discurs de polí-

tica general apostava per un refredament de l'economia que, segons deia, "era desitjat pels mateixos empresaris que volen una economia estable, sense pujades i baixades espectaculars. Segons Antich, els constructors han reconegut que en poc més de dos anys s'han fet més obres que en tota la darrera dècada i que aquesta situació només mereixia un qualificatiu: el d'emergència urbanística. En aquest sentit, endemés de les mesures ja adoptades, l'executiu s'ha proposat la redacció d'una nova llei del sòl, la primera des que les Illes gaudeixen de plena autonomia urbanística.

LA FUTURA LLEI DEL SÒL

Després de les Directrius, la Llei del sòl de les Balears serà el primer gran codi de l'urbanisme de les Illes des de la reforma del 1997. Tot i això, però, s'haurà d'esperar prop de dos anys fins que el text sigui totalment redactat i, mentrestant, continuarà la pressió. Per això, s'ha demanat un pacte entre el govern autonòmic i els poders municipals per aplicar una estricta disciplina urbanística. "Sovint -es deia a si mateix el president Antich- em fan la pregunta sobre quin serà el cost d'una política de protecció com la que du el Govern. I jo contest amb una altra pregunta: quin seria el preu d'una política de no protegir? La resposta és evident: pèrdua de competitivitat turística, hipoteca del futur i

Creixement del sector de la construcció a Balears (%)

La patronal veu així la situació.

(gràfic 3)

amputació d'una de les senyes característiques del nostre país: el paisatge". Però el cap de l'executiu veu difícil la tasca, i per això demanava un pacte de lleialtat entre les institucions i també amb els ciutadans, perquè compleixin amb les normes urbanístiques ja existents.

"Hem tret del foc l'olla a pressió urbanística -acabà afirmant Francesc Antich- però encara du una bona encalantada. Una encalantada d'anys i anys d'atiar el foc amb la benzina de l'especulació. I això no ho aturarem en dos dies. La inèrcia constructora és tan potent que no l'aturarem del tot només amb les lleis redactades pel Govern". El problema és saber ara si qui l'aturarà serà el mercat, cosa més que probable, tot i que ningú no sàpiga quan, o la més improbable: una presa de consciència que posi fre gradualment i que no sigui traumàtica socialment.

La immigració creix i els habitatges pugen de preu

per S.V.

Els efectes positius de l'expansió constructora són ben coneguts i se sumen a la prosperitat del sector turístic. No obstant això hi ha aspectes negatius que tot i ser evidents hom no relaciona amb el boom: la forta onada immigratòria i el preu de l'ha-

bitatge. Són dues qüestions sobre les quals la societat no ha reflexionat adequadament a pesar de les greus repercussions sobre un cos social que continua analitzant les qüestions socials en termes de mercat.

La forta expansió experimentada per la construcció al llarg dels darrers anys, i sobretot del 1999, ha provocat distorsions importants en la societat balear, l'abast de les quals potser encara no s'hagi analitzat convenientment. En aquest sentit, els membres del Govern que varen presentar públicament el balanç econòmic de l'any passat i les previsions per a enguany no volgueren mossegar-se la llengua i afirmaren això que molts sa-

ben però que pocs estan disposats a confessar obertament: que el fort creixement que experimenten les Illes provoca greus i, segurament, irreversibles perjudicis al costat de beneficis que ningú no posa en dubte. Hom creia conèixer la situació, però fins no fa gaire aquestes coses s'explicaven amb la boca petita o, si més no, sempre s'havia donat major importància als aspectes positius. Així, per exemple, es pot afirmar sense

faltar a la veritat que el 1999 no només va dur beneficis històrics per a les empreses, sinó també el major nombre de llocs de feina que mai no es recorda a les Illes Balears. Però aquesta serà una veritat a mitges o, en qualsevol cas, en els darrers anys ja s'havia començat a donar com a bona l'explicació segons la qual la prosperitat econòmica podia significar una pèrdua paral·lela de qualitat mediambiental i, com a conseqüència, una

pèrdua -a la llarga- de competitivitat, així com el trencament de determinats equilibris naturals (problema de subministrament d'aigua dolça) o socials (creació de bosses de marginació que potser fossin inevitables a causa del mateix dinamisme de la societat).

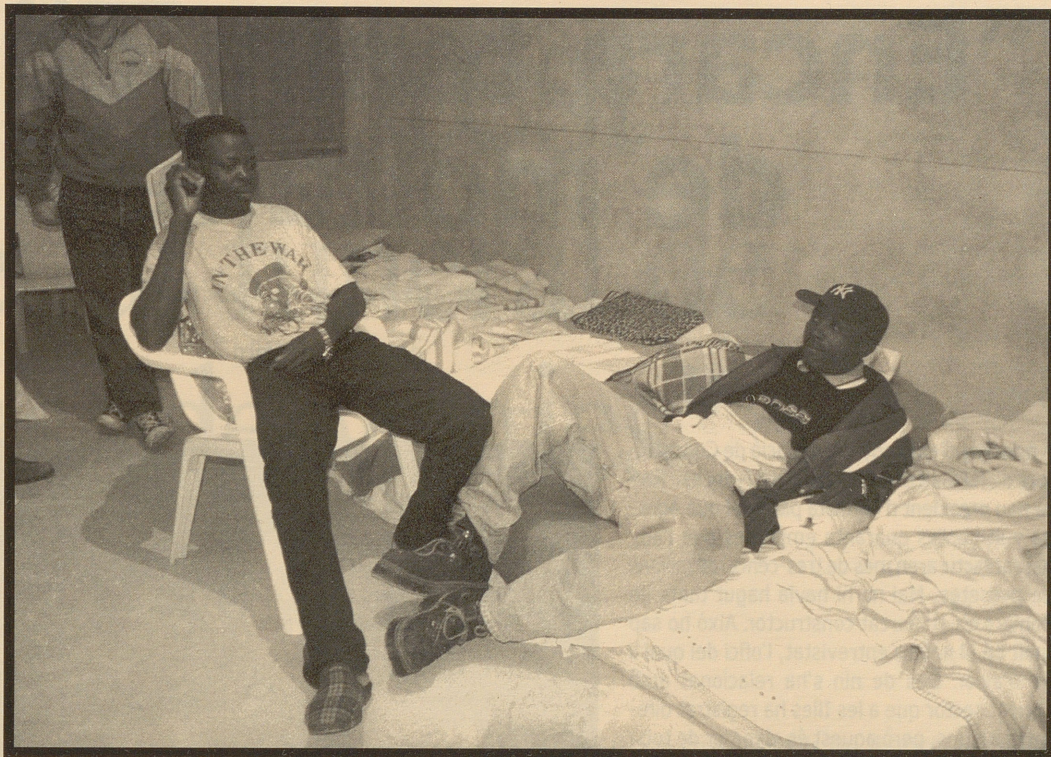
Res, però, que no semblàs assumible per una societat que fa trenta anys s'ha avesat a un model de creixement continuat, encara que fos a costa de fer la vida una mica més incòmoda o, en el pitjor dels casos, d'una gradual pèrdua d'identitat. No obstant això, amb el començament de segle pareix que s'ha entrat en una etapa diferent, on el procés s'ha accelerat amb la conseqüència d'una accentuació dels efectes, tant dels positius com dels negatius. I, endemés, es tracta d'una situació a la qual ningú no sap com fer front per aïllar els aspectes socialment positius dels que resulten perjudicials per a la societat. Una situació a la qual se suma un nou factor: l'increïble preu de l'habitatge que en només dos anys ha passat de ser per davall de la mitjana estatal a situar-se en tercera posició entre les comunitats més cares, després de Madrid i Catalunya.

ELS HABITATGES CADA PIC MÉS CARS

No és una dada més de la conjuntura econòmica. El preu de l'habitatge, en tot el que suposa respecte de la propietat de les cases i de les terres o les relacions de parella és més decisiu per a la marxa de la societat del que hom pot imaginar si només considera la carestia com un factor més del mercat al qual, inevitablement, ens hem d'avesar. Vivim a una societat rica, que des de fa sis anys gaudeix o pateix un cicle expansiu que sembla imparabile, però arribats a aquest punt, tal volta ens haguem de demanar si val la pena de continuar per aquest camí, si a les petites incomoditats, a la degradació del paisatge o a la progressiva pèrdua de la propietat de la terra li afegim ara que el bé més desitjat, l'habitatge, se situa fora de l'abast adquisitiu d'una gran part de la població, la immigrant potser, però també de les generacions més joves dels que han nascut aquí. El dilema és clar: si continuem creixent al ritme del 1999 -i les previsions, a pesar d'un lleuger refredament, són que el 2000 no serà massa diferent- la situació no torbarà gaire a fer-se insostenible. Podem triar entre fer-la insostenible mediambientalment o socialment, o probablement podem combinar ambdós fenòmens en un còctel que pot resultar letal per a la nostra societat, si més no per a la societat tal com s'havia articulada fins ara.

17.000 IMMIGRANTS ANUALS

Tot i que ho sembli, no és cap exageració. La prosperitat és un efecte del mercat i, com a tal,

no amaga el seu vessant negatiu en el qual, no obstant això, l'economia no entra. Cal, doncs, que hi entri la política... Segons els càlculs que maneja el Govern, per mantenir l'actual ritme de creixement seran necessaris 17.000 immigrants cada any, una xifra que produeix autèntics calfreds no tant per un procés de xenofòbia que seria absolutament refutable, sinó pel seu lògic impacte social i cultural. Cal tenir en compte que el cas de les Balears difereix notablement del conjunt d'Espanya o de la Unió Europea on, segons l'informe de l'ONU sobre migracions que es va fer conèixer la setmana passada, serà necessària una massiva immigració per fer front al creixement vegetatiu de la població. A les Illes, el balanç demogràfic encara és sensiblement positiu, de manera que la immigració ve obligada no tant per compensar el decreixement de la població, sinó per fer front a un escalfament econòmic que requereix cada vegada més mà d'obra. L'any passat es varen registrar 22.000 altes netes a la Seguretat Social i, en canvi, l'increment vegetatiu de la població activa (els joves que s'hi incorporen menys les jubilacions) fou de devers 5.000 persones. La diferència són els immigrants que d'una o altra procedència es varen incorporar al mercat laboral de les Balears i molt concretament a la construcció durant el 1999.

Xifres percentualment molt altes, quasi bé inconcebibles si exceptuem els grans moviments migratoris de la història de la humanitat, ateses les petites dimensions de les Illes. En aquest sentit, convé fer una aproximació amb noves dades comparatives complementàries: la població actual de les Balears és d'aproximadament 800.000 habitants, dels quals 250.000 són nats fora de l'arxipèlag i devers 100.000 més són fills d'immigrants no del tot integrats. La conseqüència és un conflicte cultural que ara s'agreuja per la pro-

cedència dels nouvinguts, ja que en un percentatge molt alt són africans i pertanyen a països que tot i ser pròxims, són culturalment molt llunyans. Aquesta situació exigirà, per tant, una política d'integració que, si les coses van bé pot ser més o manco dura, però que serà dramàtica si apareix una nova crisi com la que les Illes visqueren no fa gaire, a inicis de la dècada passada, i que suposà, només en el sector de la construcció, la pèrdua de quasi vint mil llocs de feina.

IMPLICAR ELS AGENTS SOCIALS

I el mateix pot passar amb l'habitatge. Els preus de venda s'ha encarat fora mida, prop d'un 30% durant l'any passat, segons les dades que maneja el Ministeri de Foment, i els lloguers assequibles són pràcticament inexistents. Els salaris mitjans de les Balears, a causa, entre d'altres coses, de l'escassa qualificació professional, impedeixen accedir a la propietat de la casa. La promoció d'habitatges socials va deixar de ser negoci fa alguns anys i, per tant, no se n'han fet abastament. El Govern hi vol intervenir. Culpa els promotors de la pujada dels preus, però el problema és més global. Les restriccions urbanístiques, vulguem o no, han tengut un efecte negatiu, però eren necessàries per a un desenvolupament més sostenible. El problema, com han dit els responsables d'Economia del Govern, és que entre tots podem acabar fent que la societat sigui insostenible si no aplicam mesures correctores urgents. És hora de posar-hi remei, però... com? La resposta requereix una reflexió profunda ara que, precisament, l'economia continua anant teòricament bé. Una reflexió en la qual la societat no pot deixar tot sol el Govern, sinó que s'hi ha d'implicar, participant-hi a través dels seus agents, per tal de trobar la resposta adequada.

"Encara tenim dos anys de molta feina"

Entrevista a Pere Francesc Ferrà

per Sebastià Verd

A principis d'enguany, l'Associació de Constructors de les Balears va elegir Pere Francesc Ferrà nou president d'aquesta patronal que agrupa vuit-centes quaranta empreses que l'any passat facturaren més de tres-cents mil milions de pessetes. Mai no hi havia hagut tants de doblers en el mercat constructor. Això ho sap molt bé el nostre entrevistat, l'ofici del qual li ve d'avior. Des de nin s'ha relacionat amb aquest sector que a les Illes ha registrat diferents booms, però aquest és el major de tots. I, possiblement, el més llarg. Un moment aparentment dolç, per tant, per accedir al càrrec de gran patró dels constructors, si no fos que rere l'expansió també hi ha problemes, problemes greus de creixement i problemes, potser més greus encara, de preparar l'aterratge, el moment en què l'activitat disminuirà i sobraran empreses i treballadors.

-Podem suposar que el bon moment de la construcció l'haurà animat a presentar la seva candidatura?

-Home!, el moment no és dolent. Hi ha molta feina, però també problemes, problemes de subministrament de material i, fins i tot, de mà d'obra. Però vaja!, allò que va ser difícil va ser que em decidís a presentar la candidatura, però un cop ho he fet tot han estat facilitats per part dels meus companys. Hem format una bona junta i, sens dubte, que ens en sortirem bé.

EL BOOM CONTINUARÀ

-Diu que el moment és bo. De fet els economistes ens diuen que vivim en un estat d'expansió que es nota especialment a la construcció. Fins quan creu que pot durar aquesta situació?

-Tot i que l'obra pública comença a fluïxear, encara hi ha molts de projectes en marxa del Pla Mirall i, endemés, la demanda d'habitatges de tot tipus fa que hi hagi una expectativa d'activitat prou llarga. N'hi ha prou a veure els visats que es demanen als col·legis d'Arquitectes o d'Enginyers com per pensar que, com a mínim, tenim un horitzó de molta feina fins d'aquí a dos anys.

-I després?

-No esperam que hi hagi cap gran crisi, sinó una moderació. Encara hi ha molta demanda d'habitatge, tant per part d'estrangers com de joves de les Illes que acaben d'accedir al mercat laboral i que volen independitzar-se de la família. D'altra banda cal pensar en la rehabilitació d'habitatges o de zones turístiques. Si no hi ha cap cataclisme internacional, les perspectives

poden continuar sent bones molts més anys encara.

QUARANTA MIL TREBALLADORS

-En aquests moments el sector dona feina a prop de quaranta mil treballadors, la xifra més alta de tota la història. Creu que els podran mantenir?

-De fet, com li he dit, en aquests moments encara ens trobam amb problemes de personal per poder atendre totes les comandes. Però, sincerament, hem de pensar que la xifra actual és molt alta. Aquest és un problema que haurem de resoldre tan aviat com es presenti, perquè és indubtable que la gent que ha vingut a fer feina aquí durant aquest any té dret a restar-hi, tot el dret del món. És un problema que haurem de resoldre entre tots: empresaris, sindicats... i també el Govern.

-Parlem d'habitatges, per què són tan cars? Creu que la demanda s'aturarà?

-Aquesta és una pregunta que correspondria respondre als promotors més que no als constructors, ja que són ells, els nostres clients, els que estan en contacte directe amb la demanda, però no la vull evitar: la demanda pot tenir un límit. En aquests moments som per damunt, la qual cosa sembla evident, però en qualsevol cas sempre n'hi ha d'haver, si no per comprar cases sí per, i això ens correspon més directament a nosaltres, per rehabilitar-les o per fer-ne el manteniment. Quant al preu, els materials de construcció han pujat, també la mà d'obra, però sobretot el preu del sòl.

SENSE CULPABLES

-Per tant, qui és el culpable que els preus siguin tan cars?

-No hi ha un culpable, és la llei de l'oferta i la demanda. Tots som culpables i ningú no ho és, m'entén?

-Però de vegades vostès, o els promotors, donen la culpa a les restriccions urbanístiques que fa l'Administració. Què pensa de la política d'aquest govern?

-Per contestar aquesta pregunta ho hauria de fer com a persona i no com a constructor o com a president de l'Associació. I, de veritat, no m'agradaria fer-ho. Millor que no em faci aquesta pregunta.

passat tantes vegades al llarg de la història. Sempre hi ha hagut crisis i les crisis signifiquen transformacions. Les ideologies sorgeixen de les revolucions, de les revolucions anglesa, francesa i americana sorgeixen les societats modernes, amb el marc de fons de la Il·lustració. I amb una altra revolució, aquesta molt especial, que és la soviètica. Les societats han viscut fins fa poc la política de blocs separats, una etapa d'enfrontament ideològic molt clara i molt definida. No és que avui no hi hagi enfrontaments ideològics, el que passa és que són menys definits i, a més, surten per on no s'esperava. I surten amb altres formes. Per dir un clixé: la política entesa com Estat de Benestar, encetada després de la Segona Guerra Mundial i que ha durat fins ben entrats els anys setanta, era centrada entorn dels problemes de producció, distribució i seguretat, una sèrie de qüestions per a les quals els mecanismes establerts eren, podríem dir, bastant adequats. La participació a través dels partits polítics, les negociacions i grans pactes entre empresaris i treballadors a través dels sindicats i un sistema de seguretat occidental garantit pels mateixos estats o per l'OTAN.

Aquesta política clàssica era configurada d'aquesta manera i els partits, els sindicats, els empresaris, es definien entorn a aquests problemes i mecanismes. La crisi dels anys setanta, que dura fins als anys vuitanta, i que suposa una profunda transformació conclou en l'aplicació d'una estratègia liberalitzadora i amb molta de gent perdedora, grans quantitats de població fortament afectada pels canvis. Però això també ha suposat que un bon sector de la societat se n'hagi beneficiat. S'han creat el que podríem anomenar nous ens internacionals lligats al desenvolupament de les noves tecnologies i al neocapitalisme amb una capacitat d'acció com mai no s'havia vist. Però, a la vegada, les conseqüències no volgudes del capitalisme i la transformació profunda que hi ha hagut dins les societats ha dut que l'opinió sobre els nous problemes es radicalitzàs. Per exemple, el model de distribució ens ha dut a una crisi ecològica rampant que, a més, no es pot resoldre amb el model actual. La naturalesa abans no era política i ara ho és perquè la naturalesa ja és una naturalesa humanitzada. I no es pot tornar al passat amb la naturalesa perquè, de fet, ja la gestionam, és part de la

política. Els partits tradicionals no estan adaptats per tractar aquests problemes i tampoc no ho estan les forces sindicals o empresarials. Per tant, han sortit nous moviments socials, que apareixen d'una manera no prevista i que no tenen les formes orgàniques exactament iguals que les estructures anteriors. Això també ha passat amb el tema de les profundes transformacions socials, a nivell de valors i a nivell de producció, que hi ha hagut en un àmbit com el familiar, fonamentalment pel tema de la dona i la reivindicació del seu lloc a la societat. Són canvis que no és que hagin de ser gestionats per l'Estat, sinó que són problemes de relacions, de reubicació individual i col·lectiva. Els partits i els sindicats s'han adaptat recollint les reivindicacions, però no n'han estat el motor. Han hagut d'acceptar allò que els marcaven des de fora. I si ho pensam, també ha passat a l'àmbit de la ciència i de la tècnica, abans considerades infal·libles i neutrals, lligades al coneixement; avui la ciència i la tècnica s'han polititzat d'una manera immensa, s'han convertit en una qüestió de confrontació quan es tracta de projectes molt costosos, que signifiquen relacions de poder que

travessen les fronteres dels estats i que afecten de manera transversal molts de tipus de relacions, que afecten la naturalesa... tota la medicina genètica, els sistemes experts nous...; tota la confiança bàsica que la gent tenia abans que el seu entorn se sostenia per la tradició o per un cúmul de coneixements sòlids, que es mantenien al llarg de molt de temps, un món que un podia entendre. Aquesta confiança bàsica, ontològica, que tenia, que venia de la religió o de la tradició, ara la desplaça cap a sistemes experts que no controla. I tot això també es polititza. I la discussió sobre aquests temes tampoc no la duen els partits tradicionals ja que, en realitat, aquestes coses els desborden, ni els centres tradicionals de la política des de la consideració liberal, per exemple el Parlament com a nucli de discussió que ha de centrar la racionalitat i arribar a conclusions, avui ja sabem que no ho és, avui ja sabem que el Parlament és el lloc on es va a votar, on decideixen les majories polítiques amb criteris prefixats. Per tant, no és que les ideologies hagin desaparegut, al contrari, hi ha moltes més idees. Però és més difícil, a causa de la transversalitat, identificar-les. La dialèctica entre la dreta i l'esquerra es manté, però molt més difosa, la ubicació dels individus i de les col·lectivitats en uns esquemes ideològics és molt més complicada.

-A Alemanya han entrat ara en un debat sobre el model dels partits polítics com a conseqüència d'haver detectat la corrupció a la CDU, quan suposaven que la corrupció partidista era exclusiva de països com Espanya o Itàlia. Creu que, en realitat, les lluites actuals dels partits són lluites de supervivència?

-Una primera cosa que hauríem de dir és que els països veïns tenen un debat polític molt més profund que el nostre des del punt de vista intel·lectual. Però

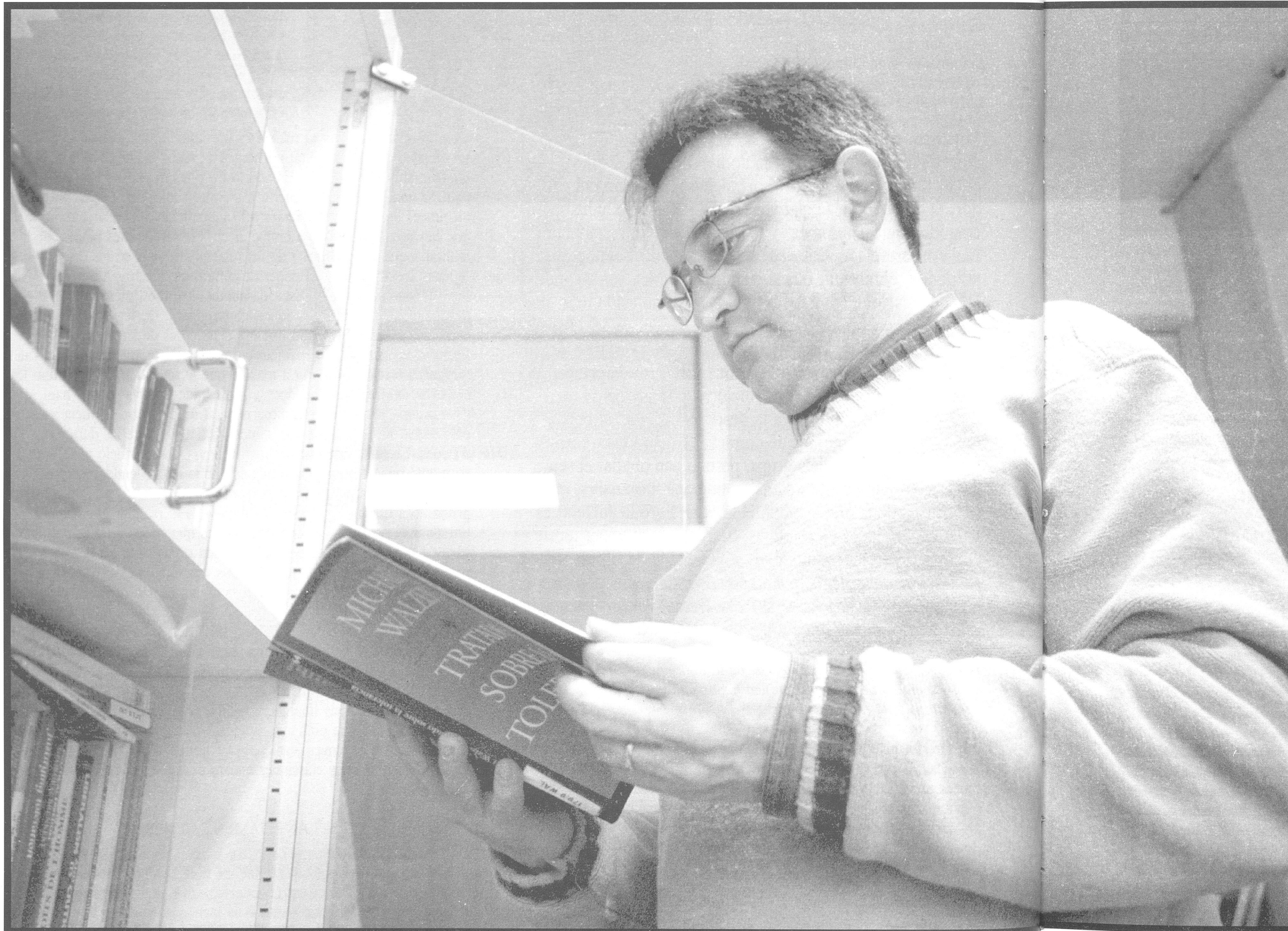
aquí, i és una cosa que ve d'enfora, possiblement del segle XIX i després més arrelat pel franquisme, la cultura política és pobre, els problemes polítics no tenen una dimensió de debat intel·lectual. Hi ha un rebuig, tant per part dels interlocutors polítics com per part dels mitjans de comunicació, a encetar aquest debat intel·lectual. La nostra tradició és la d'un debat intel·lectual pobre. Espanya és un país on l'anti-il·lustració té unes arrels profundes, en el segle XVIII hi va haver un moviment anti-il·lustració que es va perllongar al llarg del segle XIX amb una força tremenda i que, en el segle XX, va tenir continuïtat a través del franquisme. Aquesta profunda desconexió, aquesta desconfiança en relació a la intel·lectualitat i a les idees, marca i explica moltes coses. I això per tot, tant a nivell nacional com a les Illes.

"ELS PARTITS JA NO DIRIGEIXEN LES OPINIONS PÚBLIQUES"

-Però, creu que els partits utilitzen les ideologies de manera oportunista, únicament per justificar la seva existència?

-Bé, els partits formen part d'un sistema que ha garantit una forma de democràcia. Vull, per tant, matisar que no faig una crítica als partits, sinó que vull argumentar que el desenvolupament històric dels partits ha fet que avui s'hagin convertit en els aparats, entre burocràtics i professionals, d'una certa elit, que han perdut el caràcter de cultures vives. Només els partits nacionalistes mantenen aquest caràcter pel concepte identitari. Fins i tot en els partits d'esquerra, que abans estaven lligats a la cultura, han perdut aquest caràcter. S'han convertit en unes elits que, més o menys burocratitzades o més o menys tecnocratitzades, gestionen qüestions i que coneixen unes certes tècniques relatives a aquesta gestió, és a dir, com es vota, com elaborar una llei, com presentar-se davant l'opinió pública, com relacionar-se amb els periodistes, com donar missatges. I d'això n'han fet un ofici. Però, d'alguna manera, els lligams amb la vida social els vénen de fora. Abans, els mateixos partits canalitzaven aquestes discussions, perquè eren cultures i, avui, s'han especialitzat -en un procés que potser sigui irreversible, no ho sé- en allò que comentaven. I aquest procés ha afectat l'Estat, que ja no és el centre de les transformacions, el gestor i l'articulador de canvis. Les relacions s'han globalitzat i travessen transversalment els estats, les relacions comunicatives, les relacions de treball, les relacions culturals i de tot tipus, les migracions, les qüestions de pol·lució, etc. Els estats ja no són al centre d'aquestes relacions. Hem passat d'una globalitat simple a una globalitat complexa on ja no hi ha un gran centre des del qual es pugui

Bernat Riutort Serra va néixer a Palma el 1953. És llicenciat en filosofia i lletres per la Universitat de Barcelona i doctor en filosofia per la Universitat de les Illes Balears. Actualment és professor titular del Departament de Filosofia de la Universitat de les Illes Balears i secretari i membre del consell de redacció de la revista Taula, que edita la mateixa Universitat. És autor de nombrosos articles i coautor de diversos llibres. Ha estat responsable o participant de nombroses convocatòries, conferències i cursos de doctorat relacionats amb qüestions que formen part de les seves línies d'investigació habitual, qüestions com el pensament moral i polític actual, el concepte de poder, les transformacions de les democràcies als països desenvolupats, els ciutadans i la participació política, el fenomen de la globalització o la formació de les identitats nacionals. Bernat Riutort era amic, company i el col·laborador més proper d'Albert Saoner; mort el pensador, no dubta a qualificar la seva situació actual com la d'un "orfe".

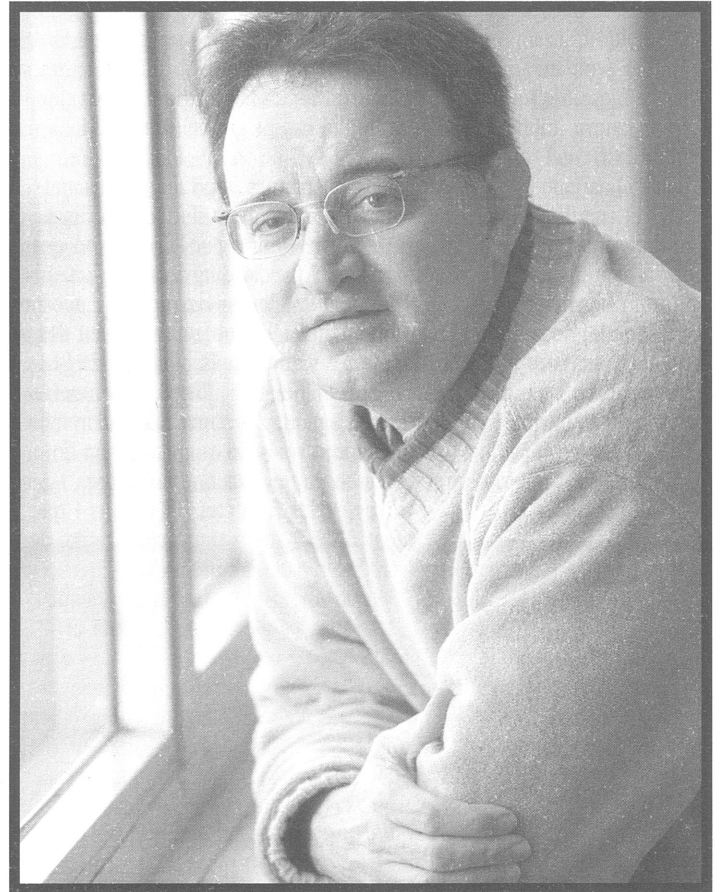
veure tot. Hi ha moltes institucions disperses i la globalitat no es pot veure des d'un lloc privilegiat. I els partits són instruments molt estatutzats, ja no són cultures i en pateixen les conseqüències. Els partits es deixen avui orientar per les opinions públiques però ja no dirigeixen les opinions públiques, l'opinió es genera a l'àmbit complex mundial i global, perquè l'Estat, encara que continuï sent una institució bàsica per garantir polítiques i drets, és, d'alguna manera, ultrapassat pels problemes globals i, a la vegada, és massa gros per intervenir en qüestions personals, individuals, que s'han generat en aquestes transformacions noves, en problemes d'identitat col·lectiva, problemes de la dona, etc. Ja no comptam amb aquella claredat, aquella centralitat, que caracteritzava l'Estat de Benestar.

-Però la inoperància política no és la que produeix fenòmens com el de Jesús Gil o els populistes sud-americans i tantes figures semblants?

-Sí, clar que sí. Fenòmens com el de Berlusconi a Itàlia, que s'ha institucionalitzat, o el de Le Pen a França o el del neonazisme a Àustria. El cas d'Àustria és la representació del nou racisme, fruit d'un sentiment *anti*, en contra de les migracions que provoca la globalització. Són sentiments antimodernització que duen que determinats tipus de masses s'aglutinin en contra dels canvis. Són conseqüències no previstes. Efectivament, avui en dia vivim el que s'anomena, en el marc de les ciències polítiques, una crisi de representació. Els ciutadans de cada vegada passen més del que diuen els polítics, de creure en ells i pensen que són un cúmul de corruptes..., i no és que siguin més corruptes que els d'altres professions, però aquest sentiment se centra sobre ells, probablement perquè el sistema no està preparat per canalitzar les noves inquietuds de la societat, sinó només per fer un determinat tipus de política, per gestionar un determinat tipus d'Estat. L'aparició de les ONG és fruit de la falta d'efectivitat dels sistemes, que estan absolutament desbordats. I tot aquest espai social no és que no sigui política, en realitat és falsa l'argumentació que molta gent aporta quan diu "jo no som a la política, jo no crec en la política, jo mai no seria d'un partit"; però, clar, determinats moviments, fins i tot aquells que sorgeixen com a solidaritat contra els desastres naturals, contra les guerres o fins i tot contra la incineradora, són tan política com els altres. Però no són els canals institucionalitzats i formals. Un grup de dones d'un barri petit que reacciona davant la violència que pateixen, és a dir, la reacció d'una minoria que no se sent protegida en una societat on prima la liberalització i l'individualisme més ferotge, això és política. Reaccions que surten dels conflictes socials, però que no estan canalitzades dins el sistema.

-Però el poder dels estats encara és molt fort. L'opinió pública nord-americana, una de les menys informada del món occidental i amb un dels índexs més abstencionistes en el cas de les eleccions, és la que decideix la invasió d'un país, el bloqueig econòmic d'un altre o, fins i tot, una guerra que afecta tothom. Això no és una paradoxa?

-Sí, clar que sí. Però ens podem acostar l'exemple. Si pensam en el procés de la unitat europea, és evident que s'ha fet perquè els estats són petits i no tenen el poder suficient per contrarestar la globalització. Hem avançat molt i s'ha arribat als acords de Maastricht i al procés de creació de la moneda europea. Però això també ha dut una pèrdua de democràcia tremenda, perquè les institucions europees no són democràtiques. Són institucions no transparents a les quals es negocien apartats immensos, amb decisions a les quals tots ens veiem sotmesos, en aspectes com les migracions o la circulació de les persones, o en aspectes productius. La Unió Europea és fonamentalment un executiu amb un legislatiu que no controla. Tenim una unió econòmica, que ja està feta, però la unió institucional és als seus principis. I el procés del que podríem anomenar consciència cultural europea és quasi inexistent. Hi ha un desfasament entre el procés econòmic, molt desenvolupat, el procés polític, que està en una fase precària, i el procés d'identitat europea, quasi inexistent, que fa que la construcció europea sigui

clarament desequilibrada. I això demostra la debilitat dels estats relativament petits i, com a tal, em referesc també a un estat com l'alemany. Hem de tenir en compte que bona part de les legislacions nacionals són supeditades a les normatives europees i que, en el cas d'Europa, hi ha un parlament que ningú no sap què discuteix. No el controlam. El que tenim ara, la Unió Europea, és fruit del gran pes del capitalisme europeu, és en part el resultat dels esforços de les grans empreses per assegurar el mercat europeu. I són les grans empreses i els mercats financers els que han impulsat la Unió per contrarestar la pressió dels Estats Units i del Japó. El procés s'ha contemplat des d'aquesta dinàmica, sense comptar amb els mecanismes socials i, fins i tot, amb la prohibició explícita de contemplar aquests mecanismes. I les mesures polítiques sempre endarrerides. I els processos culturals, d'identitat i de comunicació, oblidats. I mentre no hi hagi aquests mecanismes no hi haurà la força suficient, d'opinió, per democratitzar la UE.

NACIONALISME BO, NACIONALISME DOLENT

-I des d'aquest punt de vista, com es contemplen els nacionalismes?

-Els nacionalismes, per un cantó, poden ser uns fenòmens de resposta a la modernitat que es poden inscriure dins el fonamentalisme. Poden ser una resposta a la modernització, una reafirmació d'identitats tradicionals que ja no existeixen en la realitat. O poden ser interpretats com un reconeixement dins un món on, si no et signifiqués, desapareixes. Hi ha les dues interpretacions, depèn de cada història, de cada nacionalisme. I depèn també de qui dirigeix aquest nacionalisme. Poden ser processos de reafirmació, d'impuls d'una identitat en front de la desaparició i en front d'aquest món cada vegada més global. Els mecanismes dels nacionalismes es reproduïen en el reconeixement de les minories, que si no reivindiquen la seva posició poden ser absorbides per la globalització. Ara bé, si som davant un fenomen de tancar-se davant la modernitat, d'incomunicar-se, de reafirmar

l'existència contra els altres, aquesta és una forma de fonamentalisme molt perillosa. De totes maneres, avui el nacionalisme es complica moltíssim davant els fenòmens de multiculturalisme. En un món tan transversal, la defensa de l'homogeneïtat acaba sent un fonamentalisme. Si pensam en el tema del País Basc..., no té sortida. Exigeixen una ètnia reconstruïda que és inexistent. Això suposa forçar uns mites ficticis, forçar la realitat. Sense parlar d'altres nacionalismes, més a prop de nosaltres, que són totalment utilitaristes. Segons com prenguis el nacionalisme, pot ser terrible. El concepte de nacionalisme excloent, sense horitzons en relació als altres, aquest nacionalisme, sigui ètnic, religiós o sigui sexual, el que sigui, ens du al fonamentalisme. És ben lògic que minories sexuals reivindiquin la seva identitat, però també és cert que si es radicalitzen i es tanquen duen cap a un fonamentalisme.

-Una conseqüència positiva del conflicte del País Basc és que ha provocat una reacció intel·lectual molt forta. S'han multiplicat els estudis, els llibres i les aportacions teòriques sobre el nacionalisme. Almenys, al País Basc sí que hi ha una reflexió intel·lectual sobre aquests temes.

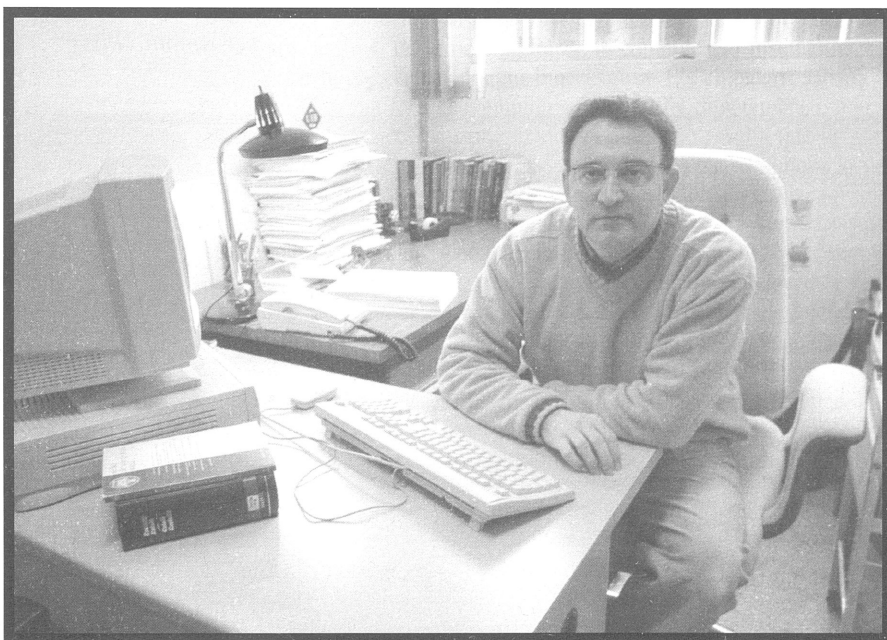
-Al País Basc ha passat una cosa molt interessant. Hi ha un sector molt qualificat de l'opinió intel·lectual basca que s'ha desmarcat del nacionalisme. I han escrit molt, més que ningú, perquè el viuen quotidianament. I el nacionalisme basc se'ls ha tancat. Arzallus i companyia parlen d'una sèrie d'intel·lectuals com a "els de Madrid", encara que no són de Madrid, són ben bascs. En aquest sentit, el nacionalisme basc és molt diferent del català, molt diferent. En aquest context, la posició del nacionalisme basc és antiintel·lectual, mentre que hi ha una minoria intel·lectual molt competent que, fins i tot, arrisca la seva vida per poder dir coses que en altres casos serien absolutament normals.

L'EMPOBRIMENT INTEL·LECTUAL DELS MITJANS

-Els alumnes de periodisme estudiaven el cas d'en W. R. Hearts com l'exemple paradigmàtic de l'extensió de la demagògia intencionada. La globalització de la informació ens ha dut la globalització de la demagògia o l'extensió de la informació interessada o simplificada com a únic model periodístic?

-Primera, un comentari a un altre nivell. Avui en dia, la democràcia, si bé necessita de la democràcia parlamentària, té una precondició molt més de fons, és a dir, que hi hagi un veritable públic democràtic. La democràcia ha de ser discursiva a l'àmbit públic, perquè aquest element discursiu no hi és, als parlaments. Clar, els mitjans de comunicació són els grans mediadors d'aquesta democràcia discursiva. Qui controla els mitjans de producció i el capital, controla l'economia i qui controla els mitjans de comunicació, controla l'opinió. Els periodistes saben molt bé com es controlen els mitjans de comunicació i el poc marge que hi ha perquè hi hagi un debat real. El producte està fabricat prèviament des dels grans centres, i aquests centres són pocs, són pocs i poderosos, cada vegada més concentrats. La propietat dels mitjans de comunicació és la propietat de grans complexos que abasten ràdios, diaris, televisió, produccions editorials, de cinema, xarxes de comunicacions...sense control públic. I per control públic no entenc control de l'Estat sinó de la ciutadania. Llavors, avui en dia, s'ha de posar l'accent en aquesta qüestió, qüestió que també s'ha de debatre. Per exemple, avui en dia, molta producció innovadora, possiblement la producció teòrica més bona, no es coneix. Només es

coneix a petits cercles interessats. Abans, els mitjans de comunicació eren l'escenari per reflectir l'opinió intel·lectual de persones que tenien un pes real a l'opinió pública. Però avui l'àmbit del pensament i el de l'opinió pública estan separats, estan molt enfora, s'han allunyat. Hi ha molt més poder en joc i les empreses no ho permeten. L'intel·lectual amb capacitat d'influir a l'opinió des dels mitjans de comunicació ha desaparegut del mapa. El que avui crea opinió són les línies dels editorials operats des dels mitjans. Els que opinen a un determinat grup de comunicació segueixen tots la mateixa línia..., en tenim d'exemples a aquest país! I això s'estén als partits, que desconeixen les innovacions teòriques, que hi són, però que no es difonen. Estan reduïdes a seminaris intel·lectuals i no arriben als grans centres de poder.

-Les noves vies de la comunicació poden ser el canal de sortida i de difusió del pensament individual que avui està empresonat en aquests petits cercles?

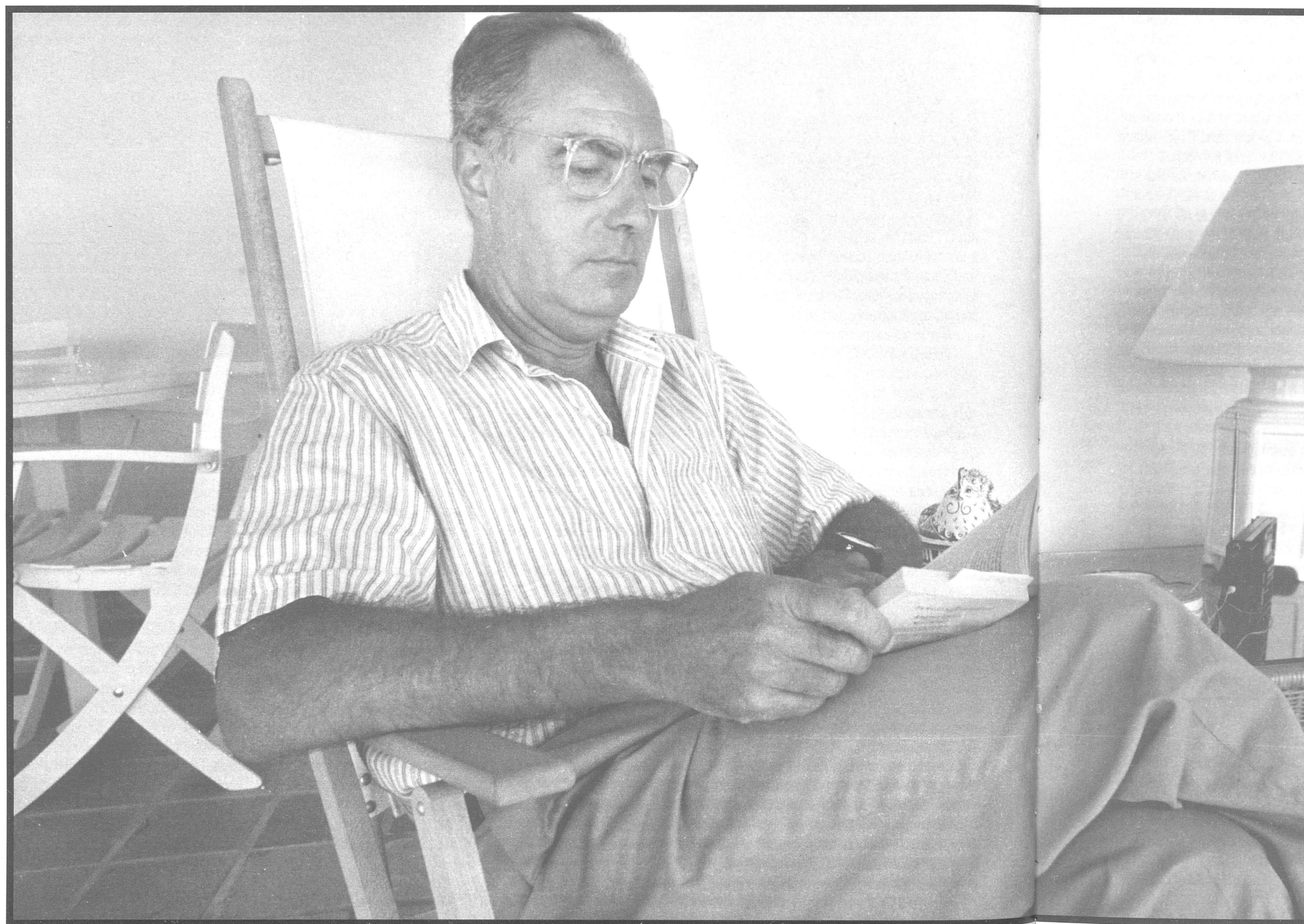
-És cert que les noves tecnologies donen moltes possibilitats. Basta pensar el que va passar en el cas de Chiapas que, a través d'Internet, va agafar a contrapès l'opinió oficial i va aconseguir una difusió mundial que no va poder controlar el poder. O l'exemple de Seattle. Això pot passar. Però aquests exemples, que afortunadament van en contra del monolitisme, no crec que siguin extensibles. Però tampoc no ens podem oblidar dels mecanismes del poder. Per exemple, totes les universitats tenen la seva pàgina web. Però també sabem que, des del Pentàgon, hi ha tota una divisió, nodrida d'especialistes, que recull i classifica tota aquesta informació. Milers de persones es dediquen a recollir tota la informació que poden, a netejar i a destacar la més rellevant. Els espies que havien d'anar físicament a cercar la informació quasi han desaparegut, ja no és necessari, a la xarxa hi ha milers i milers de paraules que són espiades. I altres efectes de la xarxa, per exemple el fenomen del neonazisme als Estats Units, que utilitza Internet per unificar les seves forces disseminades. I tot això al marge que si es fa un mapa de les connexions d'Internet ens surt un mapa amb moltíssimes taques, el Tercer Món no hi és, Àfrica no hi és. La desigualtat en aquest terreny és tant o més gran que la desigualtat econòmica.

Modernitzar els partits

Entrevista a Fèlix Pons

per Antoni Oliver

Fèlix Pons (Palma, 1942) reflexiona sobre el paper dels partits polítics, el problema dels representants i dels representats. També posa de relleu la necessitat que els partits polítics es posin al dia amb una major obertura cap a la societat, els militants i els simpatitzants. El gran repte de la democràcia moderna és conviure amb el poder mediàtic i aconseguir una major justícia social, perquè la democràcia que no procura un major benestar es dinamita ella mateixa, opina Fèlix Pons, que parla d'aquests temes i analitza el panorama dels sistemes democràtics a les portes del nou segle.

-Els representats que han votat un determinat partit polític tenen una real representació política en els càrrecs que han votat?

-Bàsicament, el problema de la democràcia és el de la representació. En general, els ciutadans, en els països de més dilatada experiència de funcionament democràtic no se senten ben representats. Aquest és un fenomen que té causes profundes. La primera causa que s'ha de considerar és la dels canvis sociològics, la societat és molt complexa i representar aquesta complexitat és molt difícil. És més fàcil representar idees simples, interessos de perfils molt nítids que no altres interessos que són productes de tot un conjunt de línies que passen pel mateix ciutadà. A un ciutadà el representes perquè és dona, és pobre, perquè és funcionari, vell, jove, mare, perquè viu a una ciutat gran, a una ciutat petita o pel seu nivell de renda. També hi ha una tendència a conservar elements de representació que no són útils i això ha determinat que subsisteixi una representació que no es correspon a la realitat social. Hi ha un autor americà que va escriure un llibre molt interessant sobre aquestes qüestions. El títol del llibre ja era prou significatiu i es deia "Per què els americans odien la política". L'autor era el que allà en diuen liberal, és a dir, un home progressiu-

Fèlix Pons Irazazábal (Palma, 1942). Advocat i polític. Fundador de la Federació Socialista Balear el 1974, posteriorment secretari general i president de la federació socialista. Ministre d'Administració Territorial (1986) i president del Congrés de Diputats (1986-1996). Ha estat també diputat al Parlament de les Illes Balears. Ara es dedica a la seva activitat com a advocat i de moment continua apartat de la política activa.

ta, i explicava que una de les grans causes que determinen aquesta actitud és el manteniment per part dels partits, dels líders i dels representants, de falses polèmiques i polaritzacions de la vida política, que mantenen el debat organitzat en torn a temes que els ciutadans ja no senten com a propis, o que només els senten molt parcialment o dèbilment. Aquesta seria la primera conclusió.

-Què més influeix en aquest cansament de la política?

-Hi ha moltes coses més. La massificació dels mitjans de comunicació entre representants i representats, la incidència de l'instrument de fer arribar el missatge a la massa fa que se simplifiquin molt els missatges. El polític tendeix a ser un missatge de deu paraules, en el qual no hi cap la complexitat de cap manera. Hi ha un altre factor, que també deriva d'haver passat de la societat de la informació a la societat de la comunicació, que és la il·lusió, a través de la televisió, i no diguem ara mitjançant Internet, de la possibilitat de la comunicació instantània. Això fa que la representació sigui innecessària. Els ciutadans saben cada dia què es pot fer i es comuniquen amb el fet directament i, a partir del fet, no necessiten intermediaris, amb això resulta que la representació perd la seva funció de reflexió, de debat, d'elaboració de la realitat i es tendeix a pensar que és possible la il·lusió d'una representació directa, d'una democràcia directa, fins i tot s'ha parlat de democràcia digital, d'una democràcia instantània. És a dir, que cada matí, connectats a totes les xarxes, podem decidir que la carretera va per aquí, per allà o que no n'hi ha. Podem decidir declarar la guerra o no, però demà matí si ens hem equivocat no hi ha ningú capaç de reconduir la situació. Hem decidit avui matí que declaram la guerra i demà matí hem decidit que és un disbarat. Les decisions es prenen a impulsos estrictament emotius i sense l'espai de deliberació i de reflexió que la representació comporta.

EL MISSATGE POLÍTIC SE SIMPLIFICA

-Ha fet referència que hi ha hàbits de la representació que no són útils, a què es referia?

-Em referia al fet que es debaten coses que no es corresponen amb els problemes reals tal com és avui en dia la societat desenvolupada i organitzada. Aquestes polaritzacions no són útils. Això es nota molt amb la distància que tendeix a haver-hi entre el llenguatge electoral i el llenguatge governamental. Quan un partit guanya les eleccions, a partir d'unes determinades propostes, ja no dic promeses, sinó propostes, i d'uns determinats plantejaments i resulta que la seva acció de govern no es pot subjectar a aquestes propostes, sinó que ha d'aterrar a la realitat, es planteja un problema molt seriós i és si és possible guanyar unes eleccions amb un missatge realista o si per guanyar unes eleccions necessàriament s'han de posar unes dosis d'il·lusió que es dona per suposat que el ciutadà no reclamarà mai que s'acompleixin. El ciutadà acumularà la seva decepció per no veure complits aquests plantejaments i els assumirà com un contingut normal a la dialèctica democràtica.

-Ara tothom promet, que si dentista gratis, etc.

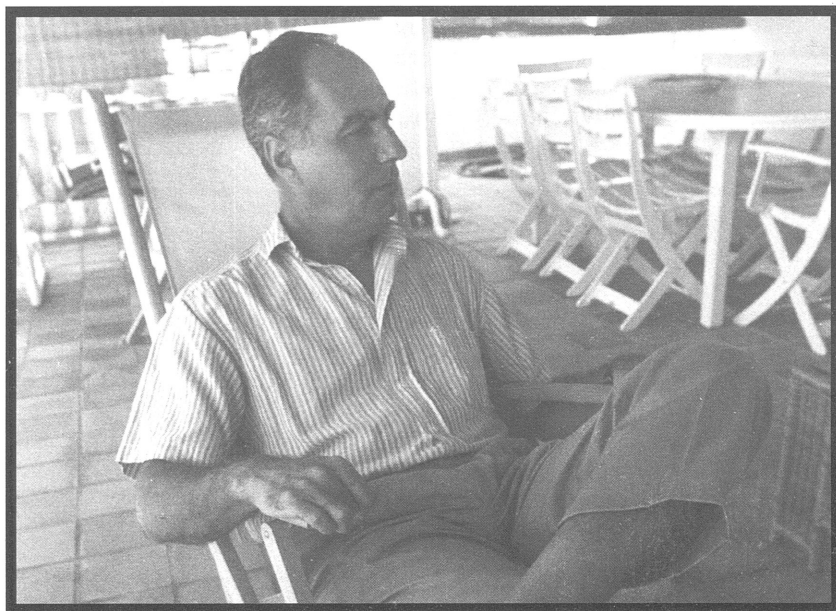
-Encara propostes com aquestes de dentista gratis podrien ser assumibles. Són un tipus de propostes que, d'una banda són viables, es poden complir i s'acompleixen, perquè són propostes que, dins el conjunt del llenguatge polític són d'una modestia terrible, encara que siguin cares per al pressupost. Però si dius: els donarem dentista gratis, et demanen, això és tot el que ens ofereix?, doncs anirem a votar-ne un altre. Doncs, a més de dentista gratis, fisioterapeuta també i rehabilitació... però aquestes coses són les viables. Però els ciutadans pensen: un senyor que només ens ofereix això no ens ven il·lusió. L'elector necessita que

li venguin il·lusió, malgrat que sàpiga que aquesta il·lusió no es concretarà en una cosa que es correspongui realment amb aquesta expectativa que ha dipositat sobre qui ha promès això o allò.

-Hi ha un altre fenomen a tenir en compte que vostè ha apuntat en altres ocasions i és el de la lotització, pot explicar de què es tracta?

-És un fenomen que tenim molt a prop i que encara no s'ha donat. La lotització, consisteix en la coalició o en l'acord d'unes forces polítiques per governar, però no sobre la base de compartir la responsabilitat d'un projecte, sinó sobre la de compartir sectors de poder. És a dir, no

compartir, sinó repartir. Això vol dir que no s'impulsa un projecte a partir de l'acord, sinó que es permet a forces minoritàries actuar a sectors que se'ls lliura, perquè a aquests sectors concrets facin el que vulguin. A Itàlia això arribava a un extrem tan fora mida que la televisió pública es repartia, i la primera cadena era del domini de la Democràcia Cristiana, la segona del Partit Comunista, la tercera del Partit Liberal o Socialdemòcrata, el que ocupà el tercer lloc, i la Democràcia Cristiana que tenia la presidència del Govern no es ficava per a res amb el que es feia a la segona cadena. I el Partit Comunista tampoc no es ficava per a res amb el que feia la Democràcia Cristiana a la primera cadena. Això és una perversió brutal del que significa impulsar projectes compartits. Aquest risc es pot donar molt fàcilment quan els acords de govern no es fan per compartir responsabilitats d'un projecte, sinó per repartir-se el poder. Es fan petits lots, d'aquí la paraula *lotització*, que es lliuren a cada un dels partits. Això ha tengut una presència a la vida política espanyola amb una forma que se sembla molt a la *lotització* que és el fals consens. Hi ha hagut determinades decisions que s'han pres per consens aparent, però que en realitat no eren basades en un consens real, sinó que eren un repartiment de poder. Per exemple, elecció de magistrats del Tribunal Constitucional, o de membres del Consell General del Poder Judicial o del Tribunal de Comptes. Si el consens és autèntic, la tasca ha de significar que tots els que participen en aquesta decisió es posen d'acord que les persones a les quals es donarà el seu vot i el seu suport són les millors i més idònies per a un càrrec determinat. Això no s'ha fet així. Es diu, al partit tal n'hi toquen quatre, si tu reconeixes que a mi me'n toquen tres, jo votaré els teus quatre, i tu els meus tres malgrat que tu consideris que són impresentables. Els meus tres són impresentables, i jo trobo que els teus quatre també ho són. Així es construeix un acord d'impresentabilitat amb el suport mutu.

-Bé, però això sempre es fa així.

-No sempre es fa així, tampoc no s'ha de generalitzar. Però hi ha vegades que es presenta com a consens una cosa que no és consens. Si vot una persona que estic convençut que no és idònia per al càrrec que ha de desenvolupar no participi a un consens, falseig el concepte de consens.

-Aquests tipus de fenòmens encara creen més distància entre representants i representats?

-D'aquest fals consens dependran els resultats. La gent viu això com a més llunyà, dissortadament. Afecta més, i amplia la distància dels ciutadans de la vida pública, la dificultat de representar una pluralitat i una complexitat. Quin és l'interès prioritari d'una persona de la tercera edat? Els seus problemes com a persona major? Com a veí d'una barriada degradada? Com a pare que veu les dificultats dels seus fills per accedir al mercat de treball, com a pensionista, com a padri que veu els problemes dels nets? No podem triar un d'aquests problemes i considerar aquest ciutadà unidimensionalment. Pensar que et poses la tercera edat a la butxaca amb xocolata i ensaïmades és una aberració, és una infravaloració completa de la persona, perquè a aquesta persona segurament li preocupa més veure que el seu fill no té feina. O veure que el seu carrer o el seu barri és perillós o degradat. La gent no és tan egoista com ens pensam, o l'egoisme tal vegada és preocupar-se dels problemes del seu fill o dels nets o de la barriada i no directament de la seva pensió, que no vull dir que no sigui un tema que no li preocupi. Per tant, hem de donar un conjunt de respostes que siguin capaces de connectar amb el que realment són els interessos prioritaris d'una persona.

-Què es pot fer perquè els representats tinguin un accés més directe als seus representants?

-Aquí s'han proposat moltes fórmules de reformes de lleis electorals.

-També hem de parlar dels aparells dels partits.

-Els partits han evolucionat molt poc. Són absolutament imprescindibles amb una fórmula o amb una altra d'organització que canalitzin la participació política, que elaborin propostes i recullin inquietuds i que presentin candidats, etc. Seran sempre imprescindibles. Hem de procurar que funcionin bé i no atacar-los de forma indiscriminada, perquè sistemàticament a la història del segle XX tots els atacs contra els partits polítics han estat sempre atacs contra la mateixa democràcia. D'això no hi ha dubte, per tant, és una obligació més dels demòcrates, ser els més crítics, per evitar que ho siguin els antidemòcrates. No s'ha de confondre aquesta necessitat d'autocrítica permanent i de perfeccionaments dels partits amb una actitud antisistema.

MILLORAR EL FUNCIONAMENT DELS PARTITS

-Quines fórmules poden millorar el funcionament dels partits?

-Tenc poca fe en les fórmules de participació a través de les lleis electorals quant que aquestes reformes puguin ajudar a perfeccionar el sistema de representació. No hi ha una llei electoral ideal, perfecta, d'un interès totalment general. Hi ha països de sistema majoritari que han funcionat com a democràcies modèliques i de referència, cas d'Anglaterra i països amb representació proporcional que també han servit de referent, cas d'Alemanya que és el model que agafa Espanya, basat en el sistema alemany de la postguerra. Itàlia és el cas de representació proporcional dut al darrer extrem durant molts d'anys.

Itàlia ha passat a una part de representació majoritària. A Anglaterra els laboristes varen prometre que passarien a una representació proporcional, però naturalment quan guanyen les eleccions amb el sistema majoritari no interessa passar al proporcional i se n'obliden. Però com a símptoma, és interessant veure que els països que han viscut una etapa dilatada d'experimentació amb un sistema electoral determinat enyoren un altre sistema, sigui per passar de representació proporcional a majoritari o a l'enrevés. Ho experimenten i, pràcticament, no passa res. Tots els sistemes electorals poden funcionar correctament, i la veritat és que a Itàlia no ha canviat molt la fragmentació del panorama quan s'han introduït uns certs criteris majoritaris; ha canviat el nom dels partits, però la introducció d'elements majoritaris no ha fet canviar massa la situació. Aquí a Espanya ara s'ha posat de moda, sobretot a l'esquerra, invocar el model francès de col·laboració entre el partit socialista i el comunista. Però aquesta col·laboració francesa està basada en un sistema electoral majoritari a dues voltes que permet a una primera volta situar els candidats i a la segona volta concentrar el vot als candidats millor situats, això al sistema electoral espanyol, amb la Llei d'Hont és impossible. Per tant la dispersió del vot entre dues forces d'esquerra no té recomposició útil possible, com és el cas de França. Per tant, parlar del model francès és ignorar que està basat en un sistema majoritari a dues voltes.

-Un altre debat: llistes obertes o tancades?

-Teòricament, no hi ha res en contra de les llistes obertes. Hi ha una petita objecció i és que l'experimentació de les llistes obertes no dona cap resultat espectacular. És a dir, que a la gent li interessa relativament el nom de les persones que hi ha a una llista. Això interessa a una minoria. El poder d'esborrar un nom d'una llista o de canviar l'ordre allà on això és possible, l'exerceix una minoria que fa que no canviïn mai els resultats de les eleccions, per tant, empíricament, les llistes obertes no han donat un rendiment espectacular, ara, es pot provar. No hi ha cap problema en principi, però si una petita objecció i és que obliga els candidats de la mateixa llista a competir entre si davant el seu electorat, això distorsiona el panorama, perquè en lloc de preocupar-se per competir amb les altres llistes, la confrontació és per aconseguir treure el cap a la teva pròpia llista, això a un sistema de primàries no existeix. Les primàries són per decidir qui és el cap de llista i una vegada que s'ha decidit ja no t'has de barallar amb ningú de la teva mateixa llista, però si les llistes són obertes es pot produir aquesta distorsió.

-El sistema de primàries li sembla un bon sistema per perfeccionar el funcionament dels partits?

-És un bon sistema, encara que té inconvenients. Fins i tot he vist objeccions que deien que és incongruent amb el sistema de partits i amb el sistema polític de representació, però crec que és un bon sistema com a idea, i a més, som partidari d'obrir les primàries als simpatitzants, perquè aquesta és una via per involucrar els simpatitzants a la vida dels partits. És també una manera d'obrir els partits als simpatitzants, perquè tinguin alguna cosa a dir. Però aquest sistema s'ha de basar en uns fonaments seriosos. Hem d'estar segurs que no vendran a boicotejar unes primàries des d'un altre partit rival, que vulgui un fracàs o tenguim un interès determinat. Les primàries han de ser organitzades sobre la seguretat que els que hi participen són realment simpatitzants. Malgrat això, les primàries que es varen fer a Catalunya per elegir Maragall varen anar bé, tenen molt de mèrit perquè pràcticament eren un plebiscit sobre Maragall, es feren sense cens i fora d'unes petites sospites mínimes d'incidències intranscendents varen anar bé, i varen ser una experiència molt interessant.

-Es va dir que Pujol havia infiltrat alguns joves.

-Sí, però va ser una cosa molt insignificant que no desvirtuà un procés

on més de trenta mil persones es varen mobilitzar per anar a plebiscitar un candidat, no ja per anar a votar-lo, sinó per ratificar-lo.

-Hi ha un tema que es veu a tot els partits i que és el pes de les estructures, el que se'n diuen aparats del partit.

-Jo no estic apriorísticament en contra que hi hagi unes persones que s'ocupin de l'organització del partit, de l'administració. Altra cosa és si les persones que tenen aquesta responsabilitat tenen un plus de poder polític, la qual cosa és un altre assumpte, perquè el poder polític dins una organització com un partit l'han de tenir els que tenen encarregada la direcció política del partit i s'ha de procurar que aquesta direcció sigui molt participativa, però també eficaç, perquè no es pot caure a un sistema assembleari, perquè les virtuts del sistema assembleari també són limitades.

Es tracta d'obrir a la participació i de fer molt transparent el funcionament del partit. Segurament les millors reformes que es podrien fer serien obrir el partit als simpatitzants i donar-los una gran transparència, de manera que el partit no quedi reduït a petites cèl·lules que funcionen de forma molt autònoma i incontrolada. Per aquí han d'anar les coses, encara que no hi ha una línia clara de per on s'han d'obrir els partits, tant de dretes com d'esquerreres, perquè aquest és un problema comú a tots, ja que el funcionament és copiat un dels altres i és molt similar. Ara hi ha un model en què es pensa encara en termes de militància, on els instruments de confrontació social són organitzacions d'enquadrament, per lliurar una gran batalla política. Aquest és un concepte que està superat, la gent vol ser militant d'un partit per tenir informació, per aportar idees, per poder participar a un debat i a unes reflexions, però la idea de militant és una idea que ja està molt periclitada i voler-la mantenir per damunt de tot em sembla que és poc realista.

ELS MISSATGES DE FONTS ANTIDEMOCRÀTIC

-Per què li sembla que hi ha gent que diu, respecte dels partits, que tots són iguals, que és igual votar-ne un que l'altre, etc.

-Aquest és un missatge derrotista, es produeix, s'ha produït sempre, i és un missatge profundament antidemocràtic i que, bàsicament, nega el valor mateix del pluralisme. Normalment el que hi ha darrera aquest missatge, baldament no ho sàpiguen els que ho diuen, és el missatge dels que se senten superiors i capaços de dictar ells el que convé a la societat. No tots són iguals, això és així, i el pluralisme s'accepta com una font de dinamisme i d'energia social. Els polítics no tots són iguals, la idea de voler dir que tots són iguals és, normalment, una idea prèvia a dir que ni tant sols és necessària la llibertat per deixar que siguin desiguals.

-És un plantejament de l'extrema dreta sociològica.

-No, només de l'extrema dreta, és més fàcil de veure a l'extrema dreta, però també és un plantejament que és vigent a tots aquells que entenen que el pluralisme social i polític és una desgràcia i que, per tant, el que convé és negar-lo i, si és possible, eliminar-lo.

-Com veu les actituds antisistema que a Espanya encara no tenen una articulació política clara, però hi són, com per exemple els skins, neonazis, grups radicals d'extrema esquerra, etc.

-Són fenòmens que tenen una lectura complicada, perquè s'ha de distingir la lectura política de la sociològica, encara que la política té poc a veure amb aquests fenòmens. Més aviat crec que és un problema social, i ha de ser la mateixa societat que ha d'analitzar per què sorgeixen aquests fenòmens i quina és la responsabilitat que tenim tots que hi hagi gent que no se sent integrada i que es vol marginar d'aquesta societat. Una altra cosa és que aquests grups després utilitzin

com a cobertura o signes distintius elements polítics, però crec que l'origen del seu discurs no és polític, és un discurs d'automarginació, d'enfrontament, de marcar una diferència radical, d'autoafirmació, a vegades, de personalitats poc definides, però la societat té aquí la seva responsabilitat i s'ha de procurar dedicar atenció a aquests fenòmens i procurar que la temptació de l'autoexclusió sigui menor.

-No creu que podem anar a una democràcia purament mediàtica, que ja va assajar Berlusconi a Itàlia?

-El gran problema pendent de resoldre és la convivència de la democràcia amb el sistema mediàtic modern. Aquesta és l'equació bàsica a resoldre. És evident que en aquests moments la democràcia no podria viure sense llibertat d'informació, és impossible. Però l'abús del sistema mediàtic, que és evident que existeix, complica el bon funcionament de la democràcia. La necessitat d'utilitzar uns missatges lineals, plans i concentrats, empobreix molt. D'altra banda, com ets pots dirigir a 300 milions de persones sense que el missatge sigui distorsionat per l'element mediàtic?

-Em referia també a pressions mediàtiques.

-Els mitjans es converteixen en poders autònoms. Això és molt antic. A mesura que han anat creixent els mitjans, han creat un poder més gran, i amb una capacitat d'influir i de pressionar molt gran. Això és preocupant, a mi encara no em preocupa tant aquesta concentració dels mitjans com a poder autònom, com el fenomen mediàtic que condiciona la vida democràtica. També, naturalment, hi ha polítics que envaeixen el poder autònom mediàtic.

-Què opina de fenòmens com Gil, Conde etc., que volen presentar-se a les eleccions?

-Són fenòmens que els ciutadans normalment acaben per descartar. A Espanya es dona un fenomen a considerar, i és que a nivell nacional la dreta no és plural, només té expressió a través d'un partit. Quan es dona l'oportunitat que aquest pensament tan poc articulat com l'extrema dreta pugui tenir expressió, es refugia en el vot a Gil o a Ruiz Mateos, després s'adona que és poc útil, i torna a votar el partit de dreta clàssica. En el sentit de la pluralitat, l'esquerra ho té millor, és més plural.

-Que hi hagi, cada vegada més, una franja central a l'electorat de classes mitjanes molt ampla, té una traducció política al centre?

-Sí. El centre polític s'ha eixamplat a mesura que les condicions de vida han anat millorant a capes àmplies de la població. Possiblement, avui en dia, a una societat desenvolupada, és més ampla la franja de gent que té més a conservar, que la de la gent que vol exigir. Això du a una cosa que jo anomeno la paradoxa de la democràcia i és que a una societat desenvolupada, amb el procés de la globalització econòmica es produeix un dualisme social brutal. És veritat que hi ha majories que se senten relativament satisfetes amb el seu estatus i unes minories que se senten pitjor que aquesta majoria. I són unes minories de sectors marginals que van creixent. La democràcia, en principi, és un instrument amb què la majoria dicta quines són les decisions, l'origen de la democràcia és ser instrument d'unes majories que estaven insatisfetes a la societat on vivien, a les quals el sistema democràtic els permetia fer les transformacions adequades per accedir a unes aspiracions de benestar que en aquell moment no eren satisfetes. Ara hem arribat a una situació en què les majories senten que estan en una situació de benestar a defensar i, per tant, les minories es troben que la democràcia no els ofereix un instrument per millorar, perquè estan en una situació bloquejada. Aquesta és una situació bastant perillosa de la qual només se'n pot sortir si les majories prenen consciència que la democràcia exigeix que la majoria sigui utilitzada sempre en favor

dels més desfavorits. Si la democràcia no és utilitzada com a un instrument de progrés social, sistemàticament crea els mateixos elements d'erosió i de destrucció de la democràcia. No em referesc ara al fenomen dels que s'automarginen, sinó al fenomen de la pobresa, de la misèria dins les societats riques i opulentes. Això és una situació complicada i la democràcia es legitima, precisament, per la capacitat d'ocupar-se de les minories. Si tenim una Constitució que diu que tots tenen dret a la salut, la democràcia es legitima quan dedica els seus esforços a la minoria dels que tenen problemes de salut, no quan dedica els seus esforços a la majoria de sans.

-Què diferenciaria, avui en dia, la dreta de l'esquerra?

-És evident que les societats modernes han de ser governades cap al centre, perquè no admeten ni necessiten solucions que signifiquin grans terratrèmols ni grans innovacions i les mesures que el cos social admet són mesures molt graduals i molt centrades. La dialèctica d'aquesta societat és de centre dreta, centre esquerra. Es tendeix a tenir en compte els interessos, on la complexitat es fa màxima, d'aquest gran sector central. La distinció entre dreta i esquerra continua existint. S'ha fet més difosa, però, sobretot, ve de l'arrencada, de l'origen. La idea bàsica d'aspiració a la igualtat i a la justícia social i a la igualtat de participació l'admet gent de dretes i de vegades diuen que no poden ser d'esquerreres per raons religioses o per raons de memòria històrica. També trobes gent de l'esquerra que comparteix idees de les quals la dreta es vol apropiat i que no són propietat de ningú. La voluntat de promoure la igualtat de veritat, la justícia social, encara és l'element definidor de l'esquerra. Les vies, perquè la dreta a vegades diu que vol la igualtat, però a través del mèrit i de la llibertat individual, han de ser la de l'organització social que ha d'aportar mitjans per aconseguir aquesta igualtat, perquè la societat no produeix igualtat de forma espontània. Per tant, dins un marc de llibertat, de participació i de democràcia, s'han de cercar els instruments que ajudin perquè els ciutadans que, sense cap culpa, estan en una situació de desavantatge, puguin tenir l'oportunitat d'estar en peu d'igualtat amb els altres.

EL PAPER DE LA DRETA I DE L'ESQUERRA

-L'esquerra lluitarà contra un cert determinisme i la dreta no?

-L'esquerra ha tengut les seves temptacions deterministes. El determinisme històric també l'ha utilitzat l'esquerra. No s'ha valorat el favor que va fer Popper a l'esquerra i a la socialdemocràcia amb la lluita contra el gran ideal determinista de l'esquerra, sobretot integrat a la visió marxista. L'aportació de Popper, de voler desmantellar els determinismes històrics que l'esquerra volia aplicar com a solucions no ha estat mai apreciada. Crec que la dreta no és determinista, no sé si fisiòcrata, perquè avui en dia tothom abomina dels fisiòcrates, fins i tot els economistes moderns de dretes, però sí més contrària, i no per raons innocents, que hi hagi un esforç social, perquè aquest esforç social l'han de fer sempre els que més tenen. La tendència a evitar que hi hagi grans concentracions de poder econòmic, grans concentracions amb capacitat d'influència política i social, i crear unes condicions d'igualtat xoca amb els que creuen que la capacitat d'acumulació de riquesa ha de ser il·limitada.

-Ara sembla que l'estat del benestar està en crisi econòmica evident.

-S'han de revisar les bases de l'estat del benestar, no els seus objectius, sinó les fórmules, els instruments i les tècniques fiscals i polítiques que s'han d'utilitzar.

-S'ha de liberalitzar més en alguns aspectes, per poder garantir aquests recursos?

-Això s'hauria de veure país per país. A Espanya la liberalització significa dues coses: una, obrir els mercats amb la possibilitat que hi entrin protagonistes plurals, perquè moltes empreses eren monopolis. I d'altra banda, convertir aquests protagonistes monopolistes que històricament a Espanya havien estat creats per la dreta durant el franquisme i aprofitats pels interessos de la dreta, no traspasar-los per la via de la liberalització a les mans de la dreta, però fora de la cobertura de l'Estat, que és el que ha passat. Una liberalització autèntica significa desmuntar el monopoli, no transferir-lo a unes altres mans monopolistes privades. No és només un problema d'aquestes característiques, s'ha de liberalitzar, però seriosament. Hi ha hagut un procés en què hi ha hagut més una privatització que una liberalització.

-Per exemple, si es liberalitzàs més el mercat de treball, tal vegada augmentarien els llocs de feina i es generarien més recursos per l'Estat, aquest és un dels aspectes als quals em referia quan deia de liberalitzar més alguns aspectes.

-És evident, i l'experiència ha demostrat que les economies del món de l'economia lliure, a part dels fenòmens cíclics, havien arribat a un cert esgotament del model econòmic i social, en el qual hi confluien molts de factors. Això no vol dir que totes les receptes que es pensen siguin bones. En principi sembla que una flexibilització del món del treball, com a mínim posa en qüestió si la rigidesa de les fórmules de contractació que hi ha hagut, sobretot a Espanya que eren les més rígides de tota Europa, com a herència d'un passat corporativista, és un element a conservar o a qüestionar. Si això es qüestiona i es diu que la solució són les empreses de treball temporal, evidentment, no és això. En aquest tema un dels grans factors és l'evolució dels sindicats que s'han d'obrir, perquè ells poden aportar elements de molt d'interès per articular unes noves relacions laborals, no conflictives i que serveixin les aspiracions dels treballadors.

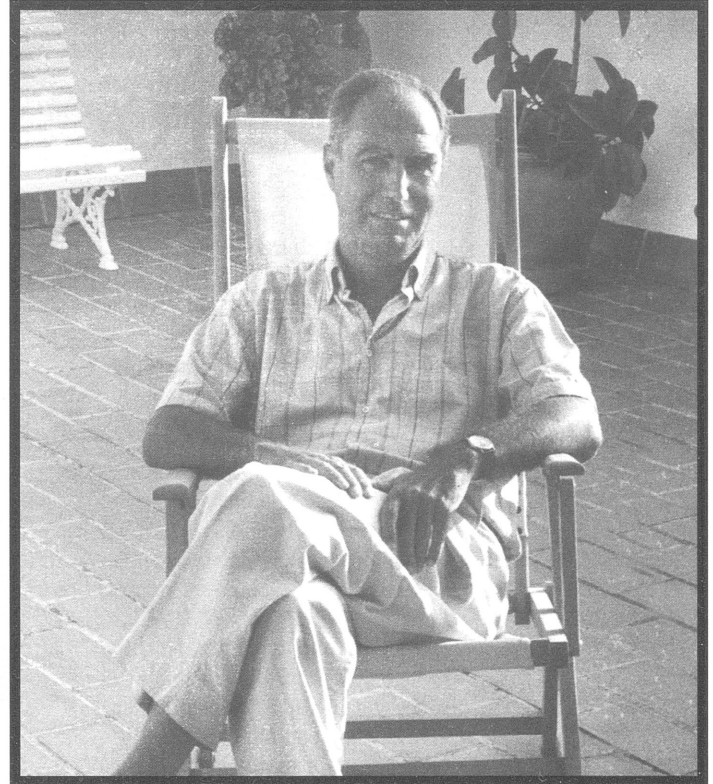
-Amb aquestes reformes es podrà mantenir l'estat del benestar, amb sistemes mixts públics i privats?

-Una cosa és liberalitzar i l'altra desmantellar la protecció social. Una economia que no funciona i que està en crisi no aporta els recursos per poder mantenir un sistema que és molt costós. Aquest és un primer problema. I una altra cosa és si el sistema té unes disfuncions, per esclerosis, burocratització, mala organització, inadaptació, que exigeixen un canvi d'estructures del mateix sistema de cobertura i de protecció. És evident que un sistema de protecció social no pot conviure amb una economia que no funciona, ha de ser una economia productiva que creï recursos i riquesa, capaç de mantenir el sistema. Per tant, no és possible un discurs polític que pretengui tenir un sistema de protecció molt ambiciós i que es desentengui del funcionament de l'economia. S'ha de tenir un discurs perquè l'economia funcioni. I s'ha de saber que l'economia no funciona per decret. Aquesta experiència ja l'ha viscuda Europa, on les economies que s'han pensat que podien funcionar per decret han acabat a la ineficàcia i hem vist què costa ara ajudar-les a remuntar. És evident que un plantejament socialdemòcrata coherent no es pot limitar a dir que vol molta cobertura, sinó que també ha de tenir fórmules per fer funcionar l'economia. En segon lloc, podem posar sobre la taula si el sistema de protecció és el més eficaç. Tal vegada les estructures es corresponen a moments que avui en dia no permeten mantenir-les. Es pot anar a fórmules més àgils i flexibles. El que importa és que al final el ciutadà tenguí la protecció, el conducte és opinable.

-Un altre fenomen és l'eclosió d'organitzacions no governamentals. Creu que proliferen perquè l'Estat o l'Administració és incapaç d'assumir determinades tasques?

-Segurament el de les ONG és un fenomen conjuntural, produït per diferents circumstàncies. En primer lloc és una alternativa a la manca d'institucions governamentals atractives. La podem veure de dues

maneres, com un complement a l'acció governamental o com una alternativa enfrontada a l'acció governamental. L'origen de les ONG és complementari a aquesta acció governamental per fer coses que els governs no poden fer, l'exemple originari seria la Creu Roja. Una altra cosa és l'organització vista com una alternativa de solució de problemes, cosa que no són, encara que fan una feina meritòria i important que significa avui en dia una possibilitat de feina per a molta gent jove, que canalitza el seu sentiment altruista i solidari per unes vies no ideològiques o religioses, amb el compliment amb una feina interessant.

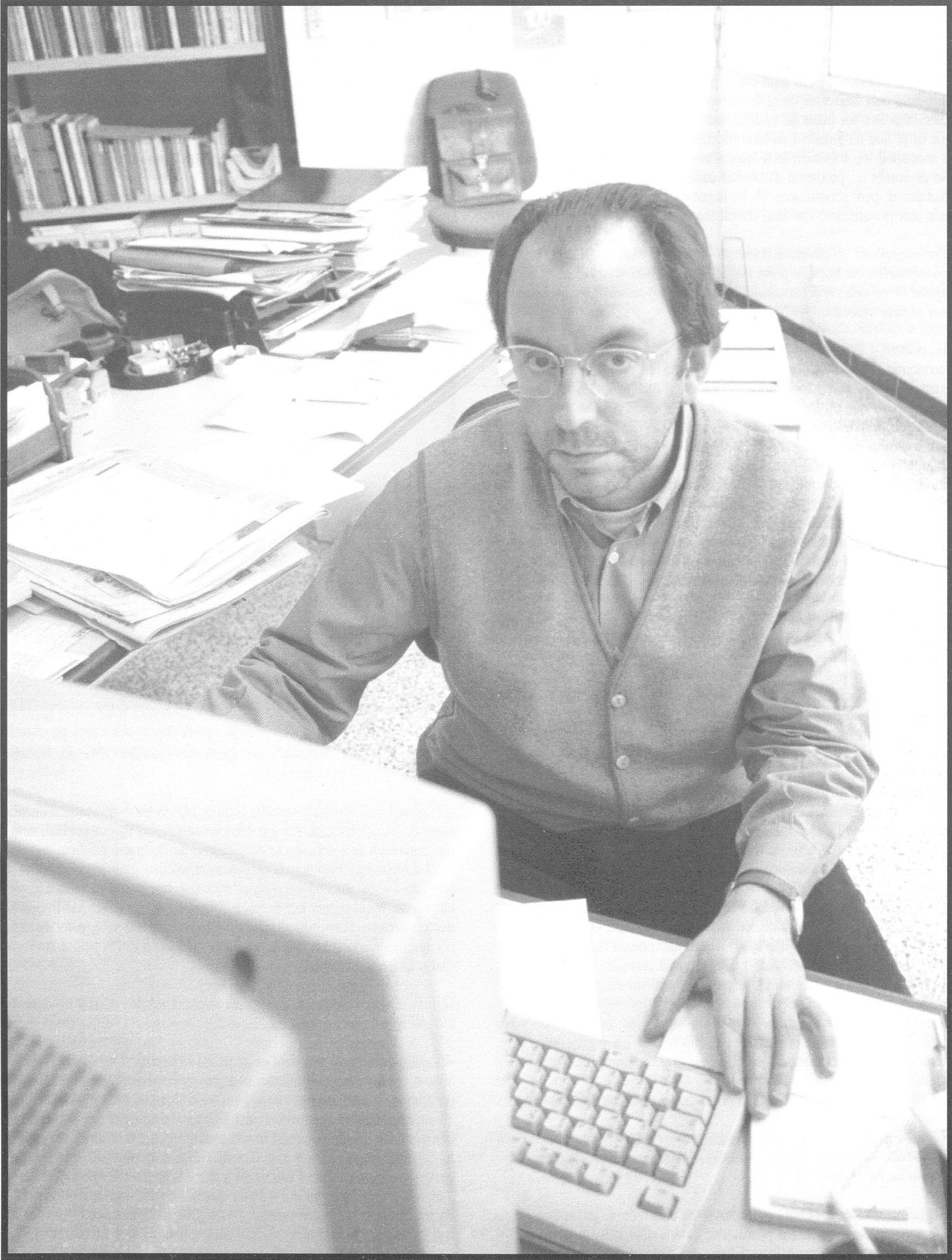
-A Mallorca tenim exemples en els quals han estat les ONG que han dut a terme l'atenció als marginats.

-En aquest cas, La Sapiència, Es Refugi, etc. jo les qualificaria d'institucions de caràcter social, no són complementàries a l'acció pública, sinó que supleen una deficiència escandalosa de l'actuació pública, que no és el mateix. Les institucions públiques tenen una gran responsabilitat concreta i legal d'ocupar-se d'aquests sectors, que no ho facin és una altra cosa. Mentre que, per exemple, els governs agraeixen els impulsos que els arriben d'una organització ecologista, per exemple, però no tenen per què tenir aquests mateixos impulsos, mentre que l'atenció a la marginació és una obligació legal.

-En definitiva, la mateixa societat va unes passes per davant de l'actuació pública.

-És complicat, perquè la gent és generosa i altruista, creu que s'ha de fer alguna cosa per ajudar aquestes persones, però la seva disponibilitat personal és més matisada. Aquí veim les dificultats enormes que tenen els immigrants africans per trobar habitatge. Hi ha gent que tal vegada participa a una ONG de forma molt sacrificada, però no lloga un pis a un immigrant, les coses són complexes. Ara, normalment, sectors de la societat, van per davant l'Administració i a vegades són els poders els que s'avancen. Crec que el fenomen que la societat vagi una mica per davant és més fàcil d'administrar i de digerir socialment com que des de dalt es volen anticipar a la societat, perquè això és més mal de pair per la societat.

Les utopies s'esvaïren

Entrevista Miquel Payeras

per Maria Ferrer

Tres anys va estar Miquel Payeras Femenías per escriure el llibre *Les utopies esvaïdes. Crònica política de la transició democràtica a les Illes Balears 1974-1978*. Un recorregut detallat dels que varen ser uns anys decisius per a la història de l'arxipèlag, encara que, i aquest és un dels motius del llibre, hagin estat oblidats per bona part de la societat i dels polítics illencs. Llavors tot era possible, conta Miquel Payeras, els plantejaments arribaven als màxims, a les utopies, com ell les anomena, que s'anaren esvaïnt com s'esvaï la mateixa transició per convertir-se en la instauració de la democràcia. Els Països Catalans o la continuïtat del franquisme foren algunes de les aspiracions que avui formen part del nostre passat històric, però no del present. L'autor diu que el títol del llibre no mostra el desencant perquè la realitat sorgida d'aquell temps hagi deixat enrere alguns valors i desigs, encara que la seva anàlisi de la situació política i social actual de Balears sí evidencia una dura crítica a la manca de memòria, per una part, i al *passotisme* que la caracteritza, per l'altra.

-El títol del llibre, mostra una mica de desencant per com han anat canviant o desapareixent els principis i els valors pels quals es lluitava a la transició?

-No exactament. Vist des de la perspectiva de quasi un quart de segle, jo no crec que sigui desencant, perquè això voldria dir que jo com a autor em poso o assumeix alguns dels pressupòsits ideològics, utòpics o no, d'aquell temps. En realitat, es varen esvaïr les utopies d'aquells que eren més a l'esquerra i més a la dreta, de la ultradreta, de la ultraesquerra i fins i tot de la dreta i de l'esquerra més moderada. El procés, durant aquests cinquanta mesos i busques, quasi cinc anys, el que mostra és que qui va voler mantenir-se com a partit o com a bloc ideològic, per sobreviure políticament, va haver d'acceptar l'essència de la reforma i oblidar-se *sine die* de la concreció de les seves aspiracions manco reformistes i més rupturistes. És a dir, es varen esvaïr utopies, sí, una forma de política bastant ingènua, que va ser molt pròpia d'aquells temps i que després de les eleccions, aquests plantejaments més utòpics o més ingenus varen desaparèixer. En el fons, el que es va esvaïr varen ser les aspiracions que hi havia abans de les eleccions, i a més, és lògic, perquè fins l'any 1977 ningú no sabia quina representativitat tenia i tothom suposava que la societat era d'una manera determinada que ningú no sabia exactament, les eleccions varen situar a nivell de normalitat representativa i de democràcia cada opció política; n'hi havia que es pensaven que les masses donarien suport a una opció i els suports varen ser els que varen ser. Ni

des del punt de vista revolucionari ni del manteniment de l'estat franquista del 36, ni tampoc des de les aspiracions més autonomistes, els resultats electorals no varen estar en concordança amb els desigs i d'aquí el nom del llibre.

-Almenys podiem dir que llavors hi havia utopies, ara n'hi ha?

-Jo crec que sí. Sempre, tota opció política compta amb una part d'utopia, que són els seus màxims polítics. El que sí hi ha és més realisme, perquè tothom és conscient que aquests màxims polítics de cada vegada més són un carnet d'identitat de cada opció, que tothom, però, està disposat a rebaixar per arribar a acords pràctics. Per a bé o per a mal, s'ha generalitzat una forma de fer política més realista, més pragmàtica. Encara que nosaltres demanem deu, si podem aconseguir un o dos, més val això que res. I així, ara a Balears es veu amb tota l'esquerra, que ha creat aquest Pacte de Progrés, quan ha assumit allò que, particularment, no podria haver fet ni una petita part de cada un dels programes i, en canvi, ha estat la base de l'acord. I una característica durant aquests darrers vint anys de l'esquerra, una constant a la seva actuació política, era que gairebé mai, fins l'any 95, al Consell, i ara al Govern, no havia assumit aquesta capacitat de pacte. En canvi, la dreta, des de l'any 77, en això és molt més pràctica, ho havia fet. Ja llavors les divergències entre els grups ideològics o polítics de dreta se solucionen, mentre que a l'esquerra no va ser mai possible. Per exemple, dins el PP, un sol partit, hi ha moltes famílies, des de liberals fins a populistes, gent ultraconservadora, dreta moderada, mentre que a l'esquerra cada partit ha mantingut les seves sigles i la seva composició ideològica bastant clara, sense que hi hagués cultura de pacte.

LA LLUITA PER L'AUTONOMIA

-Quins trets han caracteritzat la transició política a Balears en relació amb altres llocs de l'Estat?

-El que defineix globalment la vida política és la lluita autonòmica, la lluita per la consecució de l'Estatut d'Autonomia. Si no hagués estat per això, l'especificitat balear en el procés de la transició no hagués existit, simplement s'hagués limitat a assumir les reformes generals espanyoles per instaurar la democràcia. Ara bé, dins aquesta lluita de l'autonomia també hi ha una especificitat negativa i és que els grups polítics, tots, mai no varen ser capaços d'arribar a uns mínims d'acords, mentre que a altres llocs, Catalunya, el País Basc, fins i tot Galícia, encara que no exactament, o Andalusia, el País Valencià o Canàries posteriorment, els acords per l'autonomia mínima que s'havia d'aconseguir tenia molt més consens. En canvi aquí, i encara ara ho veim amb els consells insulars, no hi ha una definició del que volem ser ni de com ser-ho. Ara potser hi haurà un acord majoritari, però si, per exemple, el PP no està d'acord amb la Llei de consells voldrà dir que es farà una reforma no institucional però quasi amb pràcticament la meitat de la representació política de

Miquel Payeras Femenías va néixer a Palma l'any 1961. Es va llicenciar en filosofia o lletres a la Universitat de les Illes Balears, amb la idea de dedicar-se a l'ensenyament. El seus camins professionals anaren, però, per un altre costat, ja que es dedica al periodisme des de l'any 1989. De fet, el 93, va fer el Màster en Periodisme i Comunicació de la UIB. Actualment, és redactor a Mallorca del setmanari El Temps i columnista d'opinió al Diari de Balears. Sobre la transició democràtica ha publicat col·leccions d'articles d'anàlisi electoral al Diario de Mallorca i a l'esmentat Diari de Balears. També a la premsa diària, per al Grup Serra, va dirigir un col·leccionable sobre la transició, Memòria Viva. A TVE-Balears va col·laborar en el guió de tres programes sobre els anys de transició i els primers d'autonomia en ocasió del 10è aniversari de l'Estatut i del Parlament.

la societat que no hi estarà d'acord, la qual cosa pot ser viable, però no crec que sigui bo. Per tant, crec que la transició està caracteritzada per aquesta lluita per l'autonomia, però aquesta lluita és divergent entre els diferents partits.

-I quant a la lluita per la democràcia, Balears hi arribà una mica tard perquè els moviments, els partits d'oposició no estaven prou estructurats o organitzats?

-No estaven tan organitzats i jo diria més, no eren tan arrelats a la societat. Això ja ens duria a fer una sociologia sobre quins eren els personatges, els protagonistes que organitzaven aquests moviments, d'on venien, d'on venia la seva implicació política. Si un ho mira, veu que eren gent molt jove, vint anys i busques a principis dels setanta, estudiants, alguns de Navarra, el País Basc, Catalunya sobretot, que jo crec que tenien un mimetisme polític amb el que passava al Principat i pens que no eren massa conscients de quina era la societat real de Mallorca i de Balears. Era una societat en ebullició, que en els darrers deu anys, quinze, havia sofert un procés d'immigració i de desenvolupament econòmic fruit del turisme de masses i els partits polítics, a pesar de tenir bona voluntat alguns d'ells, no crec que arribassin a entendre molt bé mai com fer de corretja de transmissió, per dir-ho d'alguna manera, dels interessos d'aquest poble que s'estava creant. Hi havia una dissociació entre el que demanava la societat i el que pensaven els protagonistes polítics que demanava la societat. Això jo crec que passava per tota Espanya, però per ventura aquí de forma més accentuada. De tota manera, en parlar del protagonisme polític respecte de la lluita per les llibertats tampoc no ens hem d'enganyar, perquè Mallorca, Balears, és, respecte del conjunt d'Espanya, econòmicament i demogràficament molt petita. Per tant, la seva presència política era i és molt marginal, tot i que durant alguns moments, durant l'any 76, Balears s'aprofita per part dels reformistes com una espècie de paviment per obtenir un sistema autònom, del qual llavors no en quedà res, com a fórmula, inspirada pel reformisme del Govern de Madrid, per crear sistemes de descentralització política que en primera instància arribarien a Balears, al que llavors anomenaven les *provincias vascongadas* i a Catalunya, per a després, si funcionava, generalitzar-los a tota Espanya, un cop aprovada la Constitució. Balears, de manera molt conjuntural, era un focus d'atenció política, encara que després tot s'esvaei també.

-Totes les comparacions són odioses, però què podríem dir que s'ha esvaït del tarannà polític de llavors, la ingenuïtat, com deia vostè abans?

-Sí, sense dubte, però no només en la forma de fer política, també en la de fer periodisme, per exemple. El llibre és honest perquè utilitza fonts molt fiables, com és la premsa, però és que els periodistes d'aleshores, i això m'ho han dit ells mateixos, i els polítics, tenien accés a reunions on es decidien coses importants. Entraven els periodistes a una reunió de l'assemblea democràtica o d'un partit polític i ningú no els deia res. L'accés a les fonts era directe i això dona una gran validesa a la premsa com a font d'informació política, sempre recollia el que deia un i el que deia l'altre. Llavors, per exemple, no hi havia la mediació empresarial de la premsa, una cosa eren els interessos de la premsa i l'altre, els interessos informatius, cosa que ara és bastant diferent. Per exemple, el diari *Balears* era la premsa del *Movimiento* i donava la millor informació de grups d'ultraesquerra. A la política, veim com ara hi ha gabinets de premsa, els polítics estan completament obsessionats per la premsa, aleshores no tant, o bastant menys, diria jo. Ha canviat la forma de fer política, ara no són tan ingenus, però també ha canviat moltíssim la forma de fer periodisme, la forma d'entendre les empreses periodístiques. Ha canviat absolutament tot, la vida, després de vint-i-cinc anys, és diferent.

MÉS APASSIONAMENT

-Una cosa que sembla clara és que llavors tot era més radical, les postures eren més apassionades en tot.

-Sí, sí, per exemple, en el cas dels diaris i del parc de la Mar, a les lluites a través de la premsa i dels editorials dels diaris no hi havia cap por a llançar-se, les opinions s'expressaven i es mantenien d'una forma no tan mediatitzada com ara, a la vida política també, els columnistes també. Jo crec que aquest apassionament és el fruit de viure una època on es tenia consciència que s'acabava una cosa i se'n començava una altra, i en aquests moments de transició sempre és més fàcil que hi hagi més apassionament que quan les coses s'estableixen i es consoliden. Ara és molt difícil apassionar-se dos dies al Parlament per si la partida 3.1 dels pressupostos dona 30 milions a no sé què i els lleva de no sé on, que potser és interessant per a algú, però no és apassionant per a ningú.

-Abans es debatien temes en majúscula, com l'autonomia, la llibertat d'expressió, l'oficialitat del català...

-Tot semblava possible, encara que llavors no ho va ser. Es parlava de coses com la nacionalització de la banca o l'autogestió a certes empreses per part dels obrers, quasi res!, i ho feia gent que ara té responsabilitats polítiques, que deia també, aleshores, que els models iugoslaus s'havien d'impulsar a Balears. Moltes posicions d'aquestes que vint-i-cinc anys després sorprenen, però com que tot semblava possible i els protagonistes polítics eren en la seva majoria joves i per tant apassionats, tot allò va ser un còctel que vist des d'ara sí que sembla de postures radicals.

-Una cosa que a mi m'ha sorprès, supòs també per la meua joventut, és que hi hagi reivindicacions que s'han mantengut fins va ben poc quasi igual, com és el cas del règim especial per les Illes.

-El més trist per a la classe política actual balear és que no hi havia ni un sol dels impulsors del règim especial actual que tengués consciència que llavors es va lluitar per això. Aquesta és una característica de la classe política balear actual, la ignorància d'aquesta continuïtat política de fa vint-i-cinc anys, i a més és una cosa volguda.

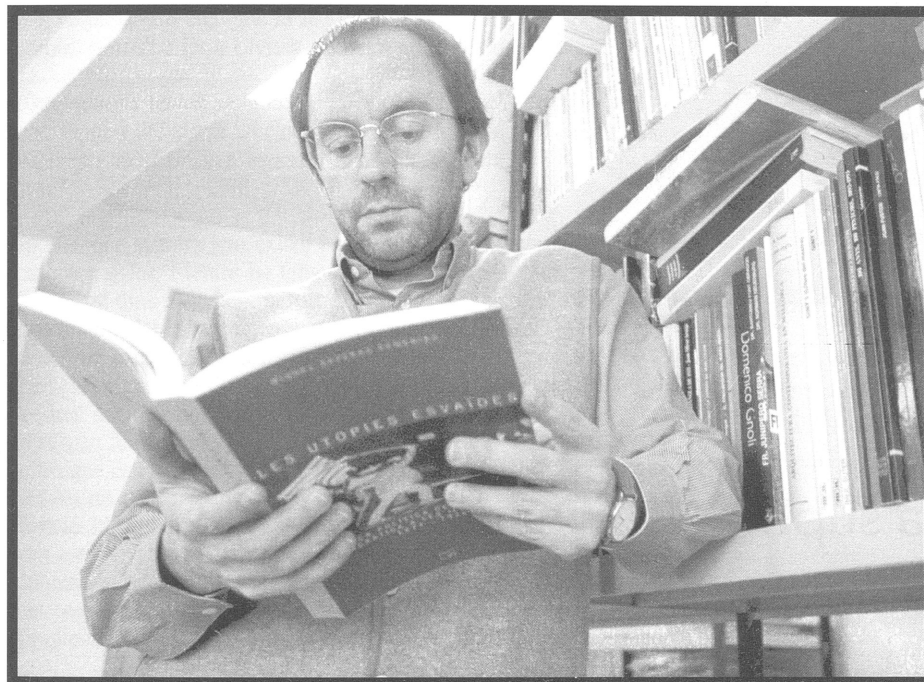
Quan Antich va fer el seu discurs de la presa de possessió, per primera vegada un president després de setze anys d'autonomia va fer referència a aquesta continuïtat històrica amb la referència a la constitució del Consell General Interinsular. Els anteriors governs l'havien laminat absolutament, esvaït del record polític, mai no es va celebrar res del Consell General Interinsular, que és la primera institució d'autogovern a la història contemporània de Balears.

No és estrany que els impulsors de l'actual règim especial ignorassin els intents de l'any 75. Si els haguessin estudiat una mica, s'haguessin adonat que aquell règim especial que tota l'esquerra no volia, ni tan sols els reformistes, perquè l'impulsaven els jerarques del franquisme, era molt semblant al que tenim ara. Fins i tot, posats a comparar, encara que com vostè deia són odioses les comparacions, em sembla a mi que era més concret i pràctic allò que demanava el president de la Diputació l'any 74 i el governador civil de l'any 74 i del 75 que el que tenim ara. Però també cada poble i cada país té el govern que vol i si hem tengut durant setze anys uns governants que han passat olímpicament de la memòria historicopolítica més recent, també és veritat que mai no l'han reclamada els seus votants, per tant, està en consonància una cosa amb l'altra. Si parlem de la política actual..., ara es pretén dir que el Pacte de Progrés ha estat un canvi social i polític...no és veritat. Si s'analitzen els resultats electorals, la realitat és que l'esquerra governa, a part de per UM, perquè a Eivissa s'ha ajuntat, perquè els resultats en percentatges són iguals a anys enrere, per exemple en el cas de Mallorca. I a Menorca sí que s'ha variat, però tampoc no espectacularment. I en el conjunt de Balears, si ho mires, el PP què ha perdut? Un 2%?, una misèria; és a dir que aquí no hi ha hagut cap terratrèmol electoral ni res semblant. Políticament hi ha hagut un gran canvi, però socioelectoralment no. D'alguna manera, els votants balears, des de l'any 83, han validat una forma de fer política que passa per l'oblit absolut de tot el que han estat els processos polítics que han donat peu a l'autonomia.

-Això, també creu vostè que s'ha donat amb les persones, amb els que vostè anomenava els protagonistes de la transició?

-Sí, és una cosa tristíssima. Hom pot estar d'acord o no, políticament, ideològicament, amb les persones que han tengut més rellevància, però és tristíssim que persones que han tengut, no ja un protagonisme polític, sinó institucional, com Jeroni Albertí, o, per què no, Gabriel Cañellas, els diputats de la transició, el mateix Melià, gent que va participar en un procés polític que desemboca en l'actual realitat institucional o política, sigui totalment ignorada per la societat. No entenc per què a la Universitat no se'ls acosta als alumnes, si no a tots, sí a aquells àmbits d'estudis que puguin estar-hi interessats. No sé per què no se'ls acosta també als al·lots de secundària, als de més edat. Hi ha molt poca iniciativa quant a fer i a ensenyar política, per què som i com hem arribat aquí, i en canvi els polítics actuals, fins i tot la societat, es dedica a la gestió, al dia a dia i ningú no es planteja cap iniciativa que no tenguí una rendibilitat immediata, ni les empreses tampoc.

PARC DE LA MAR, PARC DE LES ESTACIONS

-Abans ha parlat del debat que es va obrir quan es projectava el parc de la Mar. Res a veure amb la participació social que hi pugui haver hagut en el cas del parc de ses Estacions.

-No, ni una mil·lèsima part, i crec que si es fes una enquesta es veuria que la majoria de la societat no sap ni què és ni on és, ni res. I ara no sé quin dia aturaran lesAVINGudes i estaran un mes i mig així, i Palma serà un caos absolut, i ningú no diu res i ningú no es mobilitza per res. Les raons per les quals es va mobilitzar una part, encara que petita, de la societat, a partir de l'any 74, pel parc de la Mar, avui en dia les pots trobar multiplicades per mil a Palma i al conjunt de Balears, i ningú no fa res. És difícil d'entendre que la gent es mobilitzi per grans coses, tipus les concentracions d'aquests darrers anys de l'Obra Cultural per la llengua, del GOB per aturar les urbanitzacions, però en canvi, curiosament, per les coses més concretes i tangibles, no ho faci, perquè tothom pot entendre, en el cas del parc de ses Estacions, el desastre que és i com hagués pogut ser de guapo, i en canvi això no interessa. L'OCB, el GOB, ARCA, no mobilitzen per coses concretes, que afecten el conjunt de la ciutadania, a Palma o a qualsevol altra part de les Illes, sinó que són coses més, per dir-ho d'alguna manera, d'alta política, més dirigides a canviar un govern que no a aconseguir coses concretes per al benestar dels ciutadans, entenc jo, i el cas paradigmàtic és el del parc de ses Estacions. És una vertadera merda com ha

quedat i com quedarà, perquè no està acabat. És una merda en la seva funcionalitat, en la seva execució, en tot, i no ha passat res.

-Com interpreta vostè aquest passotisme?

-No ho sé, jo no ho entenc, potser s'hauria de fer qualche estudi psicopatològic i polític, no ho sé. Es pot estar més d'acord o no amb el PP, però objectivament la gestió del PP a Palma és nefasta, entre altres coses perquè no ha fet res. Palma està tan bruta, una soll de merdes de ca, de brutor de tot tipus, i sembla que a ningú no li importa. Duim no sé quants d'anys aixecats en obres i, a ningú no li importa això? No hi ha ningú que ho entengui. I ara tancar lesAVINGudes un any i mig, per què? Que ho han explicat per què? I en canvi la gent no reacciona.

-També a l'hora d'anar a votar el grau d'abstenció és molt fort.

-Brutal. Tothom es queixa, però ningú no fa res.

ALLUNYAMENT SOCIAL DE LA POLÍTICA

-Vostè creu que és una característica que diferencia només la societat balear?

-No, jo crec que és general a les societats occidentals i la dels Estats Units seria capdavantera. Crec que és fruit que a la classe política, encara que generalitzar no és bo, no li interessa, encara que particularment et diran que sí, plantejar-se seriosament coses com llistes obertes, llei de finançament, ... a ningú no interessa aquest plantejament. La burocratització de la vida política du indubtablement a l'allunyament de la majoria de la societat de la forma de fer política; això és constant i jo diria que s'accelera exponencialment legislatura rere de legislatura. Els partits polítics estan en mans dels aparats i no en volen ni sentir parlar de fórmules de regeneració. I la democràcia del conjunt de l'Europa occidental jo crec que necessita no una regeneració democràtica, sinó de funcionament.

-De tant en tant hi ha qüestions que provoquen grans mobilitzacions socials, si mes no quant a preocupació de l'opinió pública, que solen ser provocades per imatges, per la televisió, ja sigui perquè es veuen les conseqüències d'una catàstrofe natural, de la fam que hi ha a un lloc determinat,...

-Són campanyes induïdes que convenen als polítics, perquè tots ells diuen que està molt bé això de la solidaritat i repeteixen les xifres d'ajuda per l'huracà Mitch i coses d'aquestes. Jo, solidari així, no ho vull ser, perquè ser solidari és una cosa íntima i intransferible. Si tu vols ser solidari, ho ets amb els que tu vulguis. Aquesta és la coartada de la classe política, perquè la seva responsabilitat és assumir des dels governs del Primer Món, la justícia distributiva amb els governs que han espoliat durant segles. És de justícia ajudar-los, però no amb ajudes que sorgeixin de la societat, que si n'hi ha ja està bé, sinó que és la responsabilitat de la classe política. A través d'aquestes explosions conjunturals de solidaritat o d'emmirationament per una cosa concreta, ja els va bé als polítics. Molta gent recuperaria il·lusió per la vida política si els sistemes de participació fossin més oberts, jo crec que els partits polítics comencen a no estar d'acord en la forma que té la majoria de gent d'entendre la participació. Són productes vuitcentistes, allò de l'adscripció a unes sigles..., quan jo crec que s'haurien de cercar altres sistemes. I amb això jo som optimista i tenc esperança en polítics d'àmbits propers com Maragall a Catalunya, Pilar Costa a Eivissa o Antich aquí, que parlen i, de moment, sembla que apliquen -sobretot Pilar Costa a Eivissa- models de participació molt més oberts que els dels partits tradicionals.

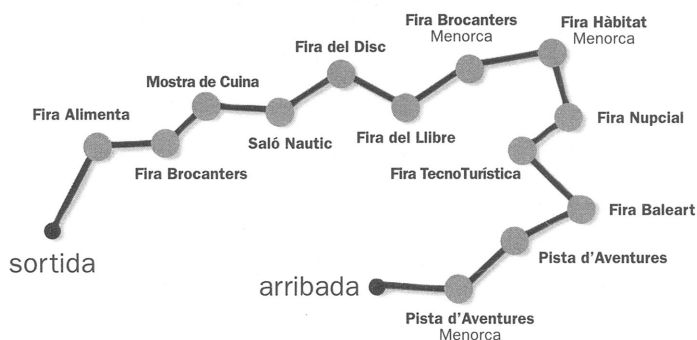

tenim l'equip a punt

aquest any tindrem més fires, més expositors i esperem també més visitants
preparats per a superar les nostres marques

Alimenta-II Saló Professional del Producte Balear Agroalimentari/09-13 FEBRER
BrocanTERS i Galeristes/17-26 MARÇ • **Mostra de Cuina Mallorquina**/05-14 ABRIL
Salon Nautico Internacional de Palma/28 ABRIL-07 MAIG • **Fira del Disc**/06-07 MAIG
Fira del Llibre/26 MAIG-04 JUNY • **BrocanTERS i Galeristes Menorca**/28 JULIOL-06 AGOST
Hàbitat Menorca/5-8 OCTUBRE • **Nupcial**/10-12 NOVENBRE • **TecnoTurística**/22-26 NOVENBRE
Balear/01-10 DESEMBRE • **Pista d'Aventura Palma**/27 DESEMBRE-04 GENER
Pista d'Aventures Menorca/27 DESEMBRE-04 GENER

com a mostra, les nostres Fires

LES ESQUERRES I EL NACIONALISME

-Està d'acord amb el plantejament que diu que la utopia de la unió de l'esquerra i del nacionalisme s'ha recuperat amb el Pacte de Progrés?

-No hi ha hagut tal unitat, sinó una unió de conveniència, i per altra banda des de la dreta es diu que Antich està segrestat pels partits que els donen suport i això és tant com dir que Aznar està segrestat pel seu partit. Si tu fas un pacte amb uns partits, el que és lògic és que es mantengui el pacte, perquè què demanaràs?, que el president trenqui amb el pacte que l'ha convertit president?; en una paraula, això demostra la poca alçada política que tenen alguns. Tornant a la pregunta, unió no, no crec que hi hagi unitat d'esquerres ni nacionalista. Unió Mallorquina és un partit que va pel seu costat, el PSM per l'altre; quant a les esquerres, hi ha Els Verds i Esquerra Unida que tot i anar en coalició a les eleccions, la pràctica política demostra que funcionen molt autònomament i, a més, tenc entès que aquesta és la seva voluntat. No crec que hi hagi una intenció de fer una estructura estable, com s'ha fet a Eivissa, sobretot en el cas de Mallorca.

-Crec que els canvis polítics d'aquesta legislatura i el paper que Unió Mallorquina vol donar al Consell de Mallorca pot fer que tornin els recels que existien de Menorca i Eivissa i Formentera cap a l'illa gran?

-Jo crec que sempre han existit i l'Estatut d'Autonomia el que va fer fou soterrar-los. Mentre ha tenguut governs del PP l'insularisme s'ha manifestat dins el mateix partit, és conegut que els grups eivissencs o menorquins del PP exercien com a tal, i Cañellas, Soler o Matas havien de pactar els interessos insularistes. Per tant, crec que l'insularisme sempre ha existit i que és bo que n'hi hagi. El que queda pendent des dels anys de la transició és una definició d'allò que correspon als consells i quina és la responsabilitat de l'ens polític comú que és el Govern. La Llei dels consells, exceptuant el punt del Govern no electe que vol UM, preveu la resta quant a competències i l'article 39 de l'Estatut també. Una altra cosa és si amb l'Estatut, tal i com està redactat i s'ha desenvolupat, hi havia com una espècie de voluntat de no complir massa aquest article i ara s'han trobat que per una conjuntura política determinada, on hi ha un partit que vol que es compleixi, es provoca i provocarà tot un terratrèmol polític.

EL PAPER DE L'ESGLÉSIA

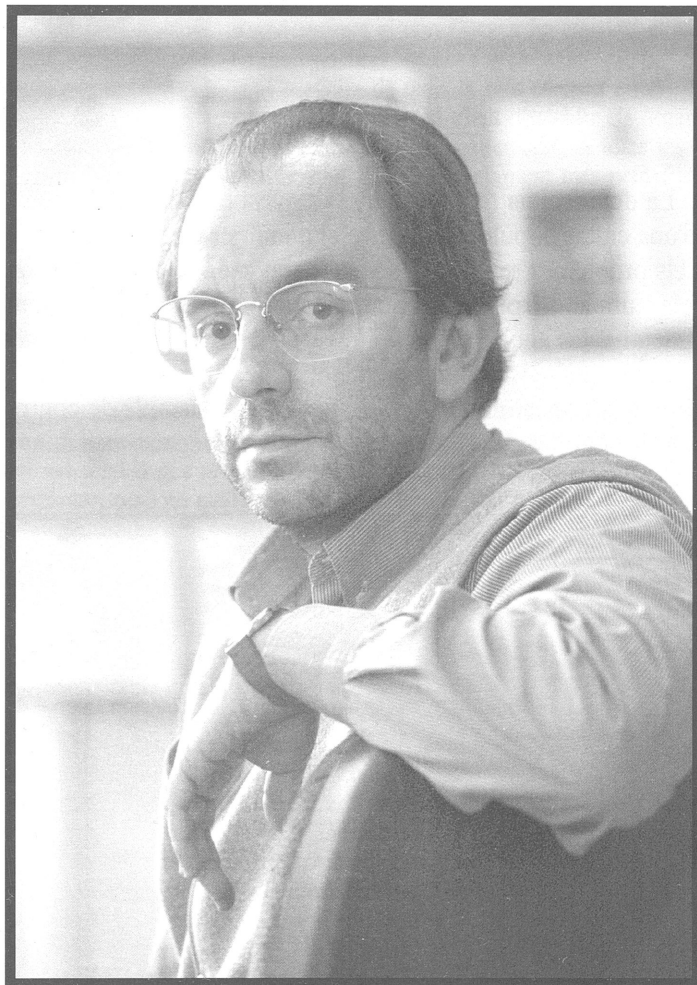
-Hi ha una institució, l'Església de Mallorca, i una persona, el bisbe de Mallorca Teodor Úbeda que la presideix, que ja hi eren als anys de la transició i que hi són ara. Com valora el seu paper llavors i ara?

-Al llibre només en faig unes referències a alguns capítols. Úbeda quan aterra aquí immediatament es posa al costat de la part més progressista de l'Església, però sempre, i jo no és que el conegui, però pel que m'han dit, sempre d'una manera molt diplomàtica. És una persona que personalment s'ha trobat més vinent de l'Església progressista, però com a càrrec ha hagut de tenir una relació amb el poder polític intel·ligent i diplomàtica, i la va tenir, exceptuant amb el governador civil Carlos de Meer, amb qui tengué un enfrontament brutal. Sobre el paper de l'Església, hi ha una cosa que a mi em sembla repugnant, i és que tots els partits, exceptuant Esquerra Unida, vagin a missa quan hi ha no sé què, com ara dia 31 de desembre. A missa!, si un polític hi vol anar, que hi vagi individualment, no institucionalment, crec que no és correcte. Una cosa és que hi hagi representació institucional a una festa determinada de l'Església, que em sembla normal, de la mateixa manera que el GOB o l'OCB fan el seu sopar anual i hi ha una presència institucional, de cortesia, lògica. Ara, aquesta identificació constant que, especialment des de l'Ajuntament de Palma amb l'aquiescència i amb la participació de l'oposició que no entenc, es fa de mesclar l'Església catòlica amb la institució política és incomprensible. No ja per part de la dreta, que es pot entendre, però que els militants o la direcció del PSM o del PSOE no diguin als seus regidors "què punyetes féu d'anar a missa?", no ho

entenc. I repetesc, potser dia 31 de desembre s'hi ha d'anar, perquè toca, perquè és la festa i ja està, però és que és continuament!

-El comunisme és una utopia esvaïda després de la caiguda dels països de l'Est?

-Jo crec que ho va ser molt abans. Si que és veritat que la ruïna dels països que varen sofrir les dictadures comunistes demostra que tota ideologia concretada en sistemes polítics que s'allunyin de donar a l'individu les eines perquè es pugui desenvolupar individualment al màxim, lliurament, fracassen, abans o després, sigui el comunisme, el nacionalisme o el conservadorisme. Crec que el progrés són aquelles opcions polítiques que assumeixen l'essència del liberalisme com a ideologia progressista, que és que la llibertat de l'individu és per damunt tot i l'Estat el que ha de fer és assegurar la igualtat entre els

individus. Totes les ideologies i concrecions polítiques que s'allunyin d'aquesta fórmula invariablement fracassen, tot i que el seu fracàs, com el comunisme, el feixisme, el nazisme, signifiquen, a vegades, també l'assassinat de centenars, de milers de persones.

-Les paraules d'Antoni Tarabini que vostè recull al llibre, posant com a referència per a Balears el model econòmic i polític iugoslau són un bon termòmetre de com han canviat les coses.

-Sense dubte, tot i que tampoc no s'hauria de caure a pretendre jutjar, un quart de segle després, allò que es feia llavors. L'any 76, el que era aleshores Iugoslàvia, que no té res a veure amb el que posteriorment va ser, era un referent que es pot entendre com a ideològicament atractiu per sortir de la contradicció d'estar o amb el comunisme real de la Unió Soviètica o amb el liberalisme salvatge d'Estat Units.

Taula rodona amb **Francina Armengol** (diputada del PSOE),
Jesús Luis (periodista), **Bartomeu Martí** (Alternativa per Mallorca) i
Fernando Monar (coordinador general d'UEP, Unió d'Estudiants Progressistes de la UIB i representant del Consell Social).

Veus o vots

per Magdalena F. Mulet

La democràcia representativa es qüestiona des de diferents sectors. Al país més democràtic del món, Estats Units, el batle d'una ciutat populosa pot ser elegit amb una participació a les eleccions del 5% de la població. "Això és perquè el debat polític i els problemes reals de la societat són cada cop més allunyats", diuen uns. "La política no sedueix i resulta que de cada vegada els ciutadans troben més poc atractiu participar en un sistema que els dona vot, però no veu". Amb tot això apareixen organitzacions, les anomenades no governamentals, que aglutinen sectors de la població que defensen el que senten més proper i els temes amb els quals més s'identifiquen. Els mateixos partits comencen a percebre que alguna cosa falla en un sistema que defensen com el menys dolent, però que veuen ple de contradiccions, tal volta, perquè l'espai de la política ha canviat i se situa de cada vegada més lluny de les institucions formalitzades.

ONA: Davant unes eleccions podem encetar el debat amb una pregunta: és suficient la participació de la societat mallorquina en la presa de decisions que afecten la nostra comunitat?

Luis: Si es tracta d'un debat sobre participació a eleccions, començ per dir que la meua presència aquí no és justificada ni té cap funció, perquè jo form part d'un col·lectiu que està molt d'acord amb la democràcia, però amb la democràcia directa, i la democràcia parlamentària tal com s'entén no l'acceptam. D'altra banda crec que abans de començar qualsevol anàlisi convé que definim el concepte de participació ciutadana perquè tal volta els que seiem aquí no en tinguem una mateixa concepció, del que és, o millor encara, del que hauria de ser la participació ciutadana.

Des del meu punt de vista, i sé que el compartesc amb altra gent, participar, el concepte de participació, ve determinat per la democràcia actual, evidentment al temps del franquisme, la participació no s'entenia com ara. I no se'n parlava a no ser per manifestar-se a favor del règim.

En la meua opinió, participació ciutadana hauria de ser la participació de totes les persones que constitueixen una societat en la seva gestió. De la manera que estan plantejades les coses, succeirà més cada vegada i a Mallorca en especial que, com als Estats Units, la gent es desinteressa més del que succeeix al seu entorn, i això per què? És cert que amb els canvis polítics ara hi hagut gent que s'ha tornat a interessar, la gent estava esgotada, setze anys del mateix. Però en definitiva no es tracta de participar puntualment en eleccions quan ens ho indica l'Estat i ens deixa aquest camí. Hi ha altres formes de participació com són ara les tan de moda ONG, les organitzacions no governamentals que són una mena de calaix de sastre on s'inclou qualsevol tipus d'activitat, quan en realitat les sigles deixen molt clar el que haurien de ser: organismes no inclosos a l'Estat, i això no és així perquè la majoria viuen de les subvencions de l'Estat amb la qual cosa perden la independència. No poden criticar qui els dona les subvencions, la qual cosa posaria en joc la seva pervivència i llocs de feina que de vegades no són tan altruistes com pareix, o volen significar fer veure.

Davant això la gent l'opció que té és d'organitzar-se per barris, per comunitats... encara que a Mallorca les associacions de veïns també estan molt polititzades, i cercar les pròpies solucions davant la realitat. En aquest punt em podria estendre bastant, perquè és el que nosaltres cercam.

COMPLIR LES EXPECTATIVES INDIVIDUALS

Armengol: En el meu cas, entenc el sistema democràtic, parlamentari, tal com està instaurat i accept aquestes regles de joc. Tot i que també crec que la democràcia espanyola és relativament jove i moltes coses s'han d'anar matisant i replantejant, és millorable. Ara, el que sí voldria analitzar és la participació ciutadana en si, i tenint en compte que s'han produït canvis. Qualsevol col·lectiu, siguin partits polítics, ONG o associacions de qualsevol casta no pot assumir i sobretot satisfer els objectius individuals de cada un dels seus membres i molt manco de cada un dels membres de tota la societat. Vull dir amb això que no ho feim bé per a tots mai, i aquesta circumstància que afecta cada un, fa que molts es decepcionin quan veuen que una determinada organització no satisfà plenament les seves aspiracions, es desencisen i no volen participar més.

La gent, tots, i jo m'hi incloc, hem de tenir present que és necessari

Francina Armengol.

cedir i donar marge perquè no tots els objectius poden aconseguir-se, i aquest no ha de ser un motiu per abstenir-se a les pròximes eleccions, per dir-ho d'una manera gràfica. No només es tracta que no es vagi a votar, és que a més als partits, s'ha de dir, hi ha molt poca gent, i a les organitzacions tampoc no n'hi ha. I a la societat actual, que pateix d'individualisme, aquest és un greu problema. A una democràcia que es vol clara i transparent, la gent ha d'estar implicada en els projectes de qualsevol classe per poder democràticament i per la via del diàleg establir pautes de participació per canviar allò que no ens satisfà ni com a individus ni com a societat. I la participació d'organitzacions i d'associacions al nou Govern ha canviat, el tarannà no és el mateix i la voluntat que la gent participi de manera més efectiva en el Govern de les Illes. I s'han d'establir els òrgans que articulin aquesta participació. A totes les institucions, des de l'ajuntament més petit fins al Govern de les Illes.

ONG

Marti: En el món occidental en el qual ens ha tocat viure, la fórmula de participació ciutadana en qüestions que tenen a veure amb la política, entesa com la gestió dels problemes col·lectius està definida, i ho està sobretot a través dels partits polítics i de les institucions, dels sindicats, d'uns sistemes electorals, etc. I això en principi, a mi em sembla que té molts de déficits democràtics que podem comentar; però en qualsevol cas, hem de procurar millorar el que hi ha quant a altres formes d'organització social, i possiblement, com va dir Churchill, i és una frase molt recorreguda, el que tenim és de tots la menys dolenta. Dit això, tot els déficits democràtics que tenen els sistemes s'han de corregir i millorar, i crec que més que a participació ciutadana hem de referir-nos a autoorganització ciutadana, és a dir, més enllà dels partits polítics, apareixen tot un seguit d'entitats, normalment cíviques que poden entendre's com una prolongació de la democràcia representativa, i entenc que agrupen ciutadans interessats en aspectes molt concrets i que a més són aspectes transversals, en els quals hi poden estar d'acord diverses tendències ideològiques representades per diferents partits. D'aquesta manera, l'autoorganització de la societat civil, més enllà de les estructures molt regulades, és necessària i fonamental. Llavors quant al tema que ha comentat Luis, una cosa diferent és la independència i l'altra el finançament de les ONG, perquè les organitzacions no governamentals tenen tot el dret del món a rebre doblers, entre d'altres coses perquè els doblers de les institucions són de tots, i per tant...

Luis: Però avui les ONG s'han convertit en calaixos de sastre, i quan són ONG humanitàries o que lluiten per la justícia, pels drets humans, per temes socials, o les que vigilen l'estat democràtic d'una societat, és molt perillós que el seu finançament suposi una manera de tapar-los la boca, perquè si tenen una dependència de l'Estat, no són lliures de criticar.

Marti: Finançament no ha d'implicar, no hauria d'implicar, dependència, perquè les organitzacions que fan un servei a la col·lectivitat han de rebre els doblers de la col·lectivitat.

Luis: Però el problema és l'administrador d'aquesta col·lectivitat, perquè malgrat els doblers efectivament són de tota la societat, qui els administra vol controlar-los. I el que gestiona els doblers, té la

paella pel mànec, i això és el que passa i evidentment no hauria de ser així.

Martí: Durant els darrers anys hi ha hagut molta autoorganització ciutadana, han canviat els coses, i no s'ha pogut arribar més enllà del que hi ha ara perquè aquesta democràcia que de cada vegada és més gegantina, en el sentit de major aparat, resulta que també és manco representativa. I la participació ciutadana en els pròxims anys hauria d'anar en el sentit de continuar amb l'autoorganització ciutadana sense que això impliqui cap pèrdua de llibertat, però les organitzacions ciutadanes han de tenir un major reconeixement per part de les institucions i un aprofundiment en la democràcia per intentar que la democràcia representativa arribi a ser el més directe possible.

LES NOVES TECNOLOGIES

ONA: La democràcia digital?

Martí: Ara amb les noves tecnologies, Internet al capdavant, és possible anar a una major participació, perquè els nous sistemes de comunicar-se permeten consultes ràpides i la possibilitat de poder fer que hi hagi una petita revolució en el món de la participació ciutadana, i molts de temes ja són a l'abast de ser consultats.

ONA: La participació de la gent jove al nostre àmbit és suficient?, la joventut de les Balears participa en la presa de decisions?

Monar: Jo crec que és clarament insuficient, la societat civil al nostre àmbit sembla no tenir molt a dir. I en el cas del joves, la qüestió és especialment greu, participen en activitats lúdiques, però el grau de compromís és molt minso. Hi ha poca participació a lobbies, a organitzacions ciutadanes per a joves, i les que hi ha no tenen una veu que arribi a les institucions amb força. Ara, la baixa participació no es contempla com a problema, ans convé, fins i tot els analistes polítics s'han atrevit a assenyalar, ara que hi hagué les eleccions a Rússia, que una baixa participació era un símptoma que aquella societat s'atraca a Occident, això a mi em sembla una aberració. I m'escandalitza.

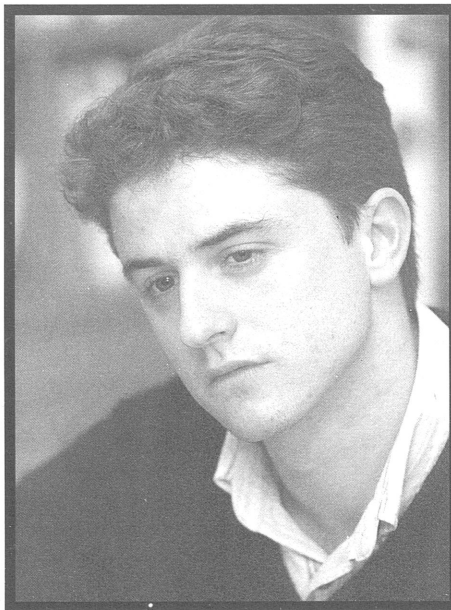
Luis: Al poder això li interessa. Les eleccions són un procés molt car i paradoxalment cada vegada implica manco gent, fins al punt d'EE.UU, on la participació sobretot a les municipals és baixíssima.

Monar: Jo crec que el càncer de la democràcia representativa és el funcionament dels partits, també es fa per un sistema representatiu, de manera que com més amunt s'estructura, menys representes ningú.

ONA: L'accés als partits polítics és difícil per als joves?, quin paper real hi tenen?

Armengol: Jo crec que, ans al contrari, avui al nostre àmbit, als partits, al meu, si més no, els joves hi són molt ben rebuts.

Luis: Jo pens que no hi deu haver gens de dificultat per entrar a un partit, i a la vista està si analitzam la mena d'elements que podem trobar als partits de tant en tant. Als partits hi ha gent amb poc nivell, tant cultural, com humà o mental, i això sí que és terrible. A veure, i no vull amb això insultar ningú, no ho pretenc, però vull dir que l'exigència no és molt gran, precisament perquè falta gent que vulgui participar.

Fernando Monar.

Hi ha gent que amb poc nivell i molt de desconeixement del que passa al carrer, accedeix a llocs de responsabilitat.

Martí: Però no està clar que tots els que hi són hagin de ser universitaris. La societat és heterogènia.

Monar: D'acord, la societat és heterogènia... i hi ha molts de lladres, la qual cosa no vol dir que hagin d'estar representats a les institucions; per favor!, aquest argument no serveix.

Martí: Sí, però aquest discurs és perillós, perquè d'una banda defensam la democràcia directa... i ara, resulta que s'han de tenir títols per accedir segons on?

Luis: No és una qüestió de títols. Evidentment els títols no tenen res a veure amb la capacitat, ni amb la integritat. Amb això vull dir que avui per avui no s'accedeix per mèrits, si més no, no sempre.

Armengol: No hi ha problemes per entrar a partits polítics, al PSOE no hi ha barreres per participar. I si no hi ha gent, encara que crec que sí n'hi ha de gent jove i a aquestes darreres eleccions s'ha vist, crec que és per un altre tipus de condicionants que fan que no hi hagi, en general, gent als partits, el nivell d'afiliació és baix, tant de joves com de menys joves. I això sí que em preocupa, perquè és una falta de motivació que pot ser causada per la decepció de la gent quan veu que el partit que ha votat no satisfà exactament les seves expectatives. La gent demana solució a totes i cada unes de les seves inquietuds, i de vegades, la política és l'art del possible, s'han d'harmonitzar tots els interessos, la qual cosa en societats tan complexes com les actuals no és fàcil.

ONA: Podem invertir l'argumentació i pensar que les societats benestants no necessiten la reivindicació i confien que el sistema és suficient, "mentre no m'afecti i mentre funcioni"... ja està bé així, mentre pugui conservar...

Luis: Les aspiracions humanes, en general, són bastant bàsiques: que no hi hagi terrorisme, que no hi hagi delinqüència, poder menjar i comprar... No hi ha solidaritat i només quan una cosa ens afecta directament ens veiem impulsats a actuar. No és així com hauria de ser, però és una realitat... i això interessa al poder, que té més marge d'acció si la gent no participa, i així no rep una resposta seriosa de la gent.

Els partits establerts que reclamen participació ciutadana ho fan o bé de manera hipòcrita o bé d'una manera interessada.

Armengol: Jo vull intervenir, perquè realment no hi puc estar d'acord, crec tot el contrari, crec sincerament que hi ha d'haver camins de participació de la societat organitzada, evidentment perquè de forma individual no es pot participar, hi ha d'haver canals que possibilitin aquesta participació.

Crec, per centrar el tema a la nostra societat i a les nostres institucions, que el Pacte de Progrés ha obert les portes a la ciutadania. Es demostrà amb el Pacte de Progrés quan governà al Consell Insular de Mallorca on obrí les Comissions Insulars, on participaven organitzacions ciutadanes, per exemple, el GOB a la Comissió Insular d'Urbanisme, això són formes d'obrir les portes a la ciutadania. Aquesta obertura no havia existit mai a aquesta comunitat autònoma, i jo confio que a la present legislatura aquesta obertura es dugui més enfora, perquè a mi em preocupa que la gent no participi activament,

encara que no sigui a partits polítics, sinó també a organitzacions cíviques, que evidentment, i recull un tema que s'ha parlat abans, han de tenir suport financer per part de les institucions. Les coses com més transparents millor i les ONG han de tenir un sistema democràtic on també hi hagi un control dels doblers que són públics.

Luis: L'esclat de les ONG en els darrers anys es produeix paral·lelament al creixement, que es multiplica per dos i per tres, del comerç d'armes mundial. Vull dir amb això que a societat es viu una hipocresia instaurada al més alt nivell i que és molt grossa. Aquesta percepció decep la gent, que n'està més que farta de veure com d'una banda es diuen unes coses i de l'altra en passen unes de ben diferents. Un estat no pot subvencionar ONG que s'interessen per conflictes mundials i alhora vendre armes a aquests països en conflicte. Com es pot participar amb aquesta doble moral?

Monar: Parlem a nivells diferents, quan parlem d'estat, no parlem de participació de la gent. Perquè l'estructura representativa dels partits, ja ho deia, fa que com més amunt arribis manco gent representis. Es romp la cadena. L'estructura interna dels partits sovint no és massa democràtica.

El joc del poder fa que la democràcia es perdi pel camí i per això són interessants les noves formes de participació que plantegen les noves tecnologies. Perquè obren camins cap a altres maneres, que ja veurem com s'articulen. Les plataformes ciutadanes han de trobar camins per participar sense entrar en la roda del poder que les engoleixi.

Ara a les eleccions de Catalunya el PSC constituí una plataforma "Ciutadans pel Canvi", gent que, si més no en teoria, podia aportar nous punts de vista i demanar i exigir noves maneres de fer política. En una democràcia representativa, jo crec que les plataformes ciutadanes que actuen des del principi han de tenir importància rellevant.

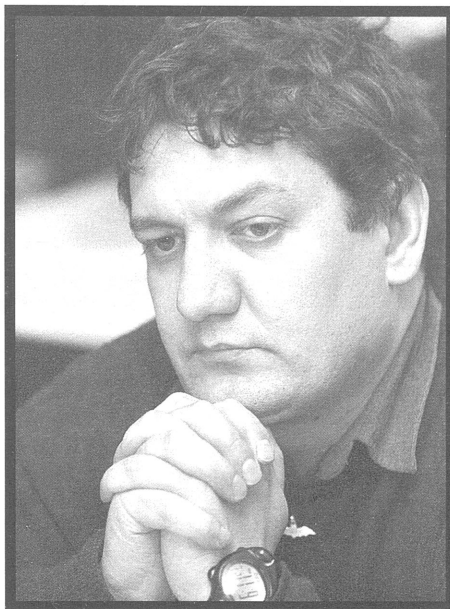
Luis: Però aquestes plataformes són just el contrari que els representants, el representant representa i "ja diré jo el que hagi de dir". I les plataformes hi són per, precisament, dir als representants "eh!, no fas ni dius el que hauries de fer i dir". Aquesta és la contradicció dels que creieu en la democràcia representativa, que elegiu uns representants en els quals no confiau i llavors heu de vigilar-los a través de plataformes o del que sigui.

Martí: Avui és poc engrescador apuntar-se a un partit polític.

ONA: Per què, quina és l'anàlisi que en fan els joves?

GESTORS DEL DIA A DIA

Martí: Per a gent jove, que per natura és idealista, no és engrescador perquè avui els partits polítics tenen com a principal objectiu i funció guanyar les eleccions, és a dir, accedir al poder, i en segon lloc, una vegada que el tenen, és prioritari gestionar aquest poder. I a aquestes dues prioritats o funcions hi dediquen tanta energia, tanta atenció que, efectivament, des d'un partit polític no es pot pensar molt més enllà del demà, és a dir, dels quatre anys. Amb això vull suggerir que no hi ha cap partit polític que planifiqui, que ofereixi models socials més enllà de demà, i clar, un model no es pot canviar d'avui per a demà. I els que gestionen directament, sigui quin sigui el

Bartomeu Martí.

seu model social, la seva ideologia, dediquen tota l'energia a gestionar el dia a dia. I això són els partits, una maquinària que es veu constantment en la necessitat de mantenir-se, de guanyar eleccions, i de l'altra banda de resoldre, de gestionar... i no pot pensar! I què passa?, que els que poden pensar són els que tenen tot això resolt, els que tenen poder econòmic suficient per pensar: els bancs, les multinacionals... i això què és?

Un exemple: l'informe que fa *The Economist* cada any sobre el món, al de l'any 2000 ja ens diu qui guanyarà les eleccions: el Partit Popular, parla del procés de pacificació d'Euskadi, etc., vull dir, ells sí que pensen, perquè dediquen temps i recursos a pensar, i a planificar, i a analitzar. Això a la nostra societat, si centram el tema a la nostra realitat, no existeix. El dia a dia de la gestió es menja els nostres polítics que no poden veure més enllà de, com a màxim, quatre anys. I això es fa extensiu a les organitzacions ciutadanes participatives. Els models no van més enllà

d'ara mateix. I això per a la gent jove, que per natura és més idealista, ja ho deia, que es mou més per idees que per interessos, no és engrescador, i per això una ONG, amb un sentit ampli: uns joves per la llengua, per exemple, que s'asseuen i analitzen la qüestió lingüística, i proposen unes actuacions que puguin reconduir el tema a més llarg termini, i comencen a fer feina en aquesta línia, doncs tot això motiva i atrau més. També és veritat que altra gent pot, amb aquest mateix idealisme, optar per fer feina des de dins, perquè considera que pot fer més feina des d'un partit polític en la gestió diària que no des d'una plataforma més reflexiva, però que tal volta mai no podrà canviar res, perquè no podrà accedir a les eines que facin possible el canvi.

Armengol: Estic d'acord en algunes de les coses que diu Martí, però evidentment no crec que els partits polítics siguin només òrgans de gestió. Per començar la separació entre el que és un partit polític i el que és una institució hauria de ser més clara. Perquè no és el mateix un executiu, amb una responsabilitat de gestió, que un partit polític. I és cert que l'executiu té la responsabilitat de resoldre el present, i hi ha dificultats per planificar a llarg termini.

ONA: Per planificar fa falta una certa generositat que els que governen o volen governar no poden permetre's?

L'ART DEL POSSIBLE

Armengol: Jo defens estrictament que als partits polítics aquesta planificació es fa, la gent pensa i s'asseu i pensa el país a més llarg termini. El que passa és que aquest debat, tal volta no arriba a la societat. Però aquest debat existeix, encara que no sempre pugui dur-se a la pràctica, perquè llavors hi ha d'haver equilibris i pactes, etc. Però jo crec, tot i respectar i creure que hi ha d'haver organitzacions, que la manera de canviar les coses és des de la primera línia, perquè des de fora no pots canviar, pots pressionar... però per canviar, ho has de fer des de dins, en el marc, ja ho deia, d'allò possible, que és exactament el que és la política. Quan assumeixes el fet de participar activament a través de la política, pot resultar molt gratificant, perquè ets al millor lloc per poder plasmar el que penses i creus, i convertir-ho en realitats.

Martí: I qui estableix el límit entre el que és possible i el que no ho és?, perquè les coses s'han de fer possibles. Un exemple: els resultats electorals, normalment són proporcionals a la inversió del partit.

Les Balears presents a la Unió Europea

El Centre Balears Europa vetlla pels interessos
de les Illes Balears a Brussel·les i facilita
informació i gestió davant la Unió Europea per
a empreses, particulars i administracions públiques.

Centre Balears Europa és un consorci al servei
de la societat de les Illes Balears.

Atenció al públic:

• C. Ramon Llull, 2 - Edifici "Sa Nostra"
07001-Palma de Mallorca, Illes Balears
Tel. 971 71 89 89 - Fax 971 71 46 81
cbe@bitel.es - www.bitel.es/cbe

Direcció i gerència:

• C. Palau Reial, 17
Conselleria d'Hisenda i Pressuposts
07001-Palma de Mallorca, Illes Balears
Tel. 971 17 62 28 - Fax 971 17 62 16
cbe@bitel.es - www.bitel.es/cbe

Delegació a Brussel·les

Avenue des Arts, 3, 4 et 5, 7ème étage
120-Brussel·les
Tel. 32 2 223 14 10 - Fax 32 3 223 25 24
centre.balears.europe@skynet.be

Com més doblers inverteixes en la campanya més vots tens, així de trist, però de comprovació empírica.

Un altre: jo sempre he anat als partits polítics a cercar els programes abans de les eleccions. Darrerament ja no me'ls donen. No sé si ja no se'n fan, Em donen el manifest electoral. Això vol dir que de cada vegada són més maquinàries de gestió del poder i manco les organitzacions que fan propostes per transformar la societat. La gent, a través de partits etc., no pensa la societat. Els que pensen no són els que componen els partits.

Monar: Per això jo reclam aquesta altra articulació de la participació que és mitjançant noves formes: plataformes, lobbies o el que siguin. Perquè les ONG compleixen el paper de lluitar per resoldre aspectes concrets.

Martí: Algunes, no totes, poden anar al mateix calaix de sastre. Per exemple, Greenpeace, sí que ha estudiat i ofereix una alternativa de model que sigui més respectuosa amb el medi, etc., i aquí, l'Obra Cultural, ofereix una manera per defensar la llengua. En aquest sentit deia que són temes transversals que poden interessar a qualsevol partit.

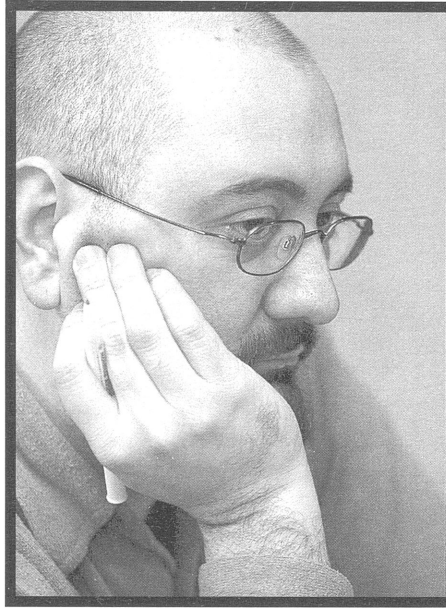
Armengol: Però la democràcia representativa, si l'acceptam, és així. És veritat que la nostra democràcia és jove i que té encara dificultats, però si l'anam adaptant i fent efectiva, la participació a través dels partits polítics està garantida.

Els fonaments democràtics s'han de consolidar en una democràcia jove, però jo crec fermament que la participació es pot canalitzar a través dels partits, el contrari és carregar-se la democràcia representativa que jo defens. Evidentment, els partits han d'assumir reptes i han de conversar amb les associacions, amb els entitats cíviques, clar que sí. Però les associacions no han de demanar finançament i llavors voler imposar criteris de govern, la qual cosa no vol dir que les associacions serioses i que facin propostes, aquestes no puguin ser incloses en programes i en actuacions de govern. Un cas concret, el Lobby de Dones quan hi havia d'haver eleccions va proposar a tots els partits que es presentaven que incloguessin un Institut de la Dona. Els partits que llavors hem governant, havíem assumit aquesta proposta, el PP no ho havia fet ja d'entrada..., ara el projecte de llei ja ha entrat al Parlament. Això fa que la societat participi, i aquest és el canal de participació.

DEFENSAR IDEES

Martí: Jo crec que els polítics han de ser professionals que fins i tot han de cobrar per la seva feina, encara que a aquells que hi perden, segons diuen, els aconsellaria que ho deixassin, perquè tampoc no es tracta que els pobres hi perdin. Però en tot cas, aquesta concepció de "professional de la política" que avui impera, que no és el mateix que un polític professional, també perjudica el sistema democràtic i de participació dels ciutadans.

Perquè avui, i ho hem vist a algun partit, quan perden les eleccions, no canvien les persones, sinó que el que fan és canviar les idees, perquè a les properes eleccions els votin més persones. M'explic?, i això què significa?, què defensen?, quin és el programa i què volen per a la societat? Si una proposta no té ressò, en fan una altra, independentment del que ells creuen que és millor per a la millora de la societat. Bé, és un punt que pos sobre la taula. En la meua opinió,

Jesús Luis.

les persones s'han de dedicar a la política per defensar les idees amb les quals creuen i si no són majoritàries han de fer els possibles perquè ho siguin, però no canviar les propostes a cada convocatòria, perquè si no parlem d'un gestor que es posa al servei del que vol la gent. Llavors es tracta de trobar l'equilibri entre el que demanda la societat com a tal per satisfer les seves aspiracions i la defensa d'unes idees i d'un model que ell creu millor per a aquesta societat.

ONA: A la Universitat com és la participació dels estudiants?

Monar: Hi ha representació i diverses associacions, però la baixa participació en els processos electorals ens donen una idea que alguna cosa no funciona. És alarmant.

Jo pertany a una associació i puc assumir una part de culpa, però no tota és de les associacions. La gent fins i tot de vegades prefereix votar independents que associacions, simplement perquè les associacions sonen a partits polítics i els universitaris, majoritàriament, en fugen.

Martí: Hi ha deixadesa dels estudiants.

Monar: A les darreres eleccions en votaren tres mil de tretze mil. La valoració és per tant pessimista, però hem de dir que no hi ha cap tipus de suport, de campanya institucional, i el debat sobre si aquesta campanya hi ha de ser o no és obert. En tot cas no hi ha suport del Rectorat, etc... Ara, tal i com està la situació, és necessari.

La democràcia, per molta democràcia digital que hi hagi, per molt que s'articulassin plataformes per participar, en la meua opinió sempre serà representativa, i per tant hi ha d'haver unes eleccions i uns gestors.

Martí: Les eleccions es perceben com a inútils, a la Universitat es veu, i a més, l'individualisme és molt fort i en general els joves pensen: ves viu que ningú no et resoldrà res. Individualisme i competitivitat. I a la Universitat en la meua opinió s'hi va a treure un títol. Ja ni tan sols a estudiar i a aprendre, sinó a aprovar, en tot cas a estudiar, però això de votar queda ben lluny.

ONA: Vòsaltres com a joves creieu que a Mallorca avui hi ha molta gent que no està, o que no se sent representada per ningú?

Armengol: Jo crec que sí, no al meu àmbit, però com a ciutadana crec que hi ha gent que no se sent representada per ningú, que tan sols no sent la necessitat de sentir-se representat.

I això ho demostra la manca de participació en qualsevol tipus d'iniciativa col·lectiva.

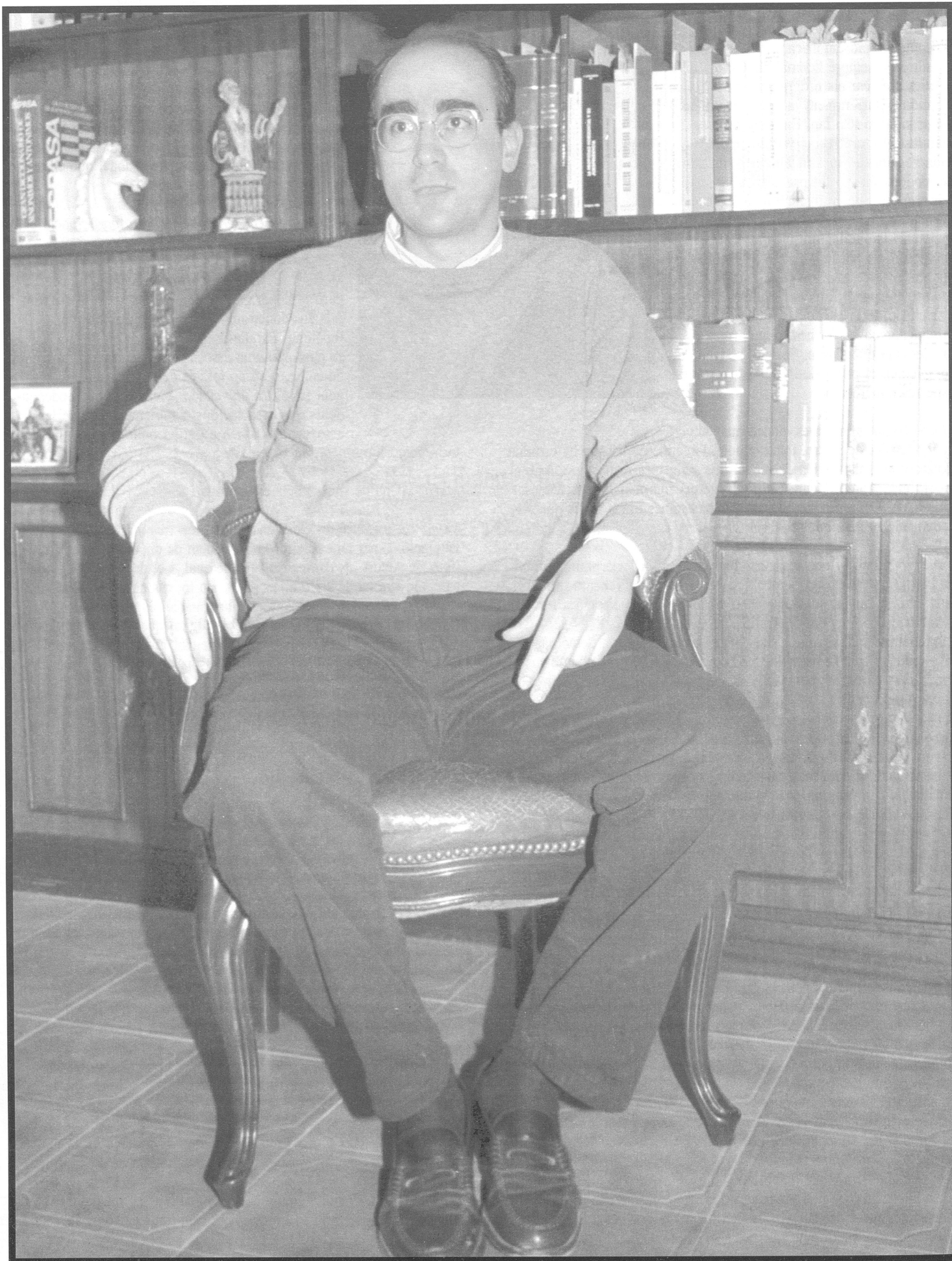
La gent defuig aquest tipus d'iniciativa i això crec que té molt a veure amb la nostra manera de viure estressada, i accelerada... el sistema laboral hauria de ser reestructurat.

La gent no té temps de participar en res i si no participa en res llavors no et sents representat per ningú.

Martí: Jo crec que la gent no se sent representada, ni tal sols els que participen i voten etc..., i a més jo crec que a Mallorca hi ha molta gent que no se sent integrada i per tant ... com han de ser representats?

A Mallorca hi ha molta gent que no sent com a seu res del que passa aquí, i a un moment hi haurà d'haver algun tipus de connexió.

"La democràcia digital és més democràcia"

Entrevista a Josep Maria Llauradó

per Gina Garcías

Prest cada un de nosaltres tendrem un assessor sense rostre que sabrà la nostra edat, el nivell d'instrucció, la nostra posició al mercat laboral o a l'estructura econòmica, la nostra situació familiar, i al qual haurem confessat sense por la totalitat dels nostres ingressos i el patrimoni personal, i coneixerà també les nostres creences i les nostres intransigències, la qualitat de la nostra salut, les íntimes perspectives vitals. Un assessor sense rostre que des de la fredor del cristall líquid processarà els ítems de la nostra identitat i ens desvetllarà honestament a qui ens convé votar. Prèviament, aquest cervell infatigable haurà rastrejat insubornablement les conductes, les accions i les omissions, les promeses incomplertes, els compromisos ocults dels portadors de cada una de les opcions del ventall polític, i ens podrà dibuixar, per tant, el retrat exacte de cada líder, el veritable rostre de tots els Dorian Gray. Ha de venir molt prest aquest futur, en el qual als ciutadans també ens serà tècnicament possible perfilar els matisos de la composició parlamentària, corregir els colors majoritaris amb el manament d'un pacte concret, i decidir directament molts dels temes que ens afecten. L'era de la ciberdemocràcia és a punt d'arribar. La burocràcia se simplificarà, la informació serà immediata. El debat, obert. I "El gran Hermano"? Segons Josep Maria Llauradó i Pons, que ha avançat les tesis i les vies d'arribada a aquest nou sistema polític, en un estudi que ha obtingut el Premi Nadal Batle 1999 de la Universitat de les Illes Balears, la ciberdemocràcia serà transparent, lliure, horitzontal, sense tuteles, i es podrà estendre a tota la humanitat. És un esdevenir, diu, tan inevitable com desitjable, que ens vendrà de la mà d'Internet, l'instrument definitiu -assegura- per a l'alliberament intel·lectual dels ciutadans.

-La democràcia representativa és un invent recent, però no ens la sabem imaginar sense eleccions, ni les eleccions sense partits. Com participaran políticament els ciutadans en el segle que comença?

-La democràcia digital és un sistema tan desitjable com inevitable. De fet ja ha començat a funcionar a alguns llocs, tímidament, encara. Els avanços de la tecnologia han estat aprofitats per la ciència, per la tècnica, per l'economia, però encara feim política amb els mitjans

del segle XVIII, per mor, fonamentalment, de les resistències de les estructures polítiques, partits i institucions, a transformar-se. Però no ho podran fer indefinidament. Llavors el dilema fonamental de la democràcia digital serà simplement constituir-se com a democràcia digital dèbil o democràcia digital dura.

-DDd o DDD?

-La democràcia digital dèbil es planteja canviar només alguns mecanismes d'expressió de l'opinió pública -els ciutadans seran consultats més assíduament, hi haurà més informació, més transparència...- però mantindrà el sistema representatiu tradicional, hi haurà partits polítics, propaganda electoral, parlament, eleccions,... La democràcia digital dura és la substitució de la democràcia representativa, que ja haurà complert el seu cicle, per la democràcia directa. Un canvi radical del sistema, però tan democràtic o més que el tradicional.

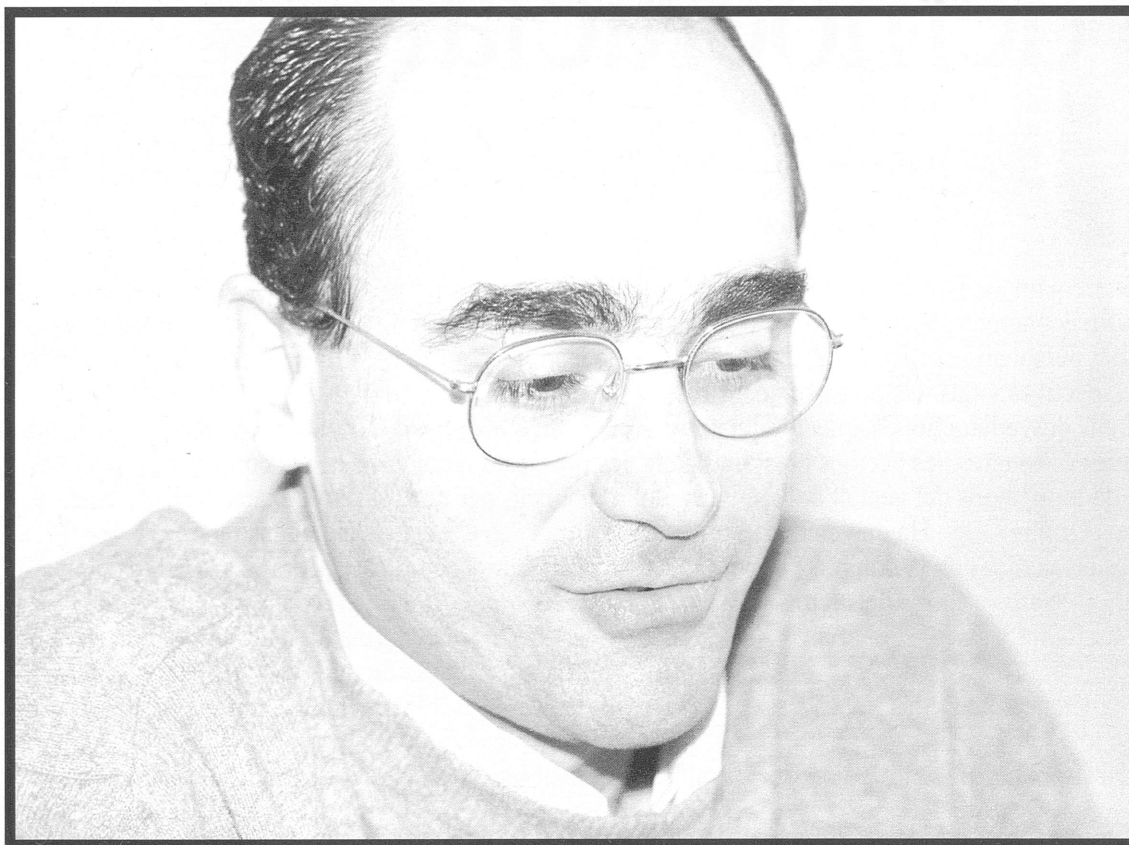
TRANSPARENT

-Quins seran els avantatges?

***Josep Maria Llauradó i Pons** va néixer a Palma l'any 1961. És llicenciat en psicologia i doctor en filosofia per la UIB. Professor d'ensenyament secundari. Ha estat director gerent de la Fundació Barceló, i col·labora com a articulista a diversos mitjans de comunicació. És autor d'un estudi sobre la desescolarització voluntària i també del llibre d'estil de Camper, Diccionari Camper. Ambdós estudis són a punt de publicar-se. Ha guanyat el Premi Nadal Batle i Nicolau 1999 de la Universitat de les Illes Balears amb l'estudi Democràcia digital: informació, participació, transparència, que prest serà també publicat. Un estudi que tracta sobre les formes de participació política més directa i més transparent, que la cibernetica farà possible en un futur molt pròxim.*

-Hem de partir de la base que la democràcia és l'únic sistema de govern acceptable, que és un concepte límit, ideal, que ens obliga a aprofundir-hi cada vegada més. La democràcia representativa ha demostrat les seves limitacions, causades, sobretot, per la manca de transparència, de participació. La societat és sempre més heterogènia, més plural, més rica que els parlaments que la representen. La ciberdemocràcia és transparent, es basa en la informació lliure i completa. Internet no es pot manipular, és l'expressió sense límits ni censures de la pluralitat de les opinions. Internet és informació i comunicació, els dos elements que estimulen la democràcia. És un mitjà per garantir i per ampliar la llibertat intel·lectual. La democràcia digital és més rica i plural que el sistema parlamentari i és tan heterogènia com la mateixa societat.

-Aquest paisatge que dibuixa, quan es farà realitat?

-Ja hi ha exemples. A Holanda hi ha partits polítics que ja consulten periòdicament els ciutadans. A Alemanya, també. I han tengut tant d'èxit que ho han mantengut, no sols per escoltar permanentment les preocupacions i les iniciatives de l'opinió pública, sinó perquè la democràcia sigui més poc avorrida. I als Estats Units, Anglaterra, Austràlia, Nova Zelanda, Suïssa, ja hi ha casos de democràcia municipal directa. A Ginebra hi ha un Centre d'Estudis de Democràcia Directa i moltes universitats ja tracten aquest fenomen. Trimdom, un municipi situat al nord-est de la Gran Bretanya, ha estat l'experiència més clara. És un municipi on tots els ciutadans estan connectats a la xarxa. L'Administració municipal funciona a través de la xarxa. Els ciutadans reben informació permanent dels assumptes polítics i administratius, efectuen els tràmits per Internet i també participen a les decisions.

-Oblida la divisió de la societat cibernètica en classes: els nous analfabets, els nous marginats per la xarxa. El 20% més ric de la societat mundial controla el 93% dels accessos a Internet. Anam cap a una contradicció essencial: hi haurà una democràcia estamental?

-La mateixa contradicció que hi ha ara, que una quarta part de la població és analfabeta funcional, on percentatges importants no llegeixen mai un diari, no tenen opinió sobre els problemes que realment els afecten i les alternatives reals que se'ls ofereixen, i aquesta realitat no ha fet que ningú posi en qüestió els fonaments del sistema representatiu, ni la legitimitat dels processos electorals.

-Diu que hi haurà d'haver una profunda transformació de les estructures dels partits i del funcionament de la democràcia. Però tal vegada mai no hi ha hagut ni hi haurà més del que hi ha ara. Els partits, com oligarquies reproductores, són tan vells com la democràcia mateixa. Vist així, el joc polític provoca la desafectació ciutadana a la vida política i el desinterès ciutadà facilita la laxitud política. El futur que se'ns presenta serà necessàriament millor?

-La democràcia és el millor sistema, però està en crisi. La dinàmica política actual, les xifres d'abstenció en són proves. La premsa, la televisió, no canviaran les coses: són mitjans passius, unidireccionals, controlats sovint per interessos inconfessables: la

Westinghouse és una gran accionista de la NBC i per tant la NBC no parlarà mai dels problemes de les centrals nuclears... Per tant, la pròxima passa és difícil que sigui una altra que la democràcia digital. I ja es comença a fer realitat: a les eleccions americanes del 1996 es calcula que el 6% del vot, que va ser clau, es va decidir a través d'Internet, de la informació i dels debats que es generaren a la xarxa. I tant Al Gore com Bush estan d'acord que les

pròximes eleccions es decidiran a la xarxa, i que els vots dels lectors de premsa i dels espectadors de televisió són molt poc mòbils.

-En qualsevol cas, de moment no s'ha posat en qüestió la necessitat d'un parlament.

-Ja comença a posar-s'hi. A Canadà ja hi ha un grup que recorda als ciutadans que ara només se'ls escolta un pic cada 1.460 dies, un pic cada quatre anys, i que podrien exercir el seu dret a parlar cada dia, tot canviant el sistema representatiu. Durant la seva campanya a Catalunya, el candidat socialista Pasqual Maragall va posar en marxa una pàgina web, i rebia suggeriments i els contestava el mateix dia. Esper que mantengui aquesta pàgina, tot i que sigui per motius estètics. Els polítics tradicionals deien que a les grans societats la democràcia directa és impossible. Ara això ja no es pot dir. Amb la comunicació cibernètica no hi ha problema de grandària. Acabar amb el Parlament avui per avui és intangible, però no ho és fer segones cambres, cambres electròniques, a alguns països es comença a proposar.

-I ostè pensa que decisions que ara prenen els parlaments o les administracions podran ser traslladades al vot electrònic, que serà

possible fer referèndums molt més sovint i per qüestions de política domèstica?

-La decisió de fer per a vianants una determinada zona urbana serà més legítima si l'han presa els ciutadans afectats. Prèviament hi haurà d'haver hagut suficient informació i debat. També s'haurà de decidir qui ha de votar, i si tots els vots -els dels directament afectats i els dels afectats de més enfora- han de valer igual. A Suècia, per exemple, s'ha fet un gran debat electrònic sobre la conveniència de fer el pont que el mes de juliol comunicarà aquest país amb Dinamarca.

LA RESISTÈNCIA POLÍTICA

-Com evolucionaran els partits polítics?

-Ara com ara, els partits polítics són un obstacle a qualsevol canvi, la seva dinàmica tendeix al bipartidisme, la qual cosa no representa ni d'enfora l'heterogeneïtat social. Són un mitjà i alhora un obstacle per a la democràcia. L'experiència que hi ha a alguns països europeus, i l'experiència de "democràcia web" que hi ha al Parlament de Catalunya, on qualsevol ciutadà es pot posar en contacte amb els grups parlamentaris, conèixer el calendari d'activitats, els projectes de llei, presentar-los esmenes, etcètera, és un senyal d'aquest canvi. És clar, a Espanya només un 5% de la població està connectat a Internet -als Estats Units és un 40%- i aquest fet condiciona la lentitud dels canvis.

-Un excés d'informació moltes vegades fa perdre el fil, el criteri. L'excés de dades converteix els fets en un mosaic indesxifrable. La sobreoferta atabala i l'interès esdevé apatia. Aquest pot ser també un efecte d'Internet.

-Ningú no diu "és que l'excés de llibres i d'informació que hi ha als llibres, ens dificulta la possibilitat d'elecció i de lectura". Només als Estats Units es varen comptabilitzar, fa temps, cinc-cents milions de pàgines. Ara ja s'ha renunciat a continuar el recompte. No és un problema diferent. Perquè hi ha mecanismes per seleccionar la informació. I també hi ha capacitat de síntesi.

-Però vostè sap que la majoria de gent aspira a un nivell d'informació molt simple. La propaganda política empra ja els criteris de la publicitat comercial.

-El nivell d'informació no serà en cap cas, inferior al que hi ha ara amb els mitjans unidireccionals. I s'ha d'aspirar a posar a l'abast la informació suficient perquè les decisions de la gent siguin de cada vegada més racionals.

"EL GRAN HERMANO"

-La xarxa no és, formalment, un mitjà unidireccional. Però algú la controla.

-La xarxa és incontrolable. Això ja s'ha demostrat. L'informe del fiscal Starr sobre el cas Lewinsky n'és el millor exemple. Va rebre milions de visites. Què hagués passat si aquest informe s'hagués comunicat a la gent per un mitjà unidireccional? S'hagués publicat només un extracte, i probablement un extracte manipulat. Jo, en canvi, el vaig poder llegir sencer el mateix vespre que va aparèixer. Internet és un mitjà participatiu. Hi ha una tradició a la política americana, a cavall entre l'anarquisme i el neofeixisme, que diu que qualsevol ciutadà triat aleatòriament pot ser un bon president. Hi ha un conte d'Asimov que explica un mètode per triar un ciutadà mitjà, ni massa d'esquerres ni massa de dretes, ni massa incult ni massa lletraferit, i diu, aquest subjecte existeix i és americà. I diu: trobau-

lo i bastarà el seu vot per saber què pensa i què vol el país. És una anècdota.

-Els optimistes proclamen el somni llibertari d'Internet. Els pessimistes continuen parlant d'"El gran Hermano".

-El món digital té dues alternatives. Podrà ser "El gran Hermano" que ens controli i ens esclavitzï i, si no hi ha regulacions -que jo crec que no hi ha d'haver regulacions- podrà donar cos al somni dels llibertaris. Al món digital la pàgina del més poderós no tindrà més força que la que jo hagi pogut fer. Amb un mínim ordinador i uns mínims coneixements, qualsevol pot fer una pàgina tan atractiva com la de Telefònica. Hi ha una directiva de la Unió Europea que ordena que el que tenguï els canals no tenguï els continguts. La ràdio digital hagués permès també milions de possibilitats, però les grans emissores de ràdio l'han aturada.

-De forma paral·lela als canvis tecnològics hi ha altres processos de transformació que jo no sé com afectaran les formes polítiques: els estats nacionals deleguen decisions a les institucions europees i a la vegada creix el nacionalisme: l'estat nació s'ha de fer un espai entre la globalització cap a dalt i la desagregació cap a baix. D'altra banda, la mobilitat de la població adoptarà formes de residència permanent en el territori de la UE. Però, també, l'estancament demogràfic i els corrents migratoris augmentaran el percentatge de residents que han nascut fora de la UE. Ara ja, una tercera part dels mallorquins han nascut fora de Mallorca. Tot junt provoca problemes de participació i de representació política que, ara com ara, vostè sap com es resoldran?

ELS CANVIS SOCIALS

-El fet que tot això siguin problemes sense resoldre demostra que els mecanismes tradicionals no han estat, de moment, capaços de donar-los resposta. El tema estrella és la diversitat cultural. El primer que s'ha de fer amb aquestes qüestions: globalització, estat nació, nacionalismes... és examinar els tòpics. És veritat que es construeix Europa, però l'estat nacional mai no ha estat tan fort com ara. La voluntat majoritària dels polítics i dels ciutadans és mantenir l'estat nacional. Jo voldria que trobàs el seu lloc, allò que diu Eduard Punset, "que no sigui massa gran per resoldre els problemes petits ni massa petit per resoldre els problemes grans". Però jo crec que el problema ara no és aquest. Tal volta d'aquí a cinquanta anys s'hagi construït veritablement la Unió Europea i s'hagin resolt els problemes marginals que afecten tercers països que són tan europeus com nosaltres. I llavors, l'estat nació continuarà sent tant fort com ho és ara. I un altre tòpic que s'ha de desfer és el de la societat de la informació: vivim a la societat de la informació, però tenim realment informació de com van les coses? Els nostres polítics ens donen suficient informació? No es veu el que costa de veritat trobar informació sobre les coses que realment ens afecten? La informació és la primera passa per a la participació. És notable la diferència que hi ha entre el món de la política i el de la ciència. El de la ciència és el món de la informació. Trobes tot el que vols. No hi ha ningú disposat a donar més informació que un científic.

-Quant al nacionalisme?

-Jo no compartesc els objectius del nacionalisme polític, tal com el limiten els partits polítics, entre d'altres coses perquè la cultura -sigui quina sigui- és molt més àmplia que la política, però sí compartesc els dels que volen conservar i potenciar les senyes d'identitat dels pobles, i s'ha de saber que una eina per fer-ho és la digital. La cultura serà de cada vegada més global, però més particular també. Hi ha grups que han trobat en la xarxa la via per mantenir i difondre la seva identitat. Tots tenen clar que una cultura queda ferida de mort si no es consolida a la xarxa digital.

MOSTRA A L'EXTERIOR EL QUE TENIM A DINS

AJUTS A LA
PROJECCIÓ
EXTERIOR DE LA
CULTURA DE LES
ILLES BALEARS

A les Illes Balears tenim una vida cultural intensa. Però la condició d'insularitat dificulta que els nostres creadors i intèrprets es donin a conèixer a l'exterior. Per això, el Govern de les Illes Balears vol impulsar la difusió de la nostra cultura: teatre, música, arts plàstiques, audiovisuals, literatura, cultura popular...

- Ajuts a l'activitat exterior de creadors, intèrprets, agents culturals, entitats i associacions sense ànim de lucre.
- Ajuts a la participació de creadors, empreses i grups culturals a fires, mercats, exposicions, certàmens i festivals.
- Ajuts a la programació de gires d'empreses culturals amb circuits propis.
- Ajuts a l'edició de còpies i subtitulació de pel·lícules per a la participació a festivals i mostres.

Balears, arreu del món

CONSORCI PER AL FOMENT DE L'ÚS
DE LA LLENGUA CATALANA I LA
PROJECCIÓ EXTERIOR DE LA
CULTURA DE LES ILLES BALEARS

Informació:

Conselleria d'Educació i Cultura. C/ del Capità Salom, 29 • Palma
Tel. 971 17 65 00

Consell de Menorca. C/ de Vassallo, 33 • Maó
Plaça de la Catedral • Ciutadella

Consell d'Eivissa i Formentera. Avinguda d'Espanya, 49 • Eivissa

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Conselleria d'Educació i Cultura
Direcció General de Cultura

Quatre illes,
un país
cap frontera

-La creixent mobilitat social distorsiona el concepte de sobirania. A les controvèrsies sobre la Llei d'estrangeria es debat la consideració de ciutadans dels que vénen aquí tot fugint de la misèria. Com es perfilaran les categories ciutadanes, la participació política?

-No és precís parlar en futur. Ara ja és un problema. Un problema que afecta la ciutadania plenament reconeguda. Perquè només pot participar cada quatre anys, i això no és participar.

UNA NOVA FLEXIBILITAT

-Ara que ja no tenen predicament les majories absolutes i que els partits estan en crisi i s'aposta pel pacte, el diàleg i la flexibilitat, la xarxa ens podria permetre, tècnicament, una opció d'acord amb els nous temps, i més subtil i més sofisticada que la de les llistes obertes: amb el televot podrem elegir una composició parlamentària.

-Sí, sí. Un gran problema de les democràcies representatives és que els parlaments no són tan heterogenis com la societat i que el vot no permet matisos. I s'ha de rediscutir també el sistema electoral, quins matisos se li ha de donar al sistema majoritari, quines correccions al sistema proporcional, com s'han de fer les llistes... Cada sistema electoral és intrínsecament una forma perversa de dirigir el vot. Petites modificacions de la Llei electoral provoquen importants variacions a les composicions dels parlaments. Tota llei electoral crea un sistema de representació política diferent. Al Parlament de les Illes Balears el vot d'un formenterer, emigrant o no, val molt més que el d'un mallorquí.

-Ara alguns partits han obert pàgines web a través de les quals els ciutadans poden fer-los arribar les seves propostes. Llavors els partits saben quins temes preocupen més als ciutadans, i els introdueixen al seu programa, però per ventura tot això és pur electoralisme que no serveix per modificar les polítiques reals.

-És esteticisme digital. Però els ciutadans li donaran contingut i no permetran una passa enrere. Els canvis a la democràcia representativa no els promouran els partits polítics, sinó la pressió ciutadana. El problema es planteja de forma diferent als països que són democràcia que als que encara no ho són. Mayor Zaragoza diu que el problema no són els 300 milions de persones que tenen Internet, sinó els 3.000 milions de persones que no tenen electricitat. La manera de democratitzar aquests països és introduir-los al món digital, això sense cap dubte.

-Sense cap dubte?

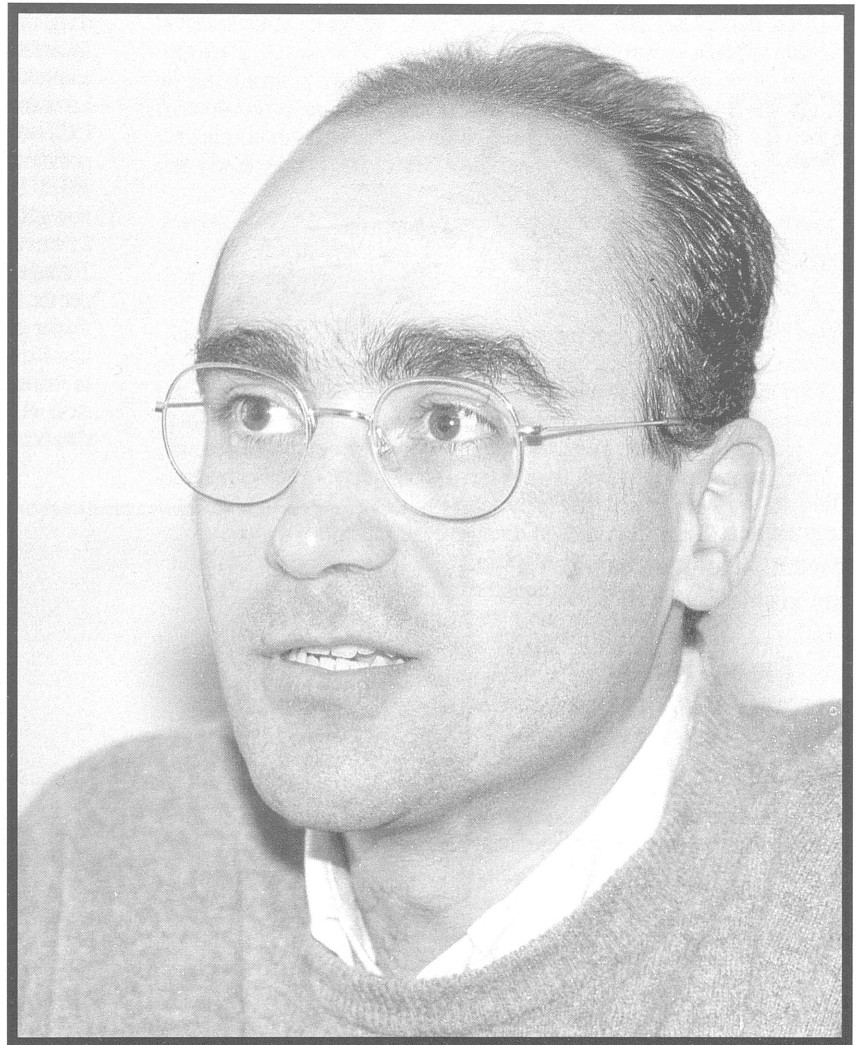
DEMOCRÀCIA I POBRESA

-Crec que no ho hauria de dubtar ningú. Seria la forma de combatre i d'evitar els fonamentalismes i d'apostar per la llibertat intel·lectual i pel coneixement. Des de l'Iran fins a Perú i des de Tailàndia fins a Nigèria.

-Molts d'aquests pobles tenen necessitats més urgents que Internet.

-Però miri com els fonamentalistes no permeten ni les antenes de

televisió. La informació és la millor arma contra el fonamentalisme i contra la misèria. Jo no sé si hi ha voluntat o no que la democràcia avanci al món. La Universitat de Colorado actualitza permanentment

un informe sobre la situació de la democràcia al món. La conclusió més optimista diu que només un terç de la població mundial viu en democràcia. La democràcia és una excepció al món actual, i no parlem des d'una perspectiva històrica. Si els mitjans que s'han utilitzat fins ara per democratitzar el món no han funcionat, n'hem de cercar uns altres.

-Quin és el camí, l'estratègia?

-La primera passa és garantir la llibertat als mitjans unidireccionals. Si no hi ha llibertat d'informació no hi ha llibertat. Si tothom tingués Internet no serien possibles les dictadures. El dimoni dels xinesos és Internet.

-Per ventura el que s'ha impedit és que hi hagi condicions socials que facin possible la democràcia.

-Hume ja va dir que si hi ha llibertat no hi ha fam. No crec que s'hagi d'assolir determinat nivell econòmic per gaudir d'un sistema democràtic. Ens sobren els mitjans tècnics perquè tothom pugui menjar cada dia. Ja ho deia Orwell, el problema no és la fam, sinó la falta de llibertat intel·lectual.

Participar en verd

Entrevista a Joan Rita Larrucea

per Jordi Calleja

Joan Rita parla d'una herència negra que confia que el nou govern pugui redreçar. Per al cap visible del GOB a Mallorca, els darrers vint anys han conduït a una sobreexplotació dels recursos naturals de la terra paral·lela a l'abandonament dels espais naturals. Rita creu que conèixer és estimar i amb aquest missatge confia que la nova Conselleria de Medi Ambient iniciï una gestió seriosa dels parcs i dels espais protegits de les Illes. La terra té un valor molt superior al que li donam, té un valor intrínsec, històric, que afecta directament la qualitat de vida de la població. Una població, que segons Rita, viu immersa dins una profunda contradicció, el remolí del sector turístic i la construcció i la conscienciació de la necessitat de conservar el medi ambient.

-En el poc temps que fa de nova legislatura i de canvi del Govern si en alguna cosa s'han fet passes endavant és en la protecció i en la conservació del medi ambient. S'ha creat la primera Conselleria de Medi Ambient de tot l'Estat espanyol i això fa pensar en un nou marc de discussió, com ho veu el GOB?

-Potser hem de fer una mica de

memòria, perquè en aquest any han passat moltíssimes coses. Fa una mica més d'un any la gent sortia al carrer per demanar la protecció del territori, mesos després aparegueren les Directrius d'Ordenació del Territori i avui ja som a l'inici de la legislatura d'un nou govern. Han passat moltes coses importants, però no podem deixar de mirar enrere. La situació anterior era d'una crisi ambiental molt greu. Les taxes de creixement dels darrers anys noranta són enormes pel que fa al nombre de turistes que ens arriben, al consum d'energia, d'aigua i de residus a una illa amb uns recursos limitats. La situació és molt delicada, perquè aquest consum era fora de control. Les DOT varen ser el reconeixement del govern anterior que la situació no es podia mantenir. I avui, amb el nou govern, s'ha rebut una herència molt difícil. La inèrcia és tan forta que és molt difícil reconduir-la, però amb el nou govern sembla que existeix la intenció d'intentar-ho. Es treballarà per fer una nova reforma de les DOT, però la situació és molt complicada. Tothom veu com les grues són per tot, es construeixen pisos i apartaments per tot, sobretot a Palma i a la costa, i crec que la situació és molt lluny d'estar controlada. Serà molt difícil, però el fet que hi hagi una Conselleria de Medi Ambient nova, ocupada per un partit també nou al Govern fa que la manera de tractar aquest problema sigui totalment diferent. La predisposició, el tarannà és un altre i les ganes de fer coses s'han notat ben aviat. Ara bé, la situació no deixa de ser molt greu.

-El GOB s'ha encarregat des de fa molts d'anys d'encendre el llum d'alarma i de cridar l'atenció per aglutinar les protestes per demanar la protecció del medi ambient de les Illes. Creu que avui la veu del GOB pot consolidar-se com un referent, pot donar-se una passa més...

-El GOB ha crescut molt els darrers anys com la veu que denuncia les coses que van malament, que ofereix alternatives, i així hem de continuar treballant. A vegades ens troben utòpics, però el que nosaltres creiem que és utòpic és pensar que podem continuar com fins ara. Avui tothom dona per certs criteris que fa cinc anys defensàvem nosaltres i se'ns acusava de ser poc realistes. S'ha fet una feina molt seriosa i amb el temps han acabat per reconèixer que teníem la raó. Aquest és el nostre drama, per una banda ens hem convertit en un referent de l'opinió pública per a la protecció del medi ambient i per l'altra, l'èxit del GOB és el fracàs ambiental, això vol dir que avui se'ns escolta perquè el problema ja és greu. Per a mi, l'ideal seria que el GOB no fos necessari, això voldria dir que no hi hauria problemes a denunciar.

ALTERNATIVES PER AL FUTUR

-Tot i això sembla que la societat ha pres consciència de les limitacions del medi ambient. El votant demana solucions i alternatives per al futur.

-Jo crec que la població de les Balears té una idea del que significa el medi ambient més avançada que la de la Península. Aquí tothom considera el medi ambient com una font de riquesa, de recursos i de qualitat de vida. Això és una gran sort i el GOB en té la seva part de responsabilitat, perquè és el resultat de molts anys de feina. No podem fer polítiques per protegir la natura sense un suport social. En aquest sentit, crec que hem de ser optimistes, perquè la societat balear és receptiva a moltes mesures que en un altre moment serien impopulars però que són necessàries per aturar l'urbanisme descontrolat. Avui és necessari un canvi per evitar que s'esgotin els recursos naturals de les Illes i la societat ho comença a tenir clar i ho accepta, i està més sensibilitzada que en altres zones del país.

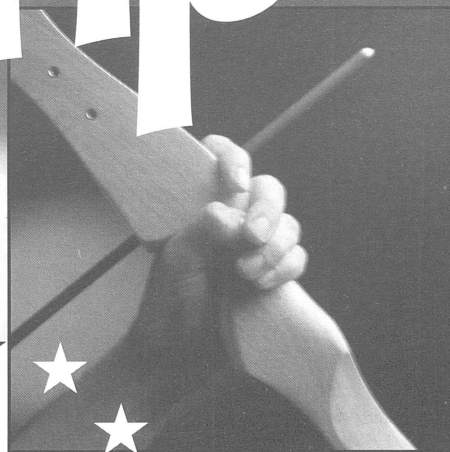
-Parlam molt dels canvis que s'han de fer, de les obres que s'han d'aturar, però el fet és que molts de parcs o d'espais naturals de les Illes es troben en un estat deplorable.

-Aquest és un aspecte clau. Un dels problemes més greus que tenim, i que és l'herència de l'anterior etapa política, és que no s'ha fet pràcticament res per la gestió de l'ús dels espais naturals. És a dir, veure com la gent pot fer ús de les platges o de la muntanya sense fer-les malbé. En aquest aspecte, començam de zero i és un aspecte importantíssim per al futur. Com el turista pot anar a espais naturals sense fer-ho de forma massificada, com pot evitar-se que es destrossi un entorn que s'ha de respectar si volem que no desaparegui. Si la solució és cobrar o no cobrar, és difícil saber-ho. A Menorca i a Mallorca hi ha hagut experiències molt negatives de propietaris que han cobrat. Efectivament, per gestionar els espais naturals es necessiten fons econòmics importants. Com recaptar-los és un tema que pertany als tècnics. La gent resident, estaria disposada a pagar? Probablement sí, però jo m'ho pensaria molt abans de fer pagar als residents si no hi ha una contrapartida, un servei. S'ha de poder comptar amb uns guies mediambientals que facin una tasca pedagògica important sobre el terreny. És molt urgent parlar d'això, s'han de generar equips de gestió per treballar immediatament i calcular els visitants que pot rebre un espai i els serveis que se'ls poden oferir. Probablement l'ecotaxa sigui una fórmula correcta en el futur. No crec que el turista tenguí problemes per pagar un impost si pot accedir a la riquesa natural d'una illa que té un espai limitat. Per altra banda, és difícil quantificar el valor d'un espai natural. Hi ha tècniques que el quantifiquen en funció del que el comprador està disposat a pagar, però hi ha també un valor intrínsec que no es té en compte. Un valor que potser és més important, perquè es tracta de l'estima que una societat pot tenir per un lloc determinat. No podem posar preu a la història d'un espai. Nosaltres vivim dels espais naturals i destrossar una platja o una muntanya és una pèrdua econòmica directa, això qui no ho veu és que és cec. Això ho demostra el fet que molts dels reclams turístics de les Balears són espais que el GOB va aconseguir protegir. Tots els parcs que hi ha a les Balears, tots, responen a campanyes de protecció del GOB. Fa deu anys ja dèiem nosaltres que serien necessaris per continuar sent una destinació turística important i avui el temps ens ha donat la raó, però el que s'ha de fer ara és aturar la dinàmica destructiva que ha imperat en els darrers anys.

Joan Rita Larrucea va néixer a Barcelona l'any 1957. Fill de pare menorquí, va viure tota la infantesa i joventut a Menorca. Llicenciat en biologia per la Universitat de Barcelona, va començar treballant com a professor a Barcelona fins l'any 83, quan va incorporar-se a la Universitat de les Illes Balears. Aquí va doctorar-se en l'estudi de petites comunitats pròpies de la Mediterrània. Ha treballat en la recerca de flora de les Balears i biologia de la insularitat i avui dirigeix els seus estudis a la investigació de plantes amenaçades. Pel que fa a la seva activitat ecologista va ser president del GOB Menorca ja a principis dels anys vuitanta i avui, després d'una curta etapa com a màxim responsable interinsular, és president del GOB de Mallorca.

pren impuls

empresa 2000

Empresa 2000, una iniciativa del Govern de les Illes Balears que impulsa una Línea d'Ajuts a la Indústria, el Comerç i l'Artesania a fi d'adaptar les nostres empreses a les exigències d'un mercat de cada vegada més competitiu. Aprofita la iniciativa i pren impuls.

El termini per a la presentació de sol·licituds serà fins al 30 d'abril de 2000, excepte per a la línia d'ajuts a l'artesania que serà fins al 30 de setembre.

Per a més informació disposeu dels següents telèfons:

A Palma (Mallorca):	
Indústria 2000	971 176134
Comerç 2000	971 176625
Artesania 2000	971 176625
A Inca:	971 887009
A Menorca:	971 352502
A Eivissa i Formentera:	971 195900

COFINANÇAT PER LA
UNIÓ EUROPEA
Fons europeu de
desenvolupament regional

LÍNIA D'AJUTS A LA INDÚSTRIA, EL COMERÇ I L'ARTESANIA

- Ajuts a petites i mitjanes empreses industrials i comercials.

- Ajuts a associacions empresarials, agrupacions d'empreses, entitats locals i altres entitats sense finalitat de lucre.

- Ajuts a petites i mitjanes empreses dels sectors comercial i de serveis.

- Ajuts a les entitats locals i altres entitats de dret públic i privat.
- Ajuts per a la realització d'activitats d'informació.

- Ajuts a l'artesania per a empreses artesanes amb Document de Qualificació Artesanal:

associacions, institucions, entitats, famílies sense ànim de lucre i corporacions locals.

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

Vicepresidència i Conselleria d'Economia,

Quatre illes,
un país

-Per on s'ha de començar, quines són les mesures innegociables que s'han de prendre per començar a canviar les coses?

-Hi ha dos factors que van molt units, un és l'increment enorme de gent que arriba a les Illes i l'altre és l'extensió imparable de la construcció al nostre territori. Es construeix més perquè hi ha una demanda pràcticament infinita motivada per l'arribada de turistes sense cap mena de control. L'any 1997 arribaren nou milions de turistes i el 1999 n'han arribat onze milions, això és una barbaritat, és insostenible. I el que és increïble és que davant això, la resposta d'AENA sigui "hem d'augmentar l'aeroport". Això és un drama. En aquests moments dir que enguany vendran més turistes que l'any passat és una mala notícia i el Govern no ho ha de dir com un èxit, perquè és una situació descontrolada. En aquests moments creixem un 12% anual en consum energètic, un 20% de matriculació de vehicles i un 8% en producció de residus. Com pots fer una política per regular aquests aspectes si ni tan sols els pots controlar any a any? S'han de prendre mesures dràstiques, s'ha de dir clarament que s'ha de reduir el nombre de turistes per poder fer polítiques sectorials efectives.

Un dels problemes més greus que tenim a nivell urbanístic i que beneficia aquests creixements descontrolats és la quantitat de sòl urbà disponible per edificar. Això es va planificar altre temps pensant que teníem uns recursos il·limitats i no és així. S'han intentat prendre mesures, però mai no han estat prou efectives. Aquest és un problema important que en genera d'altres, com la massificació de les platges, el problema de l'aigua, de l'energia, dels residus, tots vénen originats per una sobredimensió de la capacitat de les Illes.

SÒL RÚSTIC

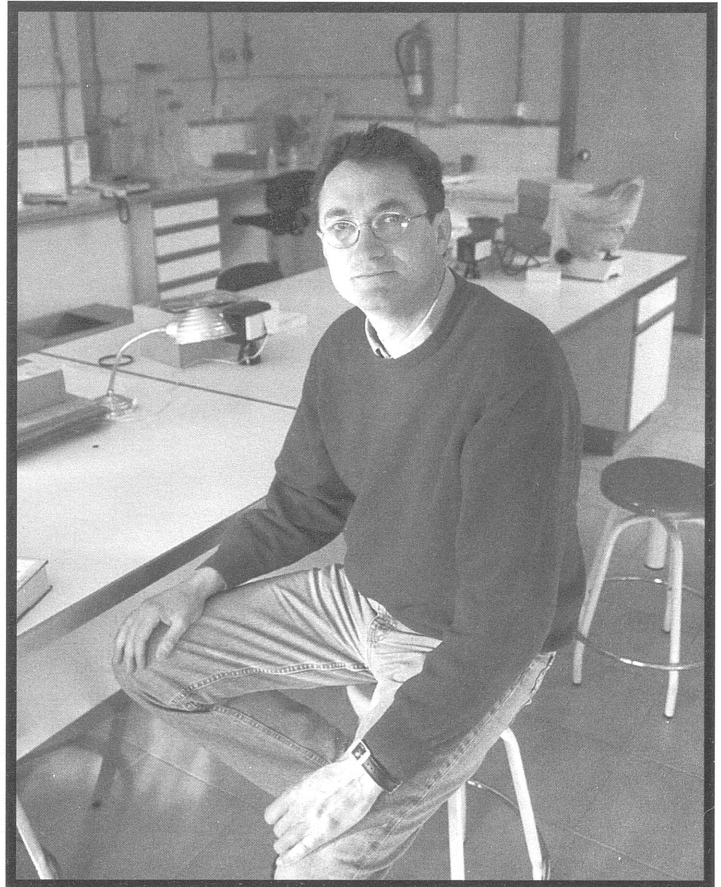
-Quan parlem del creixement de la població tenim sempre com a punt de referència el creixement de Palma, però es produeix per tot arreu...

-S'ha produït un creixement enorme al sòl rústic, una tendència a ocupar casetes al sòl rústic i per tant un canvi d'usos del sòl i la pèrdua d'una cultura agrària i d'un paisatge rural. També hi ha un ús bastant intens de la muntanya. Per una banda és lògic, perquè la gent vol conèixer espais naturals però no podem permetre que s'explotin en excés, sense cap control. Avui, per exemple, ja trobam espais naturals d'un valor incalculable degradats per l'excés del seu ús. No hi ha una gestió per evitar que algunes coves subaquàtiques es deteriorin per l'excés de bussejadors o que els sistemes dunars es destrossin amb els 4x4 que creuen que vénen a fer el rally Dakar a les nostres costes.

-La serra de Tramuntana serà un dels grans reptes de la Conselleria de Medi Ambient i del nou govern, perquè pot convertir-se en punt de referència en la seva gestió.

-La declaració de Parc Natural per si mateixa no és garantia de protecció, el que protegeix un espai natural són les normatives i la capacitat de gestió. La serra de Tramuntana hauria de ser parc des de fa molts d'anys, avui serà molt més difícil fer aquest treball de protecció i de gestió. La Conselleria de Medi Ambient ho té difícil per dues raons. Per una banda, els parcs que té ara sota control són parcs que han estat pràcticament abandonats durant molts d'anys i estan en un estat deplorable. L'anterior govern entenia que un parc era un lloc on dur-hi turistes amb un objectiu recreatiu. Avui, posar en ordre tots aquests parcs declarats suposarà una inversió bastant forta. Per altra banda, es volen posar en marxa altres parcs i això serà complicat, perquè parlem de dues feines difícils que es volen fer al mateix temps. És un repte, i la Conselleria té quatre anys per endavant, i la serra de Tramuntana és una prioritat. S'ha de gestionar conjuntament amb la gent que hi viu i s'ha de calcular amb molt de seny la capacitat del parc per evitar que es degradi. Esperam que aquesta declaració de Parc Natural arribi com més aviat millor i que es compti amb la gent de la Serra. Aquesta gent hi sortirà guanyant ja que tindrà molta més ajuda per solucionar els problemes que ha tingut els darrers anys i podrà aclarir una situació que ha generat molta incertesa i que podria estar solucionada fa molts d'anys.

-Eivissa i Menorca també han notat aquesta progressiva sensibilització de la població respecte del medi ambient?

-L'illa d'Eivissa ja ha sortit molt beneficiada del canvi, perquè era la que estava pitjor. La seva situació era d'escàndol perquè, per exemple, la Llei d'espais naturals no s'aplicava a Eivissa perquè tothom feia el que volia. Avui s'ha posat al nivell de les altres illes i, per exemple, s'ha evitat la construcció del camp de golf de Cala d'Hort. Pel que fa a Menorca la situació és ben diferent. Menorca és una Reserva de la Biosfera on encara és per veure què dona de si. És una declaració que va fer la UNESCO l'any 1993, però que pràcticament no s'ha traduït en mesures concretes. La situació a Menorca no és tan greu com a les altres illes i això li dona un marge de maniobra més ampli per fer coses. No crec que aquesta declaració tenguí un efecte concret, però sí que s'han fet coses importants com aturar l'ampliació del port de Ciutadella, que hauria canviat radicalment un dels espais més bells de l'illa. Un dels objectius del nou govern és fer parcs nous a cada una de les illes.

-Tornant a Mallorca, el fet que el sòl rústic tenguí una demanda creixent tant pel que fa al mercat de possibles compradors mallorquins i sobretot pel que fa als compradors estrangers té una repercussió directa sobre la crisi del sector agrari?

-El que ens preocupa és la sobreexplotació del territori, no qui la fa. El fet, però, és que avui amb la progressiva arribada de població de l'estranger qualsevol habitatge de Mallorca és una plaça turística en potència. Això vol dir que s'ha distorsionat totalment l'esquema anterior que definia el turista com una persona que arribava a l'hotel i passava uns dies a l'illa. Avui és incontrolable l'arribada de turistes, sobretot als pobles, i així és impossible controlar la quantitat de gent que ens arriba. Avui són moltes les cases de pobles que no només s'han llogat per estrangers, sinó que aquests mateixos les han llogat a altres compatriotes. Hi ha un increment de població incontrolable, per mor de la complexitat del món del turisme, i el territori és limitat.

-Ningú no ho diria quan fem una ullada a Palma i al seu eixample que sembla infinit...

-La densitat de població de l'eixample és tan enorme que fa que la qualitat

de vida en aquests espais sigui horrorosa. Segurament la gent que hi viu no ho percep tant com els que vivim fora d'aquestes extensions de ciment. S'ha fet un urbanisme salvatge, s'han tolerat parcel·lacions legalitzades sense tenir en compte l'efecte sobre la ciutat i sobre els ciutadans, és un drama que ningú no hagi volgut posar ordre a aquesta situació. S'ha fet un pla general que accepta un creixement totalment insostenible i contradictori amb el discurs que feia el govern anterior amb mesures com les DOT. Parlaven de la necessitat de conservar el territori i toleraven un plantejament expansiu i desenvolupista al màxim per a Palma. És gent que serà recordada com els grans destructors de la ciutat de Palma, hem passat per un període nefast per a la història de Mallorca. No fa tant de temps que vivíem amb aquesta doble cara del Govern. Per una banda, un discurs verd i conservacionista i per l'altra, una realitat ben diferent amb la prova més palpable a l'urbanisme de Palma.

-Parla d'una doble cara que segur que ha pensat que pot utilitzar-se a l'hora de parlar de la societat balear, com aconseguir que la força que es demostra al carrer en les manifestacions multitudinàries dels darrers vint anys tenguin una traducció pràctica a la vida diària?

-És un tema molt contradictori perquè dins la societat hi ha moltes maneres de pensar diferents. A primera vista pots creure que una societat que ha deixat que es destrossi una part important de la seva riquesa natural no és molt conscient que s'autodestruïx. Però no crec que aquesta sigui una visió correcta. Hi ha una part important de la societat que vol construir, créixer i guanyar doblers, perquè pensa que el desenvolupament de l'explotació de les Illes és il·limitat. Una altra part molt important de la població té molt clar que no podem continuar així. A la Universitat ho vàrem veure amb la discussió sobre la carretera de Valldemossa. La majoria va preferir continuar patint llargues cues per arribar al campus abans que permetre que es fes una autopista. Per a mi aquí entra un aspecte clau a l'hora de parlar de la societat i del medi ambient, el fet de conèixer o no el territori. Conèixer el territori fa que l'estimis més que si no el coneixes. Si tots haguéssim passejat per les platges i les muntanyes abans de ser urbanitzades estimaríem més el territori. Hem de conèixer més per estimar el que tenim.

-Tan poc coneixem les nostres illes?

-Anam en una direcció que farà que ningú no pugui conèixer el seu país perquè destruïm els territoris i cada dia són més semblants els edificis i les carreteres que ocupen qualsevol país del món. Els paisatges s'han de protegir i hem d'aprofitar la sensibilitat de la gent de les Illes per fer-ho. No hem de mitificar el fet que la gent d'aquí es mobilitzi, però sí és cert que el GOB, per exemple, és un dels grups ecologistes amb més implantació social a Espanya. Aquest és un bon indicador i també ho és que tenguem un partit verd a una conselleria. Segurament s'han ajuntat la feina dels grups ecologistes i la visualització que n'ha fet la gent que coneix els territoris i que ha vist com s'han destrossat els nostres paisatges. Han vist com han perdut una part de la seva vida, i això no agrada a ningú, hi ha indicadors que demostren el grau de sensibilització de la població balear.

-Què els diria als constructors que critiquen els ecologistes i parlen dels

llocs de feina que crea el sector de la construcció?

-Són missatges que han de desaparèixer. El medi ambient pot generar tants de llocs de feina com altres sectors. Hi ha grans extensions de terreny amb un preu molt alt de conservació que són de particulars i que podrien ser protegides pel Govern. Aquestes persones creuen que són els grans perdedors quan se'ls diu el que no es podrà urbanitzar al seu territori, perquè no estan disposats a gastar una gran quantitat de doblers per conservar aquest espai. Ha arribat el moment de pensar en el futur. La protecció de terrenys com sa Dragonera o Cabrera és l'única garantia de conservació de la riquesa actual. Jo llegia l'any 1993 notícies als diaris que deien que la protecció del territori produïa un decreixement del turisme, això es deia l'any 93 encara que semblava increïble. És totalment el contrari perquè l'atractiu de les Illes és el seu medi ambient.

S'han perdut molts d'any i s'han de posar les bases per al canvi. Hem de comptar amb més gent formada per gestionar els espais naturals de les Illes. S'ha de reordenar la despesa del Govern, perquè fons n'hi ha i es poden aconseguir. El

Ministeri de Foment estava disposat a gastar 50.000 milions en autopistes, i ara aquests diners s'haurien de poder utilitzar per a altres coses. Els fons per a obres públiques surten per tot, però a l'hora de parlar de medi ambient no hi ha un duro. S'ha de començar a gastar per gestionar els parcs, per rescatar sòl urbà, per comprar finques i no tant per rehabilitar espais turístics com fins ara. S'han d'assentar les bases per al canvi. L'ecotaxa pot ser una via per aconseguir fons extres per a la gestió d'espais naturals, per a la restauració d'ecosistemes degradats. Avui la Conselleria de Turisme parla de fer servir l'ecotaxa per rehabilitar espais turístics, i aquest no és el camí. Fins avui hem desprestigiats els parcs, perquè no els hem conservat, ja és hora de tornar a prestigiar els espais naturals i de valorar-los. No s'han posat ni mitjans ni personal i d'aquesta manera val més no tenir parcs. S'ha perdut una oportunitat única que Balears fos pionera al món en la gestió d'espais naturals. S'ha perdut una gran oportunitat també de fer un gran negoci, ja que es podia haver canviat el turisme massiu per un turisme més rendible.

-Hi ha algun altre aspecte que pugui ser important per redreçar aquesta situació?

-També vull cridar l'atenció sobre la crisi que viu el sector agrari illenc, que és molt important des del punt de vista ambiental i que també s'ha abandonat d'una manera imperdonable. No s'ha fet un treball de recerca per aconseguir nous productes amb l'excusa que es tracta d'un sector minoritari... sense pensar en l'aportació que el sistema agrari fa a l'estructura del territori. S'han posat moltes excuses sense sentit, perquè no podem oblidar que el sistema agrari és el que gestiona la major part del territori de Mallorca i mantenir-lo és molt important des del punt de vista ambiental. Un dels grans drames que vivim és el despoblament de les zones agrícoles que afecta directament el medi ambient. El pagès és necessari per generar el paisatge que fa que vinguin turistes a l'illa. Parlo d'una qualitat de vida que ofereix aquest pagès i que s'ha de conservar. No pot deixar-se només en mans del pagès que sovint es troba tot sol, s'han de fer passes perquè el camp de Mallorca torni a fer fruits. S'han de fer polítiques agràries molt diferents, amb un missatge que pensi en el futur i en els nostres fills.

La Clau d'ONA

PER ENTENDRE EL PRESENT, PER OBRIR EL FUTUR

12-M: primeres eleccions amb el PP balear a l'oposició

(pàg. XLVI)

**Patronals,
sindicats i
Govern firmen el
Pacte per
l'ocupació**
(pàg. XLVII)

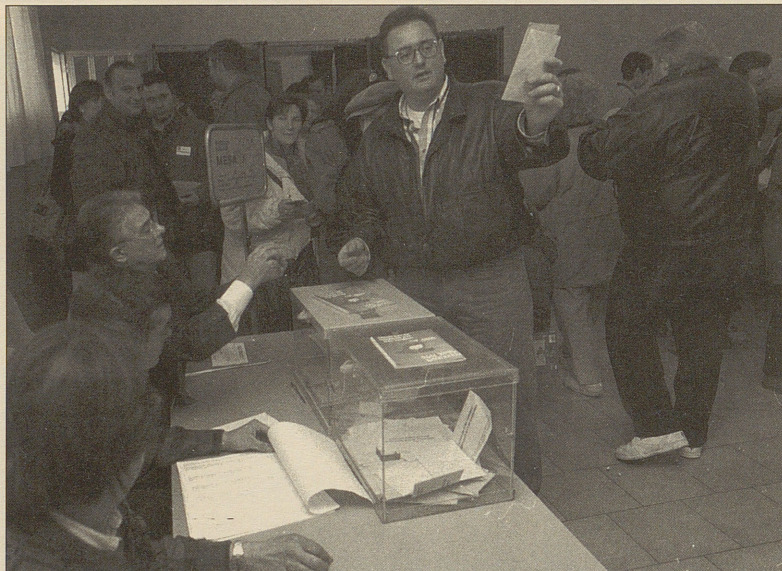
**I el 2000
contiuarem
creixent...**

(pàg. XLVIII)

12-M: primeres eleccions amb el PP balear a l'oposició

La consulta electoral de març serà la primera que se celebrarà amb el Partit Popular a l'oposició en el Parlament balear. Són unes eleccions generals i, com a tal, transcendents de cara a la formació del Govern estatal, però també poden tenir una lectura en clau autonòmica per saber com ha acceptat la societat illenca el canvi de rumb de la política balear i les seves relacions amb el Govern central.

ONA

Les eleccions del pròxim 12 de març són les primeres que convoca un govern del Partit Popular i, per tant, tenen un ineludible sentit de revàlida. Totes les enquestes auguren una victòria de José María Aznar, però ni còmoda ni mancada de suspens, ja que amb tota seguretat haurà d'establir aliances amb els partits nacionalistes de Catalunya i del País Basc. Un diputat pot ser essencial i aquest escó fa, precisament, que totes les circumscripcions siguin igualment importants. En el cas de les Illes Balears hom creu probable la recreació del quatre a tres entre el PP i el PSOE, que es repartirien els escons de la mateixa manera que fa quatre anys, però també seria creïble un canvi de protagonisme o, fins i tot, cas més improbable, que una tercera força (el PSM no en seria lluny si es repetissin els resultats de les autonòmiques) pogués guanyar el quart escó en detriment dels populars.

En qualsevol cas, som davant els jocs matemàtics habituals a cada elecció. Un joc que no s'ha vist alterat a pesar dels intents, especialment per part d'Unió Mallorquina, de canviar el mapa polític illenc amb la suma de les dues forces nacionalistes. Des d'UM es va considerar, poques setmanes després de la firma del Pacte de Progrés, que una suma PP-UM podria aconseguir els vots suficients en unes eleccions generals, no només per fer-se amb un escó en el Parlament estatal sinó que, endemés, aquest escó fos clau per a forma govern. Finalment, però, pel que fa a les llistes del Congrés, res no s'ha alterat i cada partit jugarà les seves pròpies cartes. En aquest sentit, és molt probable que l'anomenat vot útil afavoreixi el dos principals partits i que, per tant, tot resti igual.

UN FET INSÒLIT

Això no obstant, les matemàtiques no deixaran de funcionar. Aquesta és la primera elecció que es fa amb el PP de les Balears a l'oposició, un fet insòlit que pot tenir conseqüències en forma de desànim o de minva de vots. Si tots els partits del Pacte de Progrés formassin un

sol front, com en el cas del Senat d'Eivissa i Formentera, les possibilitats de l'esquerra serien molt grosses. En el cas del Congrés, caldrà veure quina incidència té la presència d'un socialista en el govern autonòmic o que els consells insulars siguin en mans de forces integrades pel Pacte. Per això mateix, els càlculs es deixen per a després del 12-M, quan se sabrà el flux de vots entre els diferents partits de centre esquerra i, sobretot, la diferència existent entre les dues meitats del ventall: la dreta representada pel PP i el centre esquerra format pel bloc progressista.

Al capdavant de les llistes i com a principals protagonistes electorals a les Balears se situen dues dones, la socialista Teresa Riera, que aspira a renovar l'escó, i la popular Rosa Estaràs, membre destacat dels darrers governs i a la qual s'acusa d'haver estat al front del complot de Formentera, ja que era consellera de Presidència, i per tant responsable de les relacions amb les cases balears de l'exterior. Un tema que, sens dubte -com ja s'ha fet des de les Coordinadores d'Organitzacions Progressistes d'Eivissa i Formentera- donarà molt de joc durant la campanya electoral.

GOVERN CENTRAL VERSUS GOVERN BALEAR

Sens dubte, però, un altre dels temes a debat durant la campanya serà les relacions entre administracions. Pendent encara la solució dels consells insulars, que ha remogut els fonaments del Pacte de Progrés, espera també el règim especial de les Balears que l'executiu de Francesc Antich ha volgut omplir amb la reclamació d'inversions turístiques. Per a alguns observadors la situació no és nova, només diferent ja que els protagonistes han canviat de bàndol. Els tres anys en què els populars han coincidit a la Moncloa i al Consolat de la Mar es varen veure barrejats per les dimissions de dos presidents. Cañellas a causa de l'escàndol del túnel de Sóller i Soler per mor d'enfrontaments interns encara no ben resolts del tot. Com poden influir tots aquests factors a l'hora de les urnes? Les enquestes conegudes responen, essencialment, a plantejaments de política general, com correspon a la convocatòria, però serà interessant saber quins canvis s'han produït a l'electorat balear. Serà un test que admetrà matisos de tot tipus i color, però test al cap i a la fi.

EUROPA

I, sobretot, no cal oblidar-ho, ja que d'això es tracta en aquesta ocasió, serà l'aportació de les Balears a la governabilitat de l'Estat, a la continuïtat d'Aznar o a una aposta pel retorn del PSOE que situaria Espanya en la mateixa òrbita dels principals estats de la Unió Europea.

La serra de Tramuntana serà un gran parc natural

La decisió està presa i ara ja només falta cobrir l'expedient perquè la serra de Tramuntana sigui declarada Parc Natural. Serà, probablement, el 2002, quan l'executiu donarà una resposta definitiva a una antiga i persistent campanya reivindicativa del GOB.

ONA

Tot d'una que es va constituir el govern progressista, la nova consellera de Medi Ambient, Margalida Rosselló, va voler deixar les coses clares respecte a la serra de Tramuntana: "serà un gran parc d'un extrem a l'altre", vuitanta mil hectàrees on viuen noranta mil persones, que protegirà la que, sens dubte, és la principal riquesa ecològica i paisatgística de Mallorca. El camí ja ha començat. Enguany només serà possible l'inici de l'expedient que permet la redacció del Pla d'ordenació de recursos naturals, pla que és el fil conductor d'aquest parc que, per les seves peculiaritats

Patronals, sindicats i Govern firmen el Pacte per a l'ocupació

Una de les primeres fites de la Conselleria de Treball i del Govern ja s'ha complert: el Pacte per a l'ocupació firmat per la CAEB, la PIMEM, UGT, CC.OO i el mateix executiu. L'objectiu: evitar que l'actual bonança econòmica amagui els problemes estructurals de la societat balear i, per tant, treballar conjuntament per solucionar tant els nous com els vells problemes.

ONA

"Les bones dades macroeconòmiques que en els darrers anys s'han produït a l'economia de les Illes Balears i que mostren les potencialitats i les oportunitats del nostre sistema productiu, en cap cas no poden significar una cortina que amagui aquelles amenaces que es deriven d'uns trets més estructurals que la conjuntura no modifica en allò més substantiu". Així comença el document que, immediatament, introdueix el dit en les nafres: els condicionants del fet insular, les conseqüències negatives d'una indiscutible sobreespecialització turística, l'estacionalitat i la flexibilitat que pateix el mercat laboral, per concloure que "aquestes dues realitats, una bona situació de l'economia balear amb la persistència d'un nivell considerable d'inestabilitat laboral i amb importants mancances de protecció social de certs col·lectius, exigeix del Govern de les Illes Balears i dels agents socials i econòmics la proposta de solucions".

El Pacte per a l'ocupació era una de les primeres fites que s'imposava al Govern progressista i, en concret, la Conselleria de Treball que dirigeix Eberhard Grosske. Els desequilibris causats pel fort escalfament de l'economia són tan evidents com els beneficis econòmics immediats i, endemés, enguany s'ha de produir el traspàs de funcions de l'INEM a la Comunitat Autònoma de les Illes Balears. Igualment, en compliment de les directrius de la Unió Europea, aprovades a la Cimera de Luxemburg de 1997, els estats membres han d'elaborar plans d'ocupació que, en el cas de l'Estat espanyol, correspon preparar, fonamentalment, a les autonomies.

PACTE COMPLICAT

El Pacte no va ser senzill. Varen ser necessàries moltes sessions negociadores i, fins i tot, en el darrer moment es produïa un enfrontament entre patronals i sindicals que va fer que el secretari general d'UGT, Lorenzo Bravo, fos a punt de tirar la tovallola. I és que els

empresaris no estaven disposats a assumir en solitari les culpes d'un desenvolupament, molts dels aspectes del qual consideren que han estat positius. Finalment hi va haver acord, fonamentat en tres grans àmbits d'actuació: un pla per a l'ocupació i per a la inserció social, un pla de foment de l'economia productiva (dirigit especialment cap a les petites i mitjanes empreses que "constitueixen la part més important del teixit productiu de les Illes Balears") i, un pla de millora del sistema públic de protecció social.

PER LA COHESIÓ SOCIAL

La filosofia és que la situació econòmica no sempre serà com ara i que per això és menester preparar-se, per crear llocs de feina estables, als quals pugui accedir tothom i molt especialment els col·lectius amb més dificultats o que, com en el cas de la població femenina, pateixen més la precarietat del mercat actual. Entre les mesures concretes del Pacte es preveu la creació de l'Institut Balear de l'Ocupació i del Consell Econòmic, Social i Ecològic de les Balears, la garantia que les persones que no trobin feia puguin tenir uns ingressos mínims assegurats i la reducció de la jornada setmanal a trenta-cinc hores, una reducció que l'any que ve serà una realitat per al personal de la Comunitat Autònoma i que el Govern impulsarà perquè pugui ser d'aplicació a les empreses privades.

També, entre d'altres mesures, es preveuen ajudes per a la transformació d'hores extres en llocs de feina, d'intensificació de la lluita contra l'economia submergida i de prevenció de riscos socials. Tot això sense oblidar altres qüestions més generals que van des de l'aplicació de criteris ecològics en el desenvolupament econòmic a qüestions relatives a la normalització lingüística a l'àmbit laboral. Temes, aquests, que volen demostrar que res no és aliè a la realitat econòmica de les Balears i a la necessitat de cohesió social.

Signatura del Pacte per a l'ocupació.

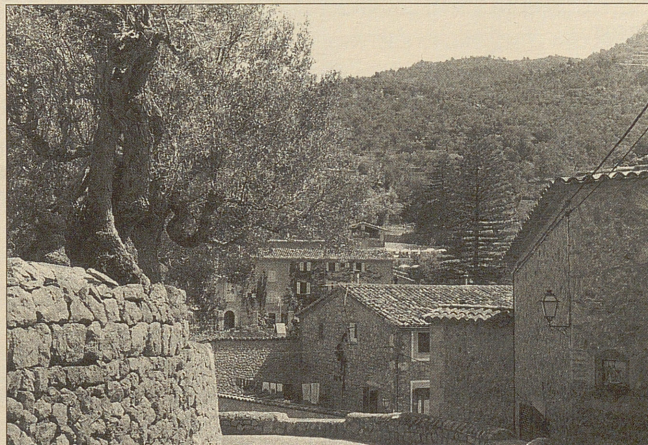
característiques, no té res a veure amb la resta dels ja existents.

La declaració de la serra de Tramuntana com a Parc Natural és una antiga aspiració del GOB, que durant tot un any va recórrer Mallorca amb una exposició explicativa dels motius, un conjunt de valors ètnics, arquitectònics i naturals que fa que aquest territori sigui mereixedor d'una protecció molt especial. Ja fa més de trenta anys que un decret de paratge protegit va servir per preservar la Serra de moltes malifetes urbanístiques i, en el decurs del temps, s'han pres algunes iniciatives que tendien a accentuar el grau de protecció. Així, es va proposar la declaració de Reserva de la Biosfera, encara que no va prosperar. I és que la protecció sempre ha topat amb els grans propietaris de possessions de muntanya i amb els municipis de govern conservador, temerosos que les restriccions del Parc fossin contradictòries amb el desenvolupament econòmic.

Un cop més, el director general de Biodiversitat, Pere Tomàs, ha dit que el parc de Tramuntana serà únic, però que disposarà de diferents nivells de protecció. Com és evident no tendran la mateixa consideració ni usos les zones agrícoles o ramaderes de les qualificades com a *naturals*, de la mateixa manera que tampoc no és el mateix conservar un paisatge salvatge que un altre ordenat per l'home o la protecció del gran patrimoni

arquitectònic existent a les muntanyes de Mallorca. Tot això considerant, endemés, l'existència de nombrosos nuclis de població, la presència dels quals s'ha d'harmonitzar amb la conservació de l'entorn i amb les seves necessitats econòmiques i socials.

Tot el Govern hi està d'acord. Ara manca saber la postura dels ajuntaments implicats i, sobretot, les propostes concretes que es veuran a través del Pla d'ordenació, la redacció del qual podria ser a càrrec de la Universitat de les Illes Balears.

Deià.

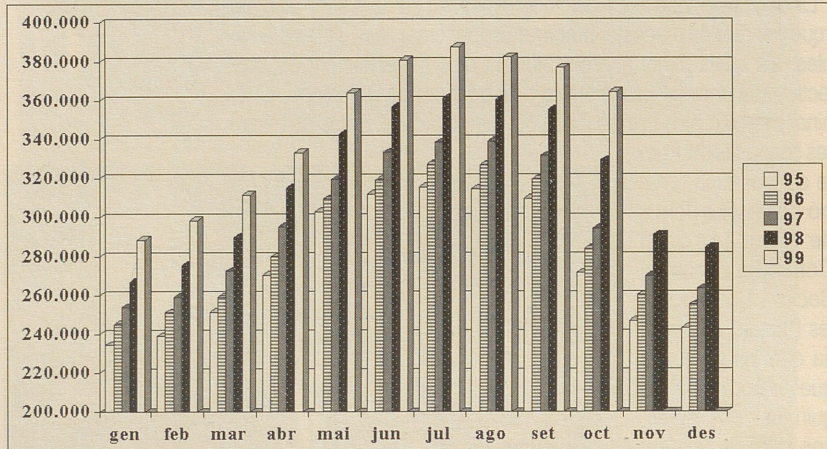
CONJUNTURA

el 2000 continuarem creixent...

ONA

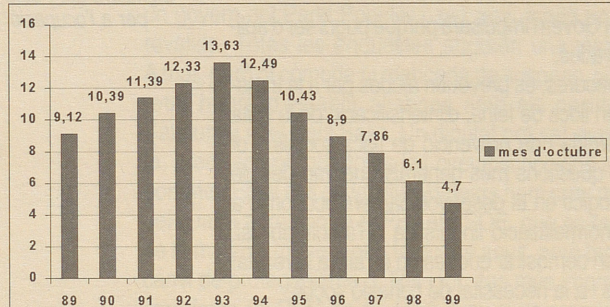
Res no fa pensar que el 2000 sigui massa diferent del 1999, si més no en termes econòmics. Les dades de previsió fetes a conèixer pel Govern mostren que el cicle expansiu

NOMBRE D'OCUPATS

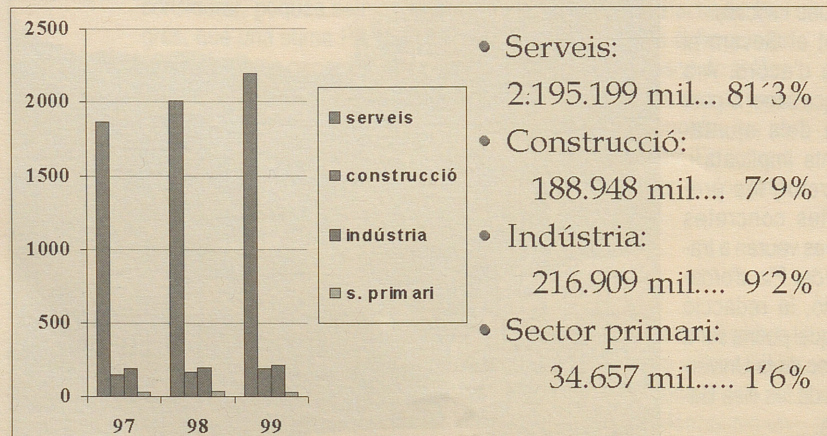
continua actiu tot i que ens parlen d'una moderació en les taxes de creixement que, no obstant això, seran per sobre de les previstes a Espanya i la Unió Europea. Endemés, cal

TAXA D'ATUR EN DESCENS

tenir en compte que els índexs se sumen als increments registrats en anys anteriors i ja en fa sis. Els gràfics mostren clarament la situació. Segons l'executiu, l'any es va tancar amb un PIB del 6'3 (altres informes, com el de "Sa Nostra", el situ-

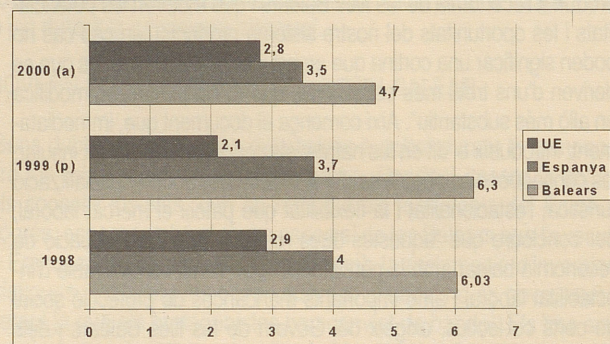
PRODUCTE INTERIOR BRUT 99

gistrar un 11'4% l'any passat i, lògicament, dels serveis. Les perspectives econòmiques dels dos principals mercats emissors de turisme, Alemanya i Gran Bretanya, són bones i a l'horitzó no apareix cap nigul que pengi com a amenaça.

La indústria també viu moments de prosperitat o, si més no, de sortida cap a una nova època que alguns economistes han qualificat de reindustrialització, mentre que l'agricultura, que ja és des de fa anys la ventafocs de l'economia illenca, va sofrir l'any passat una pèssima climatologia que ha significat una recessió, un menys 4% de PIB, de la qual difícilment se'n sortirà a pesar dels esforços de promoció dels productes balears que fa el Govern. En qualsevol cas i per a enguany, la previsió és de créixer un 1'2%.

PREVISIONS DE VARIACIÓ DEL PIB

Son Sant Joan superarà els vint milions de passatgers en el 2000

Tot i que cada vegada sigui més inexacte, perquè disminueix l'estada mitjana dels turistes, el moviment de passatgers pels aeroports de les Illes continua sent un dels principals indicadors de la conjuntura econòmica. En aquest sentit destaca l'increment registrat l'any passat per Son Sant Joan que finalitza l'exercici per sobre dels 19'2 milions de passatgers i amb la previsió per a enguany de sobrepassar els vint milions, una dada que en termes borsaris es qualificaria de psicològica.

El creixement d'enguany ha estat d'un 8'8% gràcies a l'espectacular increment dels viatgers alemanys, un 13%, per damunt del set milions. Els segueixen els britànics i els espanyols amb més de quatre milions i ja a molta més distància francesos i suecs, entre moltes d'altres nacionalitats. Tot plegat fa que el 37% dels moviments de Son Sant Joan tinguin el seu origen o destinació a un aeroport alemany.

SON SANT JOAN EN XIFRES

	1998	1999	Diferència	%
Passatgers	17.664.783	19.233.162	1.568.379	8'8
Alemanys	6.327.229	7.149.584	822.355	13'0
Britànics	3.944.639	4.115.456	170.817	4'3
Espanyols	4.209.003	4.402.990	193.989	4'6
Previsió per al 2000 : 22.500.000 passatgers				

La població balear té poca informació sobre l'euro

A pesar que ja fa un any que l'euro és oficialment la moneda única europea, els ciutadans de les Illes Balears confessen tenir poca informació sobre el seu valor i la seva funció. Així s'ha posat de manifest a una enquesta realitzada per la Unió de Consumidors.

ONA

No cal alarmar-se, però els resultats de l'enquesta són preocupants: més de la meitat dels ciutadans de les Illes Balears desconeixen el valor de l'euro, la moneda única, quan ja s'ha complert més d'un any des que començà a vigir per sobre de les monedes nacionals. Són 166'386 pessetes per euro, però aquesta xifra, que sistemàticament apareix a gairebé tots els rebuts bancaris i a quasi totes les factures de les principals botigues i centres comercials, és ignorada per la majoria de la població. La mateixa majoria, a la qual se suma un altre percentatge, un 20% més, que desconeix quan i com començarà a circular l'euro i quin serà el període de simultaneïtat, és a dir, de doble circulació entre euros i pessetes.

La majoria dels ciutadans de les Illes també ignora que el valor de la pesseta sigui inalterable respecte a la resta de monedes que integren l'euro, entre les quals es troba el marc alemany i que en canvi fluctuï, no la pesseta, sinó l'euro, respecte del dòlar i de les monedes que no són de la Unió Europea o que s'han mantingut provisionalment al marge de l'euro, com és el cas de la lliura esterlina.

MANCA D'INFORMACIÓ

L'enquesta l'ha feta la UCE, la Unió de Consumidors, per encàrrec de la Direcció General de Consum de les Balears i s'hi comproven els temors de la població balear per l'entrada en funcionament de l'euro, l'any 2002, a causa, precisament, de la ignorància sobre el seu valor i, conseqüentment, sobre els efectes que tindrà en el desenvolupament de les economies domèstiques. Així, un 66% confessa que no ha estat informat adequadament i més del 50% creu que s'aprofitarà l'euro per arrodonir els preus de les coses a l'alça i, per tant, influirà sobre la carestia de la vida.

L'aparició de cèntims continua sent una de les principals preocupacions, a pesar de les campanyes que ja s'han fet i, curiosament, són les persones majors, aquelles que varen conèixer els cèntims de la pesseta, les que es mostren més reticents per una qüestió que, en la seva opinió, suposa tornar enrere.

Els resultats d'aquesta enquesta no són molt diferents, d'altra banda, dels que es poden produir a la resta d'Espanya, la qual cosa ha obligat l'Administració central, en col·laboració amb les altres administracions, a preparar una nova campanya de xoc. En qualsevol cas, aquestes dades generals contrasten amb l'acceptació que té l'euro entre l'empresariat, sobretot l'empresariat turística, que veu en la moneda única una esperança d'estabilitat un cop s'ha suprimit la possibilitat de devaluar la moneda per mantenir competitiu el sector.

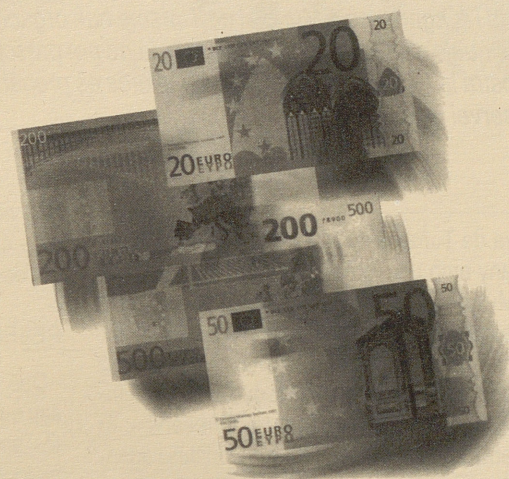
EXPECTATIVES FAVORABLES PER A L'EURO

De fet, totes les anàlisis efectuades sobre l'euro amb motiu del seu primer aniversari coincideixen en el seu optimisme respecte al seu futur. És cert que durant tot el 1999 ha fluctuat a la baixa respecte del dòlar, el seu principal competidor en els mercats internacionals, però també ho és que s'ha integrat perfectament en les economies nacionals i això és una garantia de cara al futur més immediat, quan el juliol del 2002, com a molt tard, l'euro sigui de fet l'única moneda en circulació en els països de la unió monetària.

Els experts han considerat que el començament de l'euro coincidirà amb un moment baix de l'economia europea, però aquesta ha realitzat un important moviment de recuperació durant tot l'any passat i ha entrat en el 2000 en expansió, la qual cosa fa pensar que l'euro recuperi la valoració perduda respecte de la moneda dels Estats Units.

Les illes Balears i la moneda única

euro "SA NOSTRA"
Un servei únic a Balears

COMUNICA
COMUNITAT I MONEDA ÚNICA
Programa de suport a la introducció de l'euro del Govern balear

Campanya divulgativa per al coneixement de l'euro, del Centre Balears Europa.

Un equip mallorquí guanya el segon premi en un concurs internacional de pàgines web

L'equip mallorquí P.G.M.V.J Web Desenvolpers ha guanyat el segon premi del concurs internacional "Netd@ys in the Islands" promogut per la Comissió Europea. Es tracta d'un concurs per a joves illencs que volen promocionar els seus territoris a través d'Internet. En aquest cas el premi ha estat per al projecte "Mallorca, paradís mediterrani", un recorregut per la història i la geografia de la nostra illa gran.

El concurs va ser convocat per la Comissió Europea dins del programa educatiu Leonardo da Vinci, que tenia com a soci organitzador a les Balears el Centre Balears Europa que avala la participació de l'equip de joves mallorquins. Juntament amb els organismes europeus i de diferents territoris insulars formaven part de la convocatòria cinc grans multinacionals de les telecomunicacions: Microsoft, France Telecom, IBM, Toshiba i Telefónica, així com el ministeri francès de Cultura i Comunicacions.

Hi varen participar cinquanta-sis equips, entre els quals n'hi havia tres de les Balears, el segon classificat i dos més, de Mallorca i Menorca respectivament. La resta provenien de les illes nòrdiques d'Aland (Finlàndia) i Gotland (Suècia), de les illes franceses del Carib (Reunió, Guadalupe i Martinica) o de Còrsega, de l'italiana Sardenya, de les portugueses Açores i Madeira, de les britàniques Comores i Seychelles i, finalment de la República Dominicana i d'Haití.

Estam al vostre costat

A diari. Dia i nit.

Aplicant tecnologia

innovadora,

competitiva

i respectant

el medi ambient,

amb decisió de servei

a la Comunitat Balear.

...és inimitable

*Què tenen els aliments de les nostres illes
que els fa diferents?*

Què deu ser que els dóna aquest sabor i aquest color?

És l'aire o és el vent...? És l'aigua ... la llum...?

És la terra?

O deuen ser les persones, l'experiència, les mans, la intel·ligència... que els fan inimitables?

Tria l'autèntic... Producte **Balear**
Garantia d'origen

MARCA

*Embutidos Artesanos Roman
Ramaders Agrupats*

*Ca'n Matarino-Cas Concos
Carniceria Enseñat
Casa Capellana
Embutidos Palma
Ca'n Serra-Chama
La Luna
Companatge
Ses Passadores
Ecomagatzem
Camp Mallorquí*

I carn d'oví, de caprí, de porquí i d'ovella

PRODUCTE

*Sobrassada, carn i xulla i cuixot
Sobrassades, carn i xulla, botifarrons, camaïot, botifarra, talec,
desfet de porc i d'anyell i llonganissa
Patés i embotits
Paté, salsitxa i sobrassada
Sobrassada, botifarrons, saïm, xoriç, llonganissa i camaïot
Sobrassada, botifarrons i botifarra
Sobrassades
Sobrassades, botifarrons, varia negra, camaïot, patés i llonganissa
Sobrassada, botifarró negre i blanc
Ous
Sobrassada ecològica
Foie-gras i sobrassada*

INFORMAU-VOS-EN
971 774 031

**GOVERN
DE LES ILLES BALEARS**

**Quatre illes
un país
cap frontera**